

# ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ<sup>1</sup>

## 1.1 Αρχή του ευαγγελίου Ιησού Χριστού, Υίου του Θεού!<sup>2</sup>

[John the Baptizer]

1.2 Ὡς<sup>3</sup> γεγραπται εν τοις προφηταις<sup>4</sup>—“Ἴδου, ἐγώ<sup>5</sup> αποστελλῶ τον ἀγγελον μου προ προσωπου σου, ὃς κατασκευασει την ὁδον σου εμπροσθεν σου.”<sup>6</sup> 3 “Φωνη βοωντος: Ἐν τη ερημῳ ἑτοιμασατε την ὁδον Κυριου, ευθειας ποιειτε τας τριβους αυτου!”—4 Εγενετο Ἰωαννης<sup>7</sup> βαπτιζων εν τη ερημῳ και κηρυσσων βαπτισμα μετανοιας εις αφεσιν ἁμαρτιων. 5 Και εξεπορευετο<sup>8</sup> προς αυτον πασα ἡ Ἰουδαία χωρα και οἱ Ἱεροσολυμιται, και εβαπτιζοντο παντες<sup>9</sup> εν τῷ Ἰορδανῇ ποταμῷ ὑπ’ αυτου,<sup>10</sup> ἐξομολογουμενοι τας ἁμαρτίας αυτων.

6 Ἦν δὲ ὁ<sup>11</sup> Ἰωαννης ενδεδυμενος τριχας καμηλου και ζωνην δερματινην περι την οσφυν αυτου, και εσθιων ακριδας και μελι αγριον. 7 Και εκηρυσσει λεγων: “Ερχεται ὁ ισχυροτερος μου οπισω μου, οὐδ’ ουκ εἰμι ἱκανος κυψας λυσαι τον ἱμαντα των ὑποδηματων αυτου. 8 Εγώ μεν<sup>12</sup> εβαπτισα ὑμας εν<sup>13</sup> ὕδατι, αυτος δε βαπτισει ὑμας εν Πνευματι Ἁγίῳ.”

[Jesus is baptized]

1.9 Και εγενετο εν εκειναις ταις ἡμεραις, ἦλθεν ὁ<sup>14</sup> Ἰησους απο Ναζαρετ<sup>15</sup> της Γαλιλαιας και εβαπτισθη ὑπο Ἰωαννου εις τον Ἰορδανην.<sup>16</sup> 10 Και ευθεως<sup>17</sup> αναβαινων απο<sup>18</sup> του ὕδατος ειδεν σχιζομενους τους ουρανους και το Πνευμα, ὡσει<sup>19</sup> περιστερην, καταβαινον επ’<sup>20</sup> αυτον. 11 Και φωνη εγενετο εκ των ουρανων: “Σὺ εἶ ὁ Υἱος μου, ὁ αγαπητος, εν ᾧ<sup>21</sup> ευδοκησα!”<sup>22</sup>

[Jesus is tested]

<sup>1</sup> Both the Text and the apparatus are the responsibility of Wilbur N. Pickering, ThM PhD, ©. I venture to affirm to the reader that all original wording of Mark is preserved in this edition, if not in the Text, at least in the apparatus. “Diminish not a word” Jeremiah 26:2 (see Deut. 4:2 and Luke 4:4, “every word” [as in 99.6% of the MSS]). The last note at the end of this book gives explanation about the apparatus.

<sup>2</sup> υἱου του θεου f<sup>35</sup> A (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC || υἱου θεου B,D,W (0.4%) [NU] || --- x (0.8%) || two other variants (0.4%)

<sup>3</sup> ὡς f<sup>35</sup> A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || καθως xB [3%] NU

<sup>4</sup> τοις προφηταις f<sup>35</sup> A,W (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC || τῷ ἡσαία τῷ προφητῇ xB (1.3%) NU || ἡσαία τῷ προφητῇ D (1.8%) || one other variant (0.2%) [The first quote is from Malachi; only the second is from Isaiah.]

<sup>5</sup> ἐγώ f<sup>35</sup> xA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D [1%] NU

<sup>6</sup> εμπροσθεν σου f<sup>35</sup> A (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W (3.3%) NU

<sup>7</sup> ἰωαννης f<sup>35</sup> A(D)W (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC || ἰο xB (0.6%) [NU]

<sup>8</sup> εξεπορευετο f<sup>35</sup> xA,B,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || εξεπορευουντο [30%]

<sup>9</sup> και εβαπτιζοντο παντες f<sup>35</sup> A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 132 [2%] || ~ 312 B,D [1%] NU || ~ 32 x [1%]

<sup>10</sup> εν τῷ ἰορδανῇ ποταμῷ υπ αυτου f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 561234 xB [1%] NU || 12356 W [1%] || 1356 D

<sup>11</sup> ἦν δε ο f<sup>35</sup> [94%] HF,RP,CP,OC || 12 A,D,W [5%] TR || ~ και 13 xB [1%] NU || two other variants

<sup>12</sup> μεν f<sup>35</sup> A(D)W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [2%] NU

<sup>13</sup> εν f<sup>35</sup> A(D)W (95.5%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB (4%) NU || four other variants (0.5%)

<sup>14</sup> ο f<sup>35</sup> D [45%] CP,OC || --- xA,B,W [55%] HF,RP,TR,NU

<sup>15</sup> ναζαρετ f<sup>35</sup> xB [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || ναζαρεθ D,W [29%] || ναζαρατ A [1%]

<sup>16</sup> υπο ἰωαννου εις τον ἰορδανην f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 34512 x(B,D) [3%] NU

<sup>17</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB [1%] NU || --- D (In Hellenistic Greek ευθεως is the normal adverbial form for the adjective ευθυς. People with a bias toward classical Greek, both in ancient Alexandria and in more modern times, have preferred ευθυς as the adverbial form as well.)

<sup>18</sup> απο f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εκ xB,D,W [3%] NU

<sup>19</sup> ὡσει f<sup>35</sup> (W) [70%] HF,RP,CP,TR || ὡς xA,B,D [30%] OC,NU

<sup>20</sup> επ f<sup>35</sup> xA,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || εις B,D [2%] NU

<sup>21</sup> ω f<sup>35</sup> A,W [90%] HF,RP,CP,TR || σοι xB,D [10%] OC,NU

<sup>22</sup> ευδοκησα *rell* || ηυδοκησα W [10%] OC

1.12 Και ευθεως<sup>1</sup> το Πνευμα αυτον εκβαλλει εις την ερημον. 13 Και ην εκει<sup>2</sup> εν τη ερημω ημερας τεσσαρακοντα<sup>3</sup> πειραζομενος υπο του Σατανα, και ην μετα των θηριων· και οι αγγελοι διηκουνουν αυτω.

[Jesus ministers in Galilee]

1.14 Μετα δε το παραδοθηναι τον<sup>4</sup> Ιωαννην, ηλθεν ο<sup>5</sup> Ιησους εις την Γαλιλαιαν κηρυσσων το ευαγγελιον της βασιλειας<sup>6</sup> του Θεου 15 και<sup>7</sup> λεγων οτι “Πεπληρωται ο καιρος και ηγγικεν η βασιλεια του Θεου. Μετανοειτε και πιστευετε εν τω ευαγγελιω.”

[Peter, Andrew, James, John]

16 Περιπατων δε<sup>8</sup> παρα την θαλασσαν της Γαλιλαιας ειδεν Σιμωνα και Ανδρεαν τον αδελφον αυτου, του Σιμωνος,<sup>9</sup> βαλλοντας αμφιβληστρον<sup>10</sup> εν τη θαλασση, ησαν γαρ αλιεις. 17 Και ειπεν αυτοις ο Ιησους: “Δευτε οπισω μου, και ποιησω υμας γενεσθαι αλιεις ανθρωπων”. 18 Και ευθεως<sup>11</sup> αφεντες τα δικτυα αυτων<sup>12</sup> ηκολουθησαν αυτω. 19 Και προβας εκειθεν<sup>13</sup> ολιγον ειδεν<sup>14</sup> Ιακωβον, τον του Ζεβεдайου, και Ιωαννην τον αδελφον αυτου, και αυτους εν τω πλοιω καταρτιζοντας τα δικτυα.<sup>15</sup> 20 Και ευθεως<sup>16</sup> εκαλεσεν αυτους, και αφεντες τον πατερα αυτων Ζεβεдайον εν τω πλοιω μετα των μισθων απηλθον οπισω αυτου.

[A demonized man]

21 Και εισπορευονται εις Καπερναουμ.<sup>17</sup> Και ευθεως<sup>18</sup> τοις σαββασιν εισελθων εις την<sup>19</sup> συναγωγην εδιδασκεν. 22 Και εξεπλησσοντο επι τη διδαχη αυτου, ην γαρ διδασκων αυτους ως εξουσιαν εχων, και ουχ ως οι γραμματεις.

23 Και<sup>20</sup> ην εν τη συναγωγη αυτων ανθρωπος εν πνευματι ακαθαρτω· και ανεκραζεν 24 λεγων: “Εα,<sup>21</sup> τί ημιν και σοι, Ιησου Ναζαρηνη? Ηλθες απολεσαι ημας? Οιδα σε τις ει— ο αγιος του Θεου!” 25 Και επετιμησεν αυτω ο Ιησους λεγων: “Φιμωθητι και εξελθε εξ αυτου!”<sup>22</sup> 26 Και σπαρξαν αυτον το πνευμα το ακαθαρτον, και κραξαν<sup>23</sup> φωνη μεγαλη

<sup>1</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,D [40%] OC || ευθυς x<sup>35</sup> B,W [60%] HF,RP,CP,TR,NU (Were one to follow the majority variant here, the idea would presumably be ‘straight into the wilderness’, which makes good sense.)

<sup>2</sup> εκει f<sup>35</sup> W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x<sup>35</sup> A,B,D [2%] NU

<sup>3</sup> ημερας τεσσαρακοντα f<sup>35</sup> [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τεσερακοντα A [1%] || ~ 21 [0.5%] || ~ τεσερακοντα 1 B [0.5%] NU || 1 μ D || ~ μ 1 x<sup>35</sup> W

<sup>4</sup> τον f<sup>35</sup> x<sup>35</sup> B,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,NU || --- A [25%] OC

<sup>5</sup> ο f<sup>35</sup> x<sup>35</sup> B,D [60%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || --- A,W [40%]

<sup>6</sup> της βασιλειας f<sup>35</sup> A,D,W [97.9%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x<sup>35</sup> B (2.1%) NU

<sup>7</sup> και f<sup>35</sup> B,W (79.4%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || --- (x<sup>35</sup>)A,D (19.9%) || long omission (0.6%)

<sup>8</sup> περιπατων δε f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || και παραγων x<sup>35</sup> B,D [2%] NU || παραγων 2 [1%]

<sup>9</sup> αυτου του σιμωνος f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,OC || 1 D,W [5%] TR || 23 A [4%] || 3 x<sup>35</sup> B [1%] NU (Is the reading of the majority a conflation of D and A? It seems more likely that all the shorter readings are simplifications of the long one, especially if it seemed to be difficult, but why should Simon not be named after his father, in the event?)

<sup>10</sup> βαλλοντας αμφιβληστρον f<sup>35</sup> (83.1%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 (3%) || βαλλοντος 2 (0.4%) || 1 αμφιβληστρα (0.4%) || ~ αμφιβληστρα 1 (1.2%) || αμφιβαλλοντας 2 (A)W (10.7%) || αμφιβαλλοντας τα δικτυα D (0.9%) || αμφιβαλλοντας x<sup>35</sup> B (0.3%) NU (The reading of A,W could be a conflation. The reading of B was probably a stylistic retouching of that of f<sup>35</sup>, that went on to contaminate A and D, etc.)

<sup>11</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,B,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς x<sup>35</sup> [1%] NU

<sup>12</sup> τα δικτυα αυτων f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 x<sup>35</sup> B,C,W [3%] NU || παντα D

<sup>13</sup> εκειθεν f<sup>35</sup> (x<sup>35</sup>)A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D,W [3%] NU

<sup>14</sup> ειδεν *rell* || ιδεν x<sup>35</sup> A,C [10%]

<sup>15</sup> δικτυα *rell* || 1 αυτων [15%]

<sup>16</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς x<sup>35</sup> B [1%] NU

<sup>17</sup> καπερναουμ f<sup>35</sup> A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || καφαρναουμ x<sup>35</sup> B,D,W [2%] NU

<sup>18</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,B,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς x<sup>35</sup> [2%] NU

<sup>19</sup> την *rell* || --- [20%] some TRs

<sup>20</sup> και f<sup>35</sup> A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ευθυς x<sup>35</sup> B [1%] NU

<sup>21</sup> εα f<sup>35</sup> A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x<sup>35</sup> B,D,W [1%] NU

<sup>22</sup> εξ αυτου f<sup>35</sup> x<sup>35</sup> A,B,C (88.7%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || απ 2 (10.9%) || εκ του ανθρωπου πνευμα ακαθαρτον D,W || εκ του ανθρωπου το πνευμα το ακαθαρτον (0.2%)

<sup>23</sup> κραξαν f<sup>35</sup> A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || κραξας (D) || ανεκραγεν (W) || φωνησαν x<sup>35</sup> B [1%] NU

εξηλθεν εξ αυτου. 27 Και εθαμβηθησαν παντες,<sup>1</sup> ωστε συζητειν προς εαυτους,<sup>2</sup> λεγοντας:<sup>3</sup> “Τί εστιν τουτο? Τις η διδαχη η καινη αυτη? ‘Οτι<sup>4</sup> κατ’ εξουσιαν και τοις πνευμασιν τοις ακαθαρτοις επιτασσει, και υπακουουσιν αυτω!” 28 Εξηλθεν δε<sup>5</sup> η ακοη αυτου ευθυς<sup>6</sup> εις ολην την περιχωρον της Γαλιλαιας.

[Peter's mother-in-law]

29 Και ευθεως<sup>7</sup> εκ της συναγωγης εξελθοντες ηλθον εις την οικιαν Σιμωνος και Ανδρεου, μετα Ιακωβου και Ιωαννου. 30 ‘Η δε πενθερα του<sup>8</sup> Σιμωνος κατεκειτο πυρεσσοσα, και ευθεως<sup>9</sup> λεγουσιν αυτω περι αυτης. 31 Και προσελθων ηγειρεν αυτην, κρατησας της χειρος αυτης,<sup>10</sup> και αφηκεν αυτην ο πυρετος ευθεως<sup>11</sup> και διηκονει αυτοις.

[Many healings]

32 Οψιας δε γενομενης, οτε εδυ ο ηλιος, εφερον προς αυτον παντας τους κακως εχοντας και τους δαιμονιζομενους. 33 Και η πολις ολη επισυνηγμενη ην<sup>12</sup> προς την θυραν, 34 και εθεραπευσεν πολλους κακως εχοντας ποικιλαις νοσοις και δαιμονια πολλα εξεβαλεν· και ουκ ηφien λαλειν τα δαιμονια, οτι ηδεισαν αυτον Χριστον ειναι.<sup>13</sup>

[Alone to pray]

35 Και πρωι εννυχον<sup>14</sup> λιαν αναστας, εξηλθεν και απηλθεν<sup>15</sup> εις ερημον τοπον, κακει προσηυχeto. 36 Και κατεδιωξαν<sup>16</sup> αυτον ο<sup>17</sup> Σιμων και οι μετ’ αυτου, 37 και ευροντες<sup>18</sup> αυτον<sup>19</sup> λεγουσιν αυτω οτι “Παντες σε ζητουσιν”.<sup>20</sup> 38 Και λεγει αυτοις: “Αγωμεν<sup>21</sup> εις τας εχομενας κωμοπολεις, ινα και εκει<sup>22</sup> κηρυξω· εις τουτο γαρ εληλυθα.”<sup>23</sup>

39 Και ην<sup>24</sup> κηρυσσων εν ταις συναγωγα<sup>25</sup>ις αυτων εις ολην την Γαλιλαιαν, και τα δαιμονια εκβαλλων.

[The hinge—proof, evaluation, rejection, blasphemy]

[A leper—the proof]

<sup>1</sup> παντες <sup>f</sup>35 A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || απαντες <sup>x</sup>B [1%] NU

<sup>2</sup> εαυτους <sup>f</sup>35 A,C,D,W (95%) HF,RP,CP,OC,NU || αυτους (<sup>x</sup>B) (3%) TR || αλληλους (1.7%) || five other variants (0.3%)

<sup>3</sup> λεγοντας <sup>f</sup>35 <sup>x</sup>B,D (79.8%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || λεγοντες A,C,W (20%) || --- (0.2%)

<sup>4</sup> τις η διδαχη η καινη αυτη οτι <sup>f</sup>35 C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 123456 W || 123 εκεινη 456 η εξουσια 7 D || ~ 125637 A [1%] || 35 <sup>x</sup>B [0.5%] NU (A, D and W are closer to the majority reading than to B, and presumably derive from it; B looks like typical Alexandrian editing.)

<sup>5</sup> εξηλθεν δε <sup>f</sup>35 A [97%] HF,RP,CP,TR || ~ και 1 <sup>x</sup>B,C,D,W [3%] OC,NU

<sup>6</sup> ευθυς <sup>f</sup>35 A,D [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς πανταχου B,C [1%] NU || πανταχου W || --- <sup>x</sup> [3%] (Observe the contrast with the next footnote. Here ευθυς is more like an adjective; not an adverb of time as in the following case.)

<sup>7</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς <sup>x</sup>B [3%] NU || --- D,W

<sup>8</sup> του <sup>f</sup>35 [30%] CP || --- <sup>x</sup>A,B,C(D,W) [70%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>9</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς <sup>x</sup>B,D [2%] NU || --- W

<sup>10</sup> αυτης <sup>f</sup>35 A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>x</sup>B(D,W) [0.5%] NU

<sup>11</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 A(D) [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>x</sup>BC,W [3%] NU

<sup>12</sup> η πολις ολη επισυνηγμενη ην <sup>f</sup>35 A(W) [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 53124 B,C,D [2%] NU || ~ 12354 [1%] || ~ 51234 OC || --- <sup>x</sup> || four other variants

<sup>13</sup> χριστον ειναι <sup>f</sup>35 B,W (28%) OC || τον 12 (C) (11.6%) || ~ 2 τον 1 (1.2%) || --- <sup>x</sup>A(D) (58.9%) HF,RP,CP,TR,NU || five other variants (0.4%)

<sup>14</sup> εννυχον <sup>f</sup>35 A [98%] HF,RP,CP,TR || εννυχα <sup>x</sup>B,C,D(W) [2%] OC,NU

<sup>15</sup> απηλθεν <sup>f</sup>35 <sup>x</sup>A,C,D (71.7%) HF,RP,TR,OC,NU || 1 ο ιησους (26.5%) CP || ο ιησους (0.3%) || --- B,W (1.3%) || three other variants (0.2%)

<sup>16</sup> κατεδιωξαν <sup>f</sup>35 A,C,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || κατεδιωξεν <sup>x</sup>B [5%] NU

<sup>17</sup> ο <sup>f</sup>35 A,C [89%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τε [10%] || το D || --- <sup>x</sup>B,W [1%] NU

<sup>18</sup> ευροντες <sup>f</sup>35 A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευρον <sup>x</sup>B(D) [1%] NU || --- (W)

<sup>19</sup> αυτον <sup>f</sup>35 A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 και <sup>x</sup>B [1%] NU || --- (W)

<sup>20</sup> σε ζητουσιν <sup>f</sup>35 A [90%] HF,RP,CP,OC || ~21 <sup>x</sup>B,C,D(W) [10%] TR,NU

<sup>21</sup> αγωμεν <sup>f</sup>35 A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 αλλαχου <sup>x</sup>B,C [1%] NU

<sup>22</sup> και εκει <sup>f</sup>35 A,B,C [85%] HF,RP,CP,OC,NU || κακει <sup>x</sup>D [14%] TR || 2 [1%] || --- W

<sup>23</sup> εληλυθα <sup>f</sup>35 W [40%] || εξεληλυθα A,D [59%] HF,RP,CP,TR,OC || εξηλθον <sup>x</sup>B,C [1%] NU

<sup>24</sup> ην <sup>f</sup>35 A,C,D,W (99.5%) HF,RP,CP,TR,OC || ηλθεν <sup>x</sup>B (0.5%) NU

<sup>25</sup> εν ταις συναγωγα<sup>25</sup>ις <sup>f</sup>35 [90%] HF,RP,CP,TR,OC || εις τας συναγωγας <sup>x</sup>A,B,C,D,W [10%] NU

1.40 Και ερχεται προς αυτον λεπρος παρακαλων αυτον και γονυπετων αυτον<sup>1</sup> και λεγων αυτω οτι “Εαν θελης, δυνασαι με καθαρισαι”. 41 ‘Ο δε Ιησους<sup>2</sup> σπλαγχνισθεις, εκτεινας την χειρα ηψατο αυτου<sup>3</sup> και λεγει αυτω, “Θελω· καθαρισθητι!” 42 Και ειποντος αυτου,<sup>4</sup> ευθεως<sup>5</sup> απηλθεν απ’ αυτου η λεπρα,<sup>6</sup> και εκαθαρισθη. 43 Και εμβριμησαμενος αυτω, ευθεως<sup>7</sup> εξεβαλεν αυτον, 44 και λεγει αυτω: “‘Ορα μηδενι μηδεν ειπης· αλλ’<sup>8</sup> υπαγε, σεαυτον δειξον τω ιερει και προσενεγκαι<sup>9</sup> περι του καθαρισμου σου ἃ προσεταξεν Μωσης,<sup>10</sup> εις μαρτυριον αυτοις.” 45 ‘Ο δε εξελθων ηρξατο κηρυσσειν πολλα και διαφημιζειν τον λογον, ωστε μηκετι αυτον δυνασθαι φανερως εις πολιν εισελθειν, αλλ’ εξω εν<sup>11</sup> ερημοις τοποις ην· και ηρχοντο προς αυτον πανταχοθεν.<sup>12</sup>

[A paralytic—the evaluation]

2.1 Και εισηλθεν παλιν<sup>13</sup> εις Καπερναουμ<sup>14</sup> δι’ ημερων, και<sup>15</sup> ηκουσθη οτι εις οικον<sup>16</sup> εστιν. 2 Και ευθεως<sup>17</sup> συνηχθησαν πολλοι ωστε μηκετι χωρειν, μηδε τα προς την θυραν, και ελαλει αυτοις τον λογον. 3 Και ερχονται προς αυτον παραλυτικον φεροντες,<sup>18</sup> αιρομενον υπο τεσσαρων. 4 Και μη δυναμενοι προσεγγισαι<sup>19</sup> αυτω δια τον οχλον, απεστεγασαν την στεγην οπου ην· και εξορυξαντες χαλωσιν τον κραββατον<sup>20</sup> εφ’ ὧ<sup>21</sup> ο παραλυτικος κατεκειτο. 5 Ιδων δε<sup>22</sup> ο Ιησους την πιστιν αυτων λεγει τω παραλυτικω, “Τεκνον, αφεωνται<sup>23</sup> σοι αι ἁμαρτιαι σου”.<sup>24</sup>

6 Ησαν δε τινες των γραμματεων εκει καθημενοι, και διαλογιζομενοι εν ταις καρδιαις αυτων: 7 “Τί ούτος ούτως λαλει βλασφημιας?<sup>25</sup> Τίς δυναται αφιεναι ἁμαρτιας ει μη εις, ο Θεος?” 8 Και ευθεως<sup>26</sup> επιγνους ο Ιησους τω πνευματι αυτου οτι ούτως αυτοι<sup>27</sup> διαλογιζονται εν ἑαυτοις ειπεν<sup>28</sup> αυτοις: “Τί ταυτα διαλογιζεσθε εν ταις καρδιαις ὑμων? 9 Τί εστιν ευκοπωτερον: ειπειν τω παραλυτικω, ‘Αφεωνται<sup>29</sup> σου<sup>30</sup> αι ἁμαρτιαι’, η ειπειν,

<sup>1</sup> και γονυπετων αυτον <sup>f</sup>35 A,C (86.2%) HF,RP,CP,TR,OC || 12 αυτω (3.7%) || 12 <sup>x</sup> (6%) [NU] || --- B,D,W (4.1%)

<sup>2</sup> ο δε Ιησους <sup>f</sup>35 A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || και <sup>x</sup>B,D [0.5%] NU

<sup>3</sup> ηψατο αυτου <sup>f</sup>35 A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~21 <sup>x</sup>B [1%] NU || ~212 D

<sup>4</sup> ειποντος αυτου <sup>f</sup>35 A,C (96%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 αυτω (0.4%) || --- <sup>x</sup>B,D,W (2.3%) NU || long omission (1.2%)

<sup>5</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς <sup>x</sup>B [1%] NU

<sup>6</sup> απ αυτου η λεπρα *rell* || ~ 3412 A(C) [10%]

<sup>7</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 (A)C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς <sup>x</sup>B,D [2%] NU || W omits verse 43

<sup>8</sup> αλλ’ <sup>f</sup>35 [85%] HF,RP,TR,OC || αλλα <sup>x</sup>A,B,C,D,W [15%] CP,NU

<sup>9</sup> προσενεγκαι <sup>f</sup>35 C [25%] || προσενεγκε <sup>x</sup>A,B,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>10</sup> μωσης <sup>f</sup>35 A,C [85%] HF,RP,CP,TR || μωυσης <sup>x</sup>B,D,W [15%] OC,NU

<sup>11</sup> εν <sup>f</sup>35 A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || επ <sup>x</sup>B,W [1%] NU

<sup>12</sup> πανταχοθεν <sup>f</sup>35 [90%] HF,RP,CP,TR,OC || παντοθεν <sup>x</sup>A,B,C,D,W [10%] NU

<sup>13</sup> εισηλθεν παλιν <sup>f</sup>35 A,C [92%] HF,RP,CP,OC || εισηλθων 2 <sup>x</sup>B,D [2%] NU || ~ 21 [5%] TR || ~ 2 ερχεται W || 1 [1%]

<sup>14</sup> καπερναουμ <sup>f</sup>35 A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || καφαρναουμ <sup>x</sup>B,D,W [2%] NU

<sup>15</sup> και <sup>f</sup>35 A,C,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>x</sup>B [5%] NU

<sup>16</sup> εις οικον <sup>f</sup>35 A,C (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC || εν οικω <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,D,W (1%) NU || one other variant (0.2%)

<sup>17</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,W [1%] NU

<sup>18</sup> προς αυτον παραλυτικον φεροντες <sup>f</sup>35 A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 1243 C,D(W) [3%] || ~ 4123 <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B [1%] NU

<sup>19</sup> προσεγγισαι <sup>f</sup>35 A,C(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || προσενεγκαι <sup>x</sup>B [1%] NU || προσελθειν W

<sup>20</sup> κραββατον <sup>f</sup>35 [65%] HF,RP,CP,TR || κραβαττον A,C,D,W [33%] OC,NU || κραβακτον <sup>x</sup> || κραβατον B [1%] || κραβατγον [1%] (A similar statement obtains in verses 9, 11, 12.)

<sup>21</sup> εφ ω <sup>f</sup>35 A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εφ ου [1%] || εφ ο [1%] || οπου <sup>x</sup>B(D) [1%] NU || εις ον W

<sup>22</sup> ιδων δε <sup>f</sup>35 A,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || και ιδων <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,C [2%] NU

<sup>23</sup> αφεωνται <sup>f</sup>35 <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || αφεονται [1%] || αφιενται B [1%] NU

<sup>24</sup> σοι αι ἁμαρτιαι σου <sup>f</sup>35 (A) [92%] HF,RP,CP,TR,OC || 123 C [1%] || 4234 [4%] || ~ 423 <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,D,W [3%] NU

<sup>25</sup> βλασφημιας <sup>f</sup>35 A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || βλασφημει <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,D [0.5%] NU

<sup>26</sup> ευθεως <sup>f</sup>35 A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B [1%] NU || --- D,W [1%]

<sup>27</sup> αυτοι <sup>f</sup>35 A,C [90%] HF,RP,CP,OC || --- <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,D,W [10%] TR,NU

<sup>28</sup> ειπεν <sup>f</sup>35 A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγει <sup>x</sup>B(W) [1%] NU

<sup>29</sup> αφεωνται <sup>f</sup>35 A,C(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || αφιενται <sup>x</sup>B [1%] NU || three other variants

<sup>30</sup> σου <sup>f</sup>35 <sup>P</sup>88 <sup>x</sup>B,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU || σοι A,C(D) [10%] TR

Ἐγείραι<sup>1</sup> και αρουν τον κραββατον σου<sup>2</sup> και περιπατει!>? 10 Ἵνα δε ειδητε οτι εξουσιαν εχει ο Υἱος του Ανθρωπου επι της γης αφιεναι ἁμαρτιας”<sup>3</sup>—λεγει τω παραλυτικω: 11 “Σοι λεγω, εγείραι<sup>4</sup> και<sup>5</sup> αρουν τον κραββατον σου και ὑπαγε εις τον οικον σου!” 12 Και ηγερθη ευθεως και<sup>6</sup> αρας τον κραββατον εξηλθεν εναντιον<sup>7</sup> παντων· ὥστε εξιστασθαι παντας και δοξαζειν τον Θεον, λεγοντας οτι “Ουδεποτε οὕτως<sup>8</sup> ειδομεν!”

[Matthew called]

13 Και εξηλθεν παλιν παρα την θαλασσαν· και πας ο οχλος ηρχετο προς αυτον, και εδιδασκεν αυτους. 14 Και παραγων,<sup>9</sup> ειδεν<sup>10</sup> Λευιν<sup>11</sup> τον του Αλφαιου καθημενον επι το τελωνιον, και λεγει αυτω, “Ακολουθει μοι”. Και αναστας ηκολουθησεν αυτω.

15 Και εγενετο,<sup>12</sup> εν τω<sup>13</sup> κατακεισθαι αυτον εν τη οικια αυτου, και πολλοι τελωναι και ἁμαρτωλοι συναντικειντο τω Ιησου και τοις μαθηταις αυτου· ησαν γαρ πολλοι και ηκολουθησαν<sup>14</sup> αυτω. 16 Και οἱ γραμματεεις και οἱ Φαρισαιοι,<sup>15</sup> ιδοντες αυτον εσθιοντα<sup>16</sup> μετα των τελωνων και ἁμαρτωλων,<sup>17</sup> ελεγον τοις μαθηταις αυτου, “Τί οτι<sup>18</sup> μετα των τελωνων και ἁμαρτωλων εσθιει και πινει?”<sup>19</sup> 17 Και ακουσας ο Ιησους λεγει αυτοις:<sup>20</sup> “Ου χρειαν εχουσιν οἱ ισχυοντες ιατρου, αλλ’ οἱ κακως εχοντες. Ουκ ηλθον καλεσαι δικαιους, αλλα ἁμαρτωλους εις μετανοιαν.”<sup>21</sup>

[Fasting]

18 Και ησαν οἱ μαθηται Ιωαννου και οἱ των Φαρισαιων<sup>22</sup> νηστευοντες· και ερχονται και λεγουσιν αυτω, “Δια τί οἱ μαθηται Ιωαννου και οἱ<sup>23</sup> των Φαρισαιων νηστεουσιν, οἱ δε σοι μαθηται ου νηστεουσιν?” 19 Και ειπεν αυτοις ο Ιησους: “Μη δυνανται οἱ υἱοι του νυμφωνος, εν ὧ ο νυμφιος μετ’ αυτων εστιν, νηστευειν? Ὅσον χρονον μεθ’ ἑαυτων εχουσιν

<sup>1</sup> εγείραι f<sup>35</sup> [65%] HF,RP,CP,TR || εγείρε xA,C(D)W [34%] OC,NU || εγείρου B [1%]

<sup>2</sup> τον κραββατον σου f<sup>35</sup> P<sup>88</sup> xA,B,C(D) [40%] CP,OC,NU || ~312 [59%] HF,RP,TR || --- W [1%]

<sup>3</sup> επι της γης αφιεναι αμαρτιας f<sup>35</sup> P<sup>88</sup> xC,D (47.7%) || ~ 41235 A (46.6%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 45123 B (3.2%) NU || 45 W (1.5%) || long omissions (0.9%) || one other variant

<sup>4</sup> σοι λεγω εγείραι f<sup>35</sup> [45%] HF,RP,CP,TR || 12 εγείρε A,B,C,D [54%] OC,NU || ~ εγείρε 12 P<sup>88v</sup> x || εγείρε W [1%] || two other variants

<sup>5</sup> και f<sup>35</sup> A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>88</sup> xB,C,D [2%] NU

<sup>6</sup> ευθεως και f<sup>35</sup> A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 C [1%] || ~ 2 ευθυς P<sup>88</sup> xB [1%] NU || 2 W [1%]

<sup>7</sup> εναντιον f<sup>35</sup> A,C,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ενωπιον [1%] || εμπροσθεν P<sup>88</sup> xB(W) [1%] NU

<sup>8</sup> ουδεποτε ουτως f<sup>35</sup> A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 21 P<sup>88</sup> xB,D,W [1%] NU

<sup>9</sup> παραγων *rell* || 1 ο ιησους [15%]

<sup>10</sup> ειδεν *rell* || ιδεν A,C [10%]

<sup>11</sup> λευιν f<sup>35</sup> P<sup>88</sup> C [70%] HF,CP,TR,OC,NU || λευι A [26.5%] RP || λευειν B,W [2%] || λευει x || six further variations based on Levi [0.6%] || ιακωβον D (0.9%) (TuT has garbled the evidence here.)

<sup>12</sup> εγενετο f<sup>35</sup> A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || γινεται P<sup>88</sup> x(B,W) [1%] NU

<sup>13</sup> εν τω f<sup>35</sup> A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>88</sup> xB(D,W) [2%] NU

<sup>14</sup> ηκολουθησαν f<sup>35</sup> A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ηκολουθουν xB [1%] NU

<sup>15</sup> και οι φαρισαιοι f<sup>35</sup> A,C(D) (99%) HF,RP,CP,TR,OC || των φαρισαιων και P<sup>88v</sup> x (0.5%) || των φαρισαιων B,W (0.2%) NU

<sup>16</sup> αυτον εσθιοντα f<sup>35</sup> (A)C (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC || οτι εσθιει B (0.3%) NU || οτι ησθιεν P<sup>88</sup> x(D) (0.4%) || 1 (1.2%) || five other variants W (0.4%)

<sup>17</sup> τελωνων και αμαρτωλων f<sup>35</sup> x(A)C (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 321 (P<sup>88</sup>)B(D) (0.6%) NU || 1 (0.7%) || four other variants W (0.4%)

<sup>18</sup> τι οτι f<sup>35</sup> A (96%) HF,RP,CP,TR,OC || 2 B,C (1.8%) NU || δια 1 xD,W (0.4%) || 1 (0.2%) || long omission (1.4%) || three other variants (0.2%)

<sup>19</sup> εσθιει και πινει f<sup>35</sup> P<sup>88</sup> A (93.3%) HF,RP,CP,TR,OC || εσθιετε 2 πινετε (0.9%) || 123 ο διδασκολος υμων (C) (4.9%) || 1 B,D,W (0.7%) NU || 1 ο διδασκολος υμων x (0.2%)

<sup>20</sup> αυτοις f<sup>35</sup> xA,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 οτι B [1%] NU || --- D,W [1%] || οτι P<sup>88</sup>

<sup>21</sup> εις μετανοιαν f<sup>35</sup> C [90%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>88</sup> xA,B,D,W [10%] NU

<sup>22</sup> των φαρισαιων f<sup>35</sup> (W) (93.4%) HF,RP,CP,TR,OC || φαρισαιοι P<sup>88</sup> xA,B,C,D (6.4%) NU

<sup>23</sup> οι f<sup>35</sup> D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 μαθηται P<sup>88</sup> xB,C [1%] NU || --- A,W [0.5%]

τον νυμφιον<sup>1</sup> ου δυνανται νηστευειν. 20 Ελευσονται δε ημεραι όταν απαρθη απ' αυτων ο νυμφιος, και τοτε νηστεουσουσιν, εν εκειναις ταις ημεραις.<sup>2</sup>

[Cloth and wineskins]

21 “Και<sup>3</sup> ουδεις επιβλημα ρακους αγναφου επιραπτει<sup>4</sup> επι ιματιω παλαιω,<sup>5</sup> ει δε μη,<sup>6</sup> αιρει το πληρωμα αυτου<sup>7</sup> το καινον του παλαιου, και χειρον σχισμα γινεται. 22 Και ουδεις βαλλει οινον νεον εις ασκους παλαιους, ει δε μη, ρησσει<sup>8</sup> ο οινος ο νεος<sup>9</sup> τους ασκους, και ο οινος εκχειται και οι ασκοι απολουνται.<sup>10</sup> αλλα οινον νεον εις ασκους καινους βλητεον.”<sup>11</sup>

[Jesus is Lord of the Sabbath]

23 Και εγενετο παραπορευεσθαι αυτον, εν τοις σαββασιν,<sup>12</sup> δια των σποριμων, και ηρξαντο οι μαθηται αυτου<sup>13</sup> οδον ποιειν, τιλλοντες τους σταχυν. 24 Και οι Φαρισαιοι ελεγον αυτω, “Ιδε, τι ποιουσιν εν<sup>14</sup> τοις σαββασιν ο ουκ εξεστιν?” 25 Και αυτος ελεγεν<sup>15</sup> αυτοις: “Ουδεποτε ανεγνωτε τι εποιησεν Δαυιδ, οτε χρεIAN εσχεν και επεινασεν, αυτος και οι μετ' αυτου? 26 Πως εισηλθεν εις τον οικον του Θεου (επι Αβιαθα<sup>16</sup> αρχιερεως) και τους αρτους της προθεσεως εφαγεν, ους ουκ εξεστιν φαγειν ει μη τοις ιερευσιν,<sup>17</sup> και εδωκεν και τοις συν αυτω ουσιν?” 27 Και ελεγεν αυτοις: “Το σαββατον δια τον ανθρωπον εγενετο,<sup>18</sup> ουχ ο ανθρωπος δια το σαββατον. 28 Ωστε Κυριος εστιν ο Υιος του Ανθρωπου και του σαββατου.”

[A Sabbath healing—the rejection]

**3.1** Και εισηλθεν παλιν εις την συναγωγην, και ην εκει ανθρωπος εξηραμμενην εχων την χειρα. 2 Και παρετηρουν αυτον, ει τοις σαββασιν θεραπευσει αυτον, ινα κατηγορησωσιν αυτου. 3 Και λεγει τω ανθρωπω τω εξηραμμενην εχοντι την χειρα,<sup>19</sup> “Εγειραι<sup>20</sup> εις το μεσον”. 4 Και λεγει αυτοις: “Εξεστιν τοις σαββασιν αγαθοποιησαι<sup>21</sup> η κακοποιησαι, ψυχην σωσαι η αποκτειναι?”<sup>22</sup> Οι δε εσιωπων. 5 Και περιβλεψαμενος αυτους μετ'

<sup>1</sup> μεθ αυτων εχουσιν τον νυμφιον f<sup>35</sup> A (91.4%) HF,RP,CP,TR,OC || μετ αυτων 345 (1.7%) || ~ 31245 (1.2%) || ~ 3 μετ αυτων 45 (0.5%) || ~ 34512 P<sup>88</sup> (0.3%) || ~ 345 μετ αυτων xB,C (0.7%) NU || 12 εστιν 45 (0.2%) || μετ αυτων 45 (0.3%) || --- D,W (3.4%) || three further variants (0.3%)

<sup>2</sup> εκειναις ταις ημεραις f<sup>35</sup> [85%] HF,RP,CP,TR,OC || εκεινη τη ημερα xA,B,C,D,W [15%] NU

<sup>3</sup> και f<sup>35</sup> [75%] HF,RP,CP,TR || --- xA,B,C,W [23%] OC,NU || δε D [2%]

<sup>4</sup> επιραπτει f<sup>35</sup> [80%] HF,RP,CP,TR,OC || επιραπτει xA,B,C [20%] NU || επισυνραπτει D(W)

<sup>5</sup> ιματιω παλαιω f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ιματιον παλαιον P<sup>88</sup> xB,C,D [1%] NU

<sup>6</sup> μη *rell* || μηγε [5%] OC

<sup>7</sup> το πληρωμα αυτου f<sup>35</sup> C [93%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 απ 3 [3%] NU || ~ απ 312 A,W [3%] || 12 D [1%] || 2 απ 3 x || 12 αφ αυτου B

<sup>8</sup> ρησσει f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ρηξει P<sup>88</sup> xB,C,D [2%] NU || διαρρησσονται W

<sup>9</sup> ο νεος f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>88</sup> xB,C,D(W) [4%] NU

<sup>10</sup> εκχειται και οι ασκοι απολουνται f<sup>35</sup> xA,C(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 2345 D || ~ απολλυται 234 P<sup>88</sup> B [0.5%] NU

<sup>11</sup> βλητεον f<sup>35</sup> P<sup>88</sup> A,C (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB (0.3%) NU || βαλλουσιν W || long omission D (0.2%)

<sup>12</sup> παραπορευεσθαι αυτον εν τοις σαββασιν f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || 1245 [6%] || ~ 23451 (διαπορευεσθαι B,D; πορευεσθαι W) P<sup>88</sup> x(B,D,W) [3%] NU || ~ 45 διαπορευεσθαι 2 C [1%] || at least four further variations

<sup>13</sup> ηρξαντο οι μαθηται αυτου f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2341 P<sup>88</sup> xB,C(D)W [3%] NU

<sup>14</sup> εν f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x(A)B,C,D,W [5%] NU

<sup>15</sup> αυτος ελεγεν f<sup>35</sup> A [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 λεγει [0.5%] || 2 P<sup>88</sup> B [0.5%] || λεγει xC,W [2%] NU || αποκριθεις ειπεν D [0.5%]

<sup>16</sup> αβιαθα<sup>16</sup> f<sup>35</sup> P<sup>88</sup> xB (83.7%) HF,RP,OC,NU || 1 του A,C (15.8%) CP,TR || --- D,W (0.4%)

<sup>17</sup> τοις ιερευσιν f<sup>35</sup> A,C,(D,W) [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 μονοις [2%] || 1 αρχιερευσιν [0.5%] || τους ιερεις xB [0.5%] NU

<sup>18</sup> εγενετο f<sup>35</sup> A (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 και xB,C (0.9%) NU || εκτισθη W (0.5%) || --- D

<sup>19</sup> εξηραμμενην εχοντι την χειρα f<sup>35</sup> A (94.4%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 εχων 34 (3.1%) || 1 εχοντα 34 (0.5%) || ~ 2341 D (0.3%) || ~ 3421 (0.2%) || ~ 342 ξηραν B (0.4%) || ~ 3 ξηραν 42 xC (0.3%) NU || ξηραν 234 (0.3%) || two other variations W (0.2%) || long omission (0.2%)

<sup>20</sup> εγειραι f<sup>35</sup> [60%] HF,RP,CP,TR || εγειρε xA,B,C,D,W [40%] OC,NU

<sup>21</sup> αγαθοποιησαι f<sup>35</sup> A,B,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || αγαθον ποιησαι x(D)W,NU

<sup>22</sup> αποκτειναι *rell* || απολεσαι W [10%]

οργης, συλλυπουμενος επι τη pawρωσει της καρδιας αυτων, λεγει τω ανθρωπω, “Εκτεινον την χειρα σου!”<sup>1</sup> Και εξετεινεν, και αποκατεσταθη<sup>2</sup> ἡ χειρ αυτου ὑγιης ὡς ἡ αλλη!<sup>3</sup> 6 Και εξελθοντες οἱ Φαρισαιοι ευθεως<sup>4</sup> μετα των Ἑρωδιανων συμβουλιον εποιουν<sup>5</sup> κατ’ αυτου, ὅπως αυτον απολεσωσιν.

[Healings by the Sea]

7 Και ὁ Ἰησους ανεχωρησεν μετα των μαθητων αυτου<sup>6</sup> προς την θαλασσαν· και πολυ πληθος απο της Γαλιλαιας ηκολουθησεν<sup>7</sup> αυτω<sup>8</sup>—και απο της Ιουδαιας 8 και απο Ἱεροσολυμων και απο της Ἰδουμαιας και περαν του Ιορδανου, και οἱ<sup>9</sup> περι Τυρον και Σιδωνα. Πληθος πολυ, ακουσαντες<sup>10</sup> ὅσα εποιει, ηλθον προς αυτον. 9 Και ειπεν τοις μαθηταις αυτου ἵνα πλοιαριον προσκαρτερη αυτω, δια τον οχλον, ἵνα μη θλιβωσιν αυτον. 10 Πολλους γαρ εθεραπευσεν, ὥστε επιπιπτειν αυτω ἵνα αυτου ἄψωνται, ὅσοι ειχον μαστιγας. 11 Και τα πνευματα τα ακαθαρτα—ὅταν αυτον εθεωρει,<sup>11</sup> προσεπιπτειν<sup>12</sup> αυτω και εκραζειν,<sup>13</sup> λεγοντα<sup>14</sup> ὅτι “Συ εἶ ὁ Υἱος του Θεου!” 12 Και πολλὰ ἐπετιμα αυτοις ἵνα μη φανερον αυτον<sup>15</sup> ποιησωσιν.

[The Twelve chosen]

13 Και αναβαινει εις το ορος και προσκαλειται οὓς ηθελεν αυτος, και απηλθον προς αυτον. 14 Και εποιησεν δωδεκα,<sup>16</sup> ἵνα ωσιν μετ’ αυτου και ἵνα αποστελλη αυτους κηρυσσειν 15—και εχειν εξουσιαν θεραπευειν τας νοσους και<sup>17</sup> εκβαλλειν τα δαιμονια. 16 Και<sup>18</sup> ἐπεθηκεν τω Σιμωνι ονομα<sup>19</sup> Πετρον, 17 και Ιακωβον τον του Ζεβεδαίου και Ιωαννην τον αδελφον του Ιακωβου (και ἐπεθηκεν αυτοις ονοματα<sup>20</sup> Ἑβανεργες,<sup>21</sup> ὃ εστιν Ἑῖοι βροντης). 18 και Ανδρεαν και Φιλιππον και Βαρθολομαιον και Ματθαιον<sup>22</sup> και Θωμαν και Ιακωβον τον του Αλφαιου και Θαδδαιον και Σιμωνα τον Κανανιτην.<sup>23</sup> 19 και Ιουδαν Ισκαριωτην,<sup>24</sup> ὃς και παρεδωκεν αυτον.

<sup>1</sup> σου f<sup>35</sup> A,C,D,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B [15%] NU

<sup>2</sup> αποκατεσταθη f<sup>35</sup> D [65%] HF,RP,CP,TR,OC || απεκατεσταθη A,B(C)W [35%] NU

<sup>3</sup> υγιης ως η αλλη f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B,C(D)W [5%] NU

<sup>4</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθως B,C [1%] NU || --- D,W [1%]

<sup>5</sup> εποιουν f<sup>35</sup> A (92.7%) HF,RP,CP,TR,OC || εποιησαν B,C (5.1%) || ποιουντες D (0.1%) || εποιουντο W (0.6%) || εδιδουν B (1.3%) NU || two other variants (0.2%)

<sup>6</sup> ανεχωρησεν μετα των μαθητων αυτου f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~23451 B,C,D [3%] NU

<sup>7</sup> ηκολουθησεν f<sup>35</sup> A,B (46.1%) CP[NU] || ηκολουθησαν (B,C) (52.5%) HF,RP,TR,OC || ηκολουθουν (0.5%) || --- D,W (0.5%) || ηκολουθη (0.2%) || long omission (0.2%)

<sup>8</sup> αυτω f<sup>35</sup> A (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC || --- B,C(D,W) (1%) NU || two other variants (0.2%) || long omission (0.2%)

<sup>9</sup> οι f<sup>35</sup> A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- (B,C,W) [1%] NU

<sup>10</sup> ακουσαντες f<sup>35</sup> A,C,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ακουοντες B(W) [3%] NU

<sup>11</sup> εθεωρει f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR || εθεωρουν B,C,D [5%] OC,NU || ιδον W

<sup>12</sup> προσεπιπτειν f<sup>35</sup> [70%] HF,RP,CP,TR || προσεπιπτουν A,C,D,W [30%] OC,NU || προσεπιπταν B

<sup>13</sup> εκραζειν f<sup>35</sup> [70%] HF,RP,CP,TR || εκραζον A,B,C,D,W [29%] OC,NU || three other variants [1%]

<sup>14</sup> λεγοντα f<sup>35</sup> A,B,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγοντες D,W [1%] NU

<sup>15</sup> φανερον αυτον f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,OC || ~21 B,C,D,W [4%] TR,NU

<sup>16</sup> δωδεκα f<sup>35</sup> A(D) (98%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 ους και αποστολους ωνομασεν B(C)(W) (1.8%) [NU] || long omissions (0.2%)

<sup>17</sup> θεραπευειν τας νοσους και f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,C [1%] NU

<sup>18</sup> και f<sup>35</sup> A,D (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 εποιησεν τους δωδεκα 1 B,C (0.5%) [NU] || πρωτον σιμωνα (0.5%) || W is wild

<sup>19</sup> τω σιμωνι ονομα f<sup>35</sup> A(D) [98.5%] HF,RP,CP,TR || ~312 B,C(W) [1%] OC,NU || ονοματα τω σιμωνι [0.5%]

<sup>20</sup> ονοματα f<sup>35</sup> A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || ονομα B,D [0.5%] || W is wild

<sup>21</sup> βοανεργες f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR,OC || βοανηργες A,B,C [5%] NU || βοανεργης D || βοανηργε W

<sup>22</sup> ματθαιον f<sup>35</sup> A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || μαθθαιον B,D,NU || μαθθεος W

<sup>23</sup> κανανιτην f<sup>35</sup> (A) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || καναναιον B,C,D [1%] NU || κανανεος W

<sup>24</sup> ισκαριωτην f<sup>35</sup> A(W) (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC || ισκαριωθ B,C (0.9%) NU || σκαριωθ D || --- (0.2%)

20 Και ερχονται<sup>1</sup> εις οικον· και συνερχεται παλιν<sup>2</sup> οχλος, ὥστε μη δυνασθαι αυτους μηδε<sup>3</sup> αρτον φαγειν. 21 Και ακουσαντες οἱ παρ' αυτου εξηλθον κρατησαι αυτον, ελεγον γαρ ὅτι “Εξεστη!”

[*Scribes blaspheme the Holy Spirit*]

22 Και οἱ γραμματεῖς οἱ απο Ἱεροσολυμων καταβαντες ελεγον ὅτι “Βεελζεβουλ εχει”, και ὅτι “Εν τω αρχοντι των δαιμονιων εκβαλλει τα δαιμονια”. 23 Και προσκαλεσμενος αυτους εν παραβολαις ελεγεν αυτοις: “Πως δυναται Σατανας Σαταναν εκβαλλειν? 24 Και εαν βασιλεια εφ' ἑαυτην μερισθη, ου δυναται σταθηναι ἡ βασιλεια εκεινη. 25 Και εαν οικια εφ' ἑαυτην μερισθη, ου δυναται<sup>4</sup> σταθηναι ἡ οικια εκεινη.<sup>5</sup> 26 Και εἰ ὁ Σατανας ανεστη εφ' ἑαυτον και μεμερισται,<sup>6</sup> ου δυναται σταθηναι,<sup>7</sup> αλλα τελος εχει. 27 Ουδεις δυναται<sup>8</sup> τα σκευη του ισχυρου, εισελθων εις την οικιαν<sup>9</sup> αυτου, διαρπασαι, εαν μη πρωτον τον ισχυρον δηση—και τοτε την οικιαν αυτου διαρπαση.<sup>10</sup>

28 “Ἀμην λεγω ὑμιν ὅτι παντα αφεθησεται τα ἁμαρτηματα τοις υἱοις των ανθρωπων,<sup>11</sup> και<sup>12</sup> βλασφημιαι ὅσας<sup>13</sup> αν<sup>14</sup> βλασφημησωσιν· 29 ὅς δ' αν βλασφημησῃ εις το Πνευμα το Ἅγιον ουκ εχει αφεσιν εις τον αιωνα, αλλ'<sup>15</sup> ενοχος εστιν αιωνιου κρισεως”<sup>16</sup> 30—ὅτι ελεγον, “Πνευμα ακαθαarton εχει”.

[*Jesus goes on the offensive*]

[*New relationships*]

**3.31** Ερχονται ουν<sup>17</sup> οἱ αδελφοι και ἡ μητηρ αυτου,<sup>18</sup> και εξω ἑστωτες<sup>19</sup> απεστειλαν προς αυτον, φωνουντες<sup>20</sup> αυτον. 32 Και εκαθητο οχλος περι αυτον·<sup>21</sup> ειπον δε<sup>22</sup> αυτω, “Ἰδου, ἡ μητηρ σου και οἱ αδελφοι σου και αἱ αδελφαι σου<sup>23</sup> εξω ζητουσιν σε”. 33 Και απεκριθη

<sup>1</sup> ερχονται f<sup>35</sup> A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ερχεται xB,W [0.5%] NU || εισερχονται D

<sup>2</sup> παλιν f<sup>35</sup> xC,W [92.4%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ο A,B,D [7.5%] [NU]

<sup>3</sup> μηδε f<sup>35</sup> A,B,W [30%] OC,NU || μητε xC,D [70%] HF,RP,CP,TR

<sup>4</sup> δυναται f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || δυνασεται xB,C [1%] NU

<sup>5</sup> σταθηναι η οικια εκεινη f<sup>35</sup> A [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC || στηναι 234 [2%] || 1 W || ~ 2341 x,C [0.5%] NU || ~ 234 στηναι B [1%] || ~ 234 εσταναι D

<sup>6</sup> και μεμερισται f<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 2 D || 1 εμερισθη B [0.5%] NU || ~ εμερισθη 1 x,C || εμερισθη W

<sup>7</sup> σταθηναι f<sup>35</sup> A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 η βασιλεια αυτου D,W [0.5%] || στηναι x,B,C [1%] NU

<sup>8</sup> ουδεις δυναται f<sup>35</sup> A,D,W [97%] HF,RP,CP,OC || αλλ 12 [2%] || ~ αλλ ου 21 xB,C [0.5%] NU || ~ ου 21 TR || two other variants

<sup>9</sup> τα σκευη του ισχυρου εισελθων εις την οικιαν f<sup>35</sup> A,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 67834512 B,C [1%] NU || ~ 56783412 x

<sup>10</sup> διαρπαση f<sup>35</sup> A,W [60%] HF,RP,CP || διαρπασει xB,C [40%] TR,OC,NU || διαρπαζει D

<sup>11</sup> τα ἁμαρτηματα τοις υἱοις των ανθρωπων f<sup>35</sup> (W) [96%] HF,RP,CP,TR || ~345612 xA,B,C,D [3%] OC,NU || three other variants [1%]

<sup>12</sup> και f<sup>35</sup> D [90%] HF,RP,CP,TR || 1 αι xA,B,C,W [10%] OC,NU

<sup>13</sup> οσας f<sup>35</sup> A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC || οσα xB,D [5%] NU || --- W

<sup>14</sup> αν f<sup>35</sup> xA,D [97%] HF,RP,CP,TR || εαν B,C [3%] OC,NU || --- W

<sup>15</sup> αλλ rell || αλλα xA,D,W [1%] NU

<sup>16</sup> κρισεως f<sup>35</sup> A [97.3%] HF,RP,CP,TR,OC || ἁμαρτηματος xB [0.7%] NU || ἁμαρτιας C,D,W [0.6%] || κολασεως (1%) || three other variants (0.4%)

<sup>17</sup> ερχονται ουν f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ερχεται και xD,W [1.5%] NU || ~ και 1 B,C [1.5%] || two other variants

<sup>18</sup> οι αδελφοι και η μητηρ αυτου f<sup>35</sup> (81.4%) HF,RP,CP,TR || 1263456 A [13.5%] || ~ 456312 (1.5%) || ~ 453126 (0.7%) || ~ 4563126 xB,C,D(W) (2.8%) OC,NU || three other variants (0.2%)

<sup>19</sup> εστωτες f<sup>35</sup> A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || στηκοντες B,C [0.5%] NU || εστηκοντες [1%] || σταντες x

<sup>20</sup> φωνουντες f<sup>35</sup> D [96.9%] HF,RP,CP,TR,OC || καλουντες xB,C,W [1.7%] NU || ζητουντες A || --- (1.4%)

<sup>21</sup> οχλος περι αυτον f<sup>35</sup> [85%] HF,RP,CP,TR || ~ 231 A,B,C,W [15%] OC,NU || ~ προς 31 x || προς τον οχλον D

<sup>22</sup> ειπον δε f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ειποντων 2 [1%] || και λεγουσιν xB,C,D,W [2%] NU

<sup>23</sup> και αι αδελφαι σου f<sup>35</sup> A,D [70.9%] HF,RP,CP[NU] || --- xB,C,W [28.9%] TR,OC || long omissions (0.1%) (A not very difficult case of homoioteleuton.)



αυτοῖς λεγων,<sup>1</sup> “Τίς ἐστὶν ἡ μητὴρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί μου?”<sup>3</sup> 34 Καὶ περιβλεψάμενος κυκλῶ τοὺς περὶ αὐτοὺς<sup>4</sup> καθημένους λέγει: “Ἴδου<sup>5</sup> ἡ μητὴρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου! 35 Ὅς γὰρ<sup>6</sup> ἀν ποιήσῃ τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου<sup>7</sup> καὶ μητὴρ μου<sup>8</sup> ἐστίν.”

[Many parables]

4.1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θαλάσσαν. Καὶ συνηχθῇ<sup>9</sup> πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς,<sup>10</sup> ὥστε αὐτὸν ἐμβαίντα εἰς τὸ πλοῖον<sup>11</sup> καθῆσθαι, ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θαλάσσαν, ἐπὶ τῆς γῆς, ἦν.<sup>12</sup> 2 Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἐλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ:

[Parable of the sower]

3 Ἄκουετε! Ἴδου, ἐξηλθεν ὁ σπείρων τοῦ<sup>13</sup> σπείραι. 4 Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἐπέσεν παρὰ<sup>14</sup> τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθεν<sup>15</sup> τὰ πετεινὰ<sup>16</sup> καὶ κατέφαγεν αὐτό. 5 Ἄλλο δὲ<sup>17</sup> ἐπέσεν ἐπὶ τὸ πετρώδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθεὺς<sup>18</sup> ἐξαντεῖλεν διὰ τὸ μὴ εἶναι βάθος γῆς. 6 Ἡλιοῦ δὲ ἀνατείλαντος<sup>19</sup> ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι ῥίζαν ἐξηρανθῇ. 7 Καὶ ἄλλο ἐπέσεν εἰς τὰς ἀκανθὰς, καὶ ἀνεβῆσαν αἱ ἀκανθαὶ καὶ συνεπνίξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. 8 Καὶ ἄλλο<sup>20</sup> ἐπέσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα<sup>21</sup>—καὶ ἔφερεν ἐν<sup>22</sup> τριακόντα καὶ ἐν<sup>23</sup> ἑξήκοντα καὶ ἐν<sup>24</sup> ἑκατόν.” 9 Καὶ ἐλεγεν,<sup>25</sup> “Ὁ ἐχὼν<sup>26</sup> ὠτα ἀκοῦειν, ἀκουέτω!”

[The why of parables]

10 Ὅτε δὲ<sup>27</sup> ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν<sup>28</sup> αὐτὸν οἱ περὶ αὐτοῦ, συν τοῖς δώδεκα, τὴν παραβολήν.<sup>29</sup> 11 Καὶ ἐλεγεν αὐτοῖς: “Ὑμῖν δεδοται γινῶναι τὸ μυστήριον<sup>30</sup> τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεταί, 12 ἵνα: Ὁ βλέπωντες

<sup>1</sup> ἀπεκριθῇ αὐτοῖς λεγων f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 καὶ λέγει [2%] || ἀποκριθεὶς 2 λέγει xB(C) [1%] NU || ἀποκριθεὶς καὶ εἶπεν 2 W

<sup>2</sup> ἡ f<sup>35</sup> A(D) [60%] HF,RP,CP,TR,OC || καὶ xB,C(W) [40%] NU

<sup>3</sup> μου f<sup>35</sup> xA,C,W [99.8%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B,D

<sup>4</sup> κυκλῶ τοὺς περὶ αὐτοὺς f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2134 [2%] || ~ 2341 xB,C [1%] NU || ~ 21 D || 1 αὐτοῦ 2 (W)

<sup>5</sup> ἰδου f<sup>35</sup> A,D [50%] || ἰδε B,C [50%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || εἶδε xW

<sup>6</sup> ὅς γὰρ f<sup>35</sup> xA,C,D [99.4%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || 1 B (0.3%) || ~ καὶ 1 W || four other variants (0.2%)

<sup>7</sup> μου f<sup>35</sup> C [90%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B,D,W [10%] NU

<sup>8</sup> μου f<sup>35</sup> [35%] || --- xA,B,C,D,W [65%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>9</sup> συνηχθῇ f<sup>35</sup> D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || συναγεται xB,C [1.5%] NU || συνηχθῆσαν A [1%] || three other variants [0.5%]

<sup>10</sup> πολὺς f<sup>35</sup> A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || πλείστος xB,C,W [1%] NU

<sup>11</sup> ἐμβαίντα εἰς τὸ πλοῖον f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2341 D,W [0.5%] || 124 [2.5%] || ~ 241 xB,C [1%] NU

<sup>12</sup> ἦν f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR || ἦσαν xB,C [1%] OC,NU

<sup>13</sup> τοῦ f<sup>35</sup> A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB(D)W [0.5%] NU

<sup>14</sup> παρὰ *rell* || ἐπὶ [1%] OC

<sup>15</sup> ἦλθεν *rell* || ἦλθον [3%] OC

<sup>16</sup> πετεινὰ f<sup>35</sup> xA,B,C [95%] HF,RP,CP,OC,NU || 1 τοῦ οὐρανοῦ D [5%] TR

<sup>17</sup> ἄλλο δὲ f<sup>35</sup> A [97.5%] HF,RP,CP,TR || ~ καὶ 1 xB,C [1%] OC,NU || καὶ ἄλλα D [0.5%] || ἄλλα 1 W [1%]

<sup>18</sup> εὐθεὺς f<sup>35</sup> A,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || εὐθύς xB,C,D [0.5%] NU

<sup>19</sup> ἡλιοῦ δὲ ἀνατείλαντος f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || καὶ ὅτε ἀντεῖλεν ὁ ἥλιος xB,C,D [1%] NU

<sup>20</sup> ἄλλο f<sup>35</sup> A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἄλλα xB,C,W [1%] NU

<sup>21</sup> αὐξάνοντα f<sup>35</sup> C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || αὐξανόμενα xB [0.5%] NU || αὐξανόμενοι A,D,W [1%]

<sup>22</sup> ἐν f<sup>35</sup> [97%] RP,OC || ἐν [2%] HF,CP,TR,NU || εἰς xB,C<sup>v</sup> [0.5%] || τὸ ἐν W (uncials without breathing are ambiguous)

<sup>23</sup> ἐν f<sup>35</sup> [97%] RP,OC || ἐν [2%] HF,CP,TR,NU || εἰς xC<sup>v</sup> [0.5%] || τὸ ἐν W

<sup>24</sup> *Ibid.*

<sup>25</sup> ἐλεγεν f<sup>35</sup> xA,B,C,D,W [95%] HF,RP,CP,NU || 1 αὐτοῖς [5%] TR,OC

<sup>26</sup> ὁ ἐχὼν f<sup>35</sup> A,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ὅς ἐχει xB,C,D [0.5%] NU

<sup>27</sup> ὅτε δὲ f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || καὶ ὅτε xB,C,D,W [2%] NU

<sup>28</sup> ἠρώτησαν f<sup>35</sup> [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ἠρώτων A,B [1%] NU || ἠρώτουν xC [0.5%] || ἐπηρώτων D [0.5%] || ἐπηρώτησαν W [2%]

<sup>29</sup> τὴν παραβολήν f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || τὰς παραβολὰς xB,C [1%] NU || τὴν παραβολὴν αὕτη D,W [2%]

<sup>30</sup> δεδοται γινῶναι τὸ μυστήριον f<sup>35</sup> D [92%] HF,RP,CP,TR || 12 τὰ μυστήρια [3.5%] OC || ~ 341 xB,C<sup>v</sup> [0.5%] NU || 134 A,W [4%]

βλεπωσιν, και μη ιδωσιν· και ακουοντες ακουωσιν, και μη συνιωσιν· μηποτε επιστρεψωσιν και αφεθη αυτοις τα ἁμαρτηματα’.”<sup>1</sup>

[‘The sower’ explained]

13 Και λεγει αυτοις: “Ουκ οιδατε την παραβολην ταυτην? Και πως πασας τας παραβολας γνωσεσθε? 14 Ὁ σπειρων τον λογον σπειρει. 15 Οὗτοι δε εισιν οἱ παρα την ὁδον ὅπου σπειρεται ὁ λογος: και ὅταν ακουσωσιν, ευθεως<sup>2</sup> ερχεται ὁ Σατανας και αιρει τον λογον τον εσπαρμενον εν ταις καρδιαις αυτων.<sup>3</sup> 16 Και οὗτοι εισιν ὁμοιως<sup>4</sup> οἱ ἐπι τα πετρωδη σπειρομενοι: οἷ, ὅταν ακουσωσιν τον λογον, ευθεως<sup>5</sup> μετα χαρας λαμβανουσιν αυτον, 17 και ουκ εχουσιν ῥιζαν εν ἑαυτοις αλλα προσκαιροι εισιν—εἰτα γενομενης θλιψεως ἡ διωγμου δια τον λογον, ευθεως<sup>6</sup> σκανδαλιζονται. 18 Και οὗτοι<sup>7</sup> εισιν οἱ εἰς τας ακανθας σπειρομενοι:<sup>8</sup> οἱ τον λογον ακουοντες,<sup>9</sup> 19 και αἱ μεριμναι του αιωνος τουτου<sup>10</sup> και ἡ απατη του πλουτου και αἱ περι τα λοιπα επιθυμιαι εισπορευομεναι συμπνιγουσιν τον λογον, και ακαρπος γινεται. 20 Και οὗτοι<sup>11</sup> εισιν οἱ ἐπι την γην την καλην σπαρεντες: οἵτινες ακουουσιν τον λογον και παραδεχονται και καρποφορουσιν—εν<sup>12</sup> τριακοντα και εν<sup>13</sup> ἑξήκοντα και εν<sup>14</sup> ἑκατον.”

[The candlestick]

21 Και ελεγεν αυτοις: “Μητι ὁ λυχνος ερχεται<sup>15</sup> ἵνα ὑπο τον μοδιον τεθη ἡ ὑπο την κλινην? Ουχ ἵνα ἐπι την λυχνιαν ἐπιτεθη?<sup>16</sup> 22 Ου γαρ ἐστιν<sup>17</sup> κρυπτον ὃ ἐαν<sup>18</sup> μη<sup>19</sup> φανερωθη, ουδε ἐγενετο αποκρυφον ἀλλ’ ἵνα εἰς φανερον ἐλθῃ.<sup>20</sup> 23 Εἰ τις ἐχει ὠτα ακουειν, ακουετω!” 24 Και ελεγεν αυτοις: “Βλεπετε τί ακουετε. Εν ᾧ μετρω μετρεῖτε ἀντιμετρηθησεται<sup>21</sup> ὑμῖν· και προστεθησεται ὑμῖν<sup>22</sup> τοις ακουουσιν.<sup>23</sup> 25 Ὃς γαρ ἀν ἐχη,<sup>24</sup> δοθησεται αὐτω, και ὃς ουκ ἐχει, και ὃ ἐχει ἀρθησεται ἀπ’ αὐτου.”

[Spontaneous growth]

<sup>1</sup> τα ἁμαρτηματα f<sup>35</sup> A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,W [2%] NU

<sup>2</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,D [98%] HF,RP,CP,TR || ευθως xB,C,W [1%] OC,NU || --- [1%]

<sup>3</sup> εν ταις καρδιαις αυτων f<sup>35</sup> D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εἰς αυτους B,W [2%] NU || 1 αυτοις xC [1%] || απο της καρδιας 4 A

<sup>4</sup> εισιν ὁμοιως f<sup>35</sup> A,B (95.8%) HF,RP,CP,TR || ~ 21 xC (1.8%) OC || 1 D,W (2.1%) NU || one other variant (0.1%) || long omissions (0.2%)

<sup>5</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,W [96%] HF,RP,CP,TR || ευθως xB,C [2%] OC,NU || --- D [2%]

<sup>6</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,TR || ευθως xB,C(W) [2%] CP,OC,NU || --- [1%]

<sup>7</sup> ουτοι f<sup>35</sup> A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || αλλοι xB,C,D [0.5%] NU || --- W [2%]

<sup>8</sup> σπειρομενοι f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,OC || 1 ουτοι εισιν xB,C,D,W [10%] TR,NU

<sup>9</sup> τον λογον ακουοντες f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 ακουσαντες B,C,D [3%] NU || ~ ακουσαντες 12 x

<sup>10</sup> αιωνος τουτου f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || αιωνος xB,C [2%] NU || βιου D,W [2%]

<sup>11</sup> ουτοι f<sup>35</sup> A,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐκεινοι xB,C [0.5%] NU || --- [0.5%]

<sup>12</sup> εν f<sup>35</sup> [99%] RP,OC || ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU || το εν W (uncials without breathing are ambiguous)

<sup>13</sup> εν f<sup>35</sup> [99%] RP,OC || ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU || το εν W || --- B,C'

<sup>14</sup> εν f<sup>35</sup> [99%] RP,OC || ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU || το εν W || --- B

<sup>15</sup> ο λυχνος ερχεται f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR || ~312 xB,C [2%] OC,NU || ο λυχνος καιεται W [1%] || απτεται ο λυχνος D

<sup>16</sup> επιτεθη f<sup>35</sup> A [80%] HF,RP,CP,TR,OC || τεθη xB,C,D,W [20%] NU

<sup>17</sup> ἐστιν f<sup>35</sup> B,D,W [50%] OC,NU || 1 τι xA,C [50%] HF,RP,CP,TR

<sup>18</sup> ο εαν f<sup>35</sup> [93%] HF,RP,CP,TR,OC || 2 xA,B,C [1%] NU || 1 ου [1%] || εἰ [2%] || ἀλλ D,W || --- [3%] || two other variants

<sup>19</sup> μη f<sup>35</sup> A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ινα xB [3%] NU || ινα D,W

<sup>20</sup> εἰς φανερον ἐλθῃ f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR || ~312 xC,D [1%] OC,NU || φανερωθη B

<sup>21</sup> ἀντιμετρηθησεται f<sup>35</sup> [30%] || μετρηθησεται xA,B,C,D,W [69%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || --- [1%]

<sup>22</sup> και προστεθησεται ὑμῖν f<sup>35</sup> xA,B,C (91.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || 12 (0.8%) || --- D,W (7.1%) || long omissions (0.2%) (five variations on the verb garner 0.9%)

<sup>23</sup> τοις ακουουσιν f<sup>35</sup> A (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D,W (1.2%) NU || αυτοις (0.3%) || long omissions (0.2%)

<sup>24</sup> αν ἐχη f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || εαν 2 [4%] || 1 ἐχει D [4%] || ἐχει xB,C,W [2%] NU

26 Και ελεγεν: “Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὡς ἐάν<sup>1</sup> ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθευδῇ καὶ ἐγείρηται<sup>2</sup> νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ<sup>3</sup> καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 Ἀυτομάτῃ γάρ<sup>4</sup> ἡ γῆ καρποφορεῖ: πρῶτον χορτόν, εἰτα σταχύν, εἰτα πληρὴ σιτον<sup>5</sup> ἐν τῷ σταχυί. 29 Ὅταν δὲ παραδῷ<sup>6</sup> ὁ καρπός, εὐθεὶς<sup>7</sup> ἀποστέλλει τὸ ὄρεπνον, ὅτι παρεστῆκεν ὁ θερισμός.”

[The mustard seed]

30 Και ελεγεν: “Τίνι<sup>8</sup> ὁμοιωσομεν<sup>9</sup> τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ<sup>10</sup> παραβολῇ παραβαλωμεν αὐτήν;<sup>11</sup> 31 Ὡς κοκκόν<sup>12</sup> σιναπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικροτερος<sup>13</sup> παντων<sup>14</sup> τῶν σπερματῶν ἐστίν<sup>15</sup> τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, 32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεταί παντων τῶν λαχανῶν μείζων<sup>16</sup> καὶ ποιεὶ κλάδους μεγάλους, ὥστε δυνασθαι ὑπὸ τὴν σκίαν αὐτοῦ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.”

33 Και τοιαυταὶ παραβολαὶ πολλαὶς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἐδυνάμην<sup>17</sup> ἀκοῦειν. 34 Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,<sup>18</sup> κατ’ ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ<sup>19</sup> ἐπέλυεν πάντα.

[A supernatural tempest]

35 Και λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οψίας γενομένης, “Διελθόμεν εἰς τὸ περὶν”. 36 Και ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτόν, ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ (καὶ ἀλλὰ δε<sup>20</sup> πλοιαρία<sup>21</sup> ἦν μετ’ αὐτοῦ). 37 Και γίνεταί λαίλαψ ἀνέμου μεγάλης,<sup>22</sup> τὰ δε<sup>23</sup> κύματα ἐπεβάλεν<sup>24</sup> εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι.<sup>25</sup> 38 Και ἦν αὐτός<sup>26</sup> ἐπὶ<sup>27</sup> τῇ πρυμνῇ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθευδὼν· καὶ διεγείρουσιν<sup>28</sup> αὐτόν καὶ λεγούσιν αὐτῷ, “Διδασκαλε! Οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλυμεθα;” 39 Και διεγερθεὶς, ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ

<sup>1</sup> ἐάν f<sup>35</sup> A [96.5%] HF,RP,CP,TR || ἀν C,OC || --- B,D,W [2%] NU || ὡσπερ [1%] || ὅταν [0.5%]

<sup>2</sup> ἐγείρηται rell || ἐγείρεται B,W [20%] || ἐγερθῇ D

<sup>3</sup> βλαστᾷ f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || βλαστᾷ [9%] || βλαστα B,C,D,W [1%] NU

<sup>4</sup> γάρ f<sup>35</sup> W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B,C [1%] NU || ὅτι (D) [0.5%]

<sup>5</sup> πληρὴ σιτον f<sup>35</sup> A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || πληρὴς σιτον [0.5%] [NU] || πληρὴς σιτον C || 1 τὸν 2 [0.5%] || πληρὴς ὁ σιτος D,W || πληρὴς σιτος B

<sup>6</sup> παραδῷ f<sup>35</sup> A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || παραδοί B,D [1%] NU

<sup>7</sup> εὐθεὶς f<sup>35</sup> A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || εὐθύς B,C [0.5%] NU || τότε [0.5%] || --- W

<sup>8</sup> τίνι f<sup>35</sup> A,D [98%] HF,RP,CP,TR || πῶς B,C,W [2%] OC,NU

<sup>9</sup> ὁμοιωσομεν f<sup>35</sup> C [55%] HF || ὁμοιωσωμεν A,B,D,W [43%] RP,CP,TR,OC,NU || ὁμοιωσω [2%]

<sup>10</sup> ποία f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR || τίνι B,C,W [3%] OC,NU

<sup>11</sup> παραβολῇ παραβαλωμεν αὐτήν f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 31 ὥμεν B,C [3%] NU || τὴν παραβολὴν δώμεν W

<sup>12</sup> κοκκόν f<sup>35</sup> A,C,W [90%] HF,RP,CP,OC || κοκκῷ B,D [10%] TR,NU

<sup>13</sup> μικροτερος f<sup>35</sup> A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC || μικροτερον B,D,W [5%] NU || ὁ μικροτερον B

<sup>14</sup> παντων f<sup>35</sup> A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ὅν 1 B [1%] NU || ὡν 1 W || ἐστίν 1 D [1%]

<sup>15</sup> ἐστίν f<sup>35</sup> (A)C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,W [1%] NU || αἱ εἰσιν D

<sup>16</sup> παντων τῶν λαχανῶν μείζων f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR || ~ 4123 D [5%] OC || ~ μείζον 123 B,C,W [1%] NU || 123 μείζον A [4%]

<sup>17</sup> ἐδυνάμην f<sup>35</sup> A,D,W [80%] HF,RP,CP || ἡδυνάμην B,C [20%] TR,OC,NU

<sup>18</sup> αὐτοῖς rell || 1 τὸν λόγον [1%] OC

<sup>19</sup> μαθηταῖς αὐτοῦ f<sup>35</sup> A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ ἰδιοῖς 1 B,C [1%] NU || 1 [0.5%]

<sup>20</sup> δε f<sup>35</sup> A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,C,W [1%] NU || τὰ ὄντα [1%]

<sup>21</sup> πλοιαρία f<sup>35</sup> [80%] HF,RP,CP,TR || πλοία A,B,C [20%] OC,NU || πλοῖα D || πολλοὶ W

<sup>22</sup> ἀνέμου μεγάλη f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 P<sup>45v</sup>B,D [3%] NU || 1 μεγάλου C [1%] || ~ μέγας 1 B || ~ μεγάλου 1 W

<sup>23</sup> τὰ δε f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ καὶ 1 B,C,D,W [4%] NU

<sup>24</sup> ἐπεβάλεν f<sup>35</sup> B [70%] HF,CP || ἐπεβάλλεν A,B,C [28%] RP,TR,OC,NU || ἐβαλεν D || ἐισεβάλλεν W || ἐπεβάλλον [1%] || three other variants

<sup>25</sup> αὐτὸ ἡδὴ γεμίζεσθαι f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 23 τὸ πλοῖον P<sup>45v</sup>B,C,D [1%] NU || 12 βυθίζεσθαι [1%] || ~ 21 βυθίζεσθαι OC || --- B || four other variants [1%]

<sup>26</sup> ἦν αὐτός f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 B,C [1%] NU

<sup>27</sup> ἐπὶ f<sup>35</sup> [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐν A,B,C,D,W [4%] NU

<sup>28</sup> διεγείρουσιν f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐγείρουσιν B,C [1%] NU || διεγείραντες D,W [1%] || ἐγείραντες [1%]

θαλασση, “Σιωπα· πεφιμωσο!” Και εκοπασεν ὁ ανεμος, και εγενετο γαληνη μεγαλη. 40 Και ειπεν αυτοις: “Τί δειλοι εστε οὕτως? Πως ουκ<sup>2</sup> εχετε πιστιν?” 41 Και εφοβηθησαν φοβον μεγαν, και ελεγον προς αλληλους, “Τίς αρα οὗτος εστιν, ὅτι και ὁ ανεμος και ἡ θαλασσα ὑπακουουσιν αὐτω!”<sup>3</sup>

[The ‘legion’]

5.1 Και ηλθον<sup>4</sup> εις το περαν της θαλασσης, εις την χωραν των Γαδαρηνων.<sup>5</sup> 2 Και εξελθοντι αὐτω<sup>6</sup> εκ του πλοιου, ευθεως<sup>7</sup> απηνητησεν<sup>8</sup> αὐτω εκ των μνημειων ανθρωπος εν πνευματι ακαθαρτω—3 ὃς την οικησιν<sup>9</sup> ειχεν εν τοις μνημασιν.<sup>10</sup> Και ουτε<sup>11</sup> ἄλυσεν<sup>12</sup> ουδεις ηδυνατο<sup>13</sup> αὐτον δησαι, 4 δια το αὐτον πολλακις πεδαις και ἄλυσεν δεδεσθαι, και διεσπασθαι ὑπ’ αὐτου τας ἄλυσεις, και τας πεδας συντετριφθαι, και ουδεις αὐτον ισχυσεν<sup>14</sup> δαμασαι. 5 Και δια παντος, νυκτος και ἡμερας, εν τοις μνημασιν και εν τοις ορεσιν,<sup>15</sup> ἦν κραζων και κατακοπτων ἑαυτον λιθοις. 6 Ἰδων δε<sup>16</sup> τον Ἰησουν απο μακροθεν, εδραμεν και προσεκυνησεν αὐτω,<sup>17</sup> 7 και κραζας φωνη μεγαλη ειπεν:<sup>18</sup> “Τί εμοι και σοι, Ἰησου, Υἱε του Θεου του ὑψιστου? Ὁρκιζω σε τον Θεον, μη με βασανισης!” 8 Ελεγεν γαρ αὐτω, “Εξελθε, το πνευμα το ακαθαρτον, εκ του ανθρωπου!” 9 Και επηρωτα αὐτον, “Τί σοι ονομα?”<sup>19</sup> Και απεκριθη, λεγων,<sup>20</sup> “Λεγεων<sup>21</sup> ονομα μοι, ὅτι πολλοι εσμεν”. 10 Και παρεκαλει αὐτον πολλα ἵνα μη αὐτους αποστείλῃ<sup>22</sup> εξω της χωρας. 11 Ἦν δε εκει προς τω ορει αγελη χοιρων μεγαλη βοσκομενη.<sup>23</sup> 12 Και παρεκαλεσαν αὐτον παντες οἱ δαιμονες,<sup>24</sup> λεγοντες, “Πεμψον ἡμας εις τους χοιρους, ἵνα εις αὐτους εισελθωμεν”. 13 Και επετρεψεν αὐτοις ευθεως ὁ Ἰησους·<sup>25</sup> και εξελθοντα τα πνευματα τα ακαθαρτα εισηλθον εις τους χοιρους, και ὥρμησεν

<sup>1</sup> οὕτως f<sup>35</sup> (P<sup>45v</sup>)A,C,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D (1.3%) NU

<sup>2</sup> πως ουκ f<sup>35</sup> A,C (97.4%) HF,RP,CP,TR,OC || 2 (0.5%) || 1 (0.1%) || ουπω P<sup>45v</sup>xB,D (1.9%) NU || --- W

<sup>3</sup> υπακουουσιν αὐτω f<sup>35</sup> A,W (97.1%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 αὐτου (1.3%) || 1 D || ~ 2 υπακουει xC (1.3%) || υπακουει 2 B (0.3%) NU

<sup>4</sup> ηλθον rell || ηλθεν C [10%] || ηλθαν W

<sup>5</sup> γαδαρηνων f<sup>35</sup> A,C (95.5%) HF,RP,CP,TR || γεργεσηνων (4.1%) OC || γερασηνων xB,D (0.3%) NU || γεργυστηνων W

<sup>6</sup> εξελθοντι αὐτω f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR || εξελθοντος αὐτου xB,C [4%] OC,NU || εξελθοντων αὐτων D,W

<sup>7</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυσ xC [1%] NU || --- B,W

<sup>8</sup> απηνητησεν f<sup>35</sup> A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || υπηνητησεν xB,C,D [5%] NU

<sup>9</sup> οικησιν f<sup>35</sup> [30%] || κατοικησιν xA,B,C(D,W) [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>10</sup> μνημασιν rell || μνημειοις D,W [5%] TR

<sup>11</sup> ουτε f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ουδε xB,C,D,W [2%] NU

<sup>12</sup> αλυσεν f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ουκετι xD [2%] || αλυσει ουκετι B,C(W) [1%] NU

<sup>13</sup> ηδυνατο f<sup>35</sup> [40%] TR,OC || εδυνατο xA,B,C(D) [60%] HF,RP,CP,NU || εδυναντο W (Attic or Koine?)

<sup>14</sup> αὐτον ισχυσεν f<sup>35</sup> [25%] || 1 ισχυεν [71%] HF,RP,CP,TR || ~ ισχυεν 1 A,B,C(W) [3%] OC,NU || ~ 21 x [1%] || 1 ισχυιν D

<sup>15</sup> μνημασιν και εν τοις ορεσιν f<sup>35</sup> xA,B,C [40%] CP,OC,NU || ~ 52341 [57%] HF,RP,TR || ~ 5234 μνημειοις D,W [1%] || μνημειοις 2345 [2%]

<sup>16</sup> ιδων δε f<sup>35</sup> A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 1 xB,C [3%] NU

<sup>17</sup> αὐτω rell || ουτον A,B,C [2%] OC

<sup>18</sup> ειπεν f<sup>35</sup> D [90%] HF,RP,CP,TR || λεγει xA,B,C,W [10%] OC,NU

<sup>19</sup> σοι ονομα f<sup>35</sup> (D) [90%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xA,B,C,W [10%] OC,NU

<sup>20</sup> απεκριθη λεγων f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγει αὐτω xA,B,C,W [10%] NU || 1 D

<sup>21</sup> λεγεων f<sup>35</sup> A(C)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγιων xB(D) [1%] NU

<sup>22</sup> αὐτους αποστείλῃ f<sup>35</sup> D [90%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 A [5%] OC || αὐτα 2 B,C [0.5%] NU || αὐτον 2 x [0.5%] || ~ 2 αὐτον W [4%] || one other variant

<sup>23</sup> προς τω ορει αγελη χοιρων μεγαλη βοσκομενη f<sup>35</sup> B,C [88%] HF,RP,CP,NU || ~ 456 βοσκομενων 123 A || 124567 x || 1 τα ορη 4567 [3%] TR || 1 το 34567 [2%] || ~ 4561237 W [1%] || 123457 D [1%] || 4567 [0.5%] || ~ 4567123 [3%] OC || at least three further variants

<sup>24</sup> παντες οι δαιμονες f<sup>35</sup> A [92%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C(W) [5%] NU || τα δαιμονια D || 23 [2%] || παντα τα δαιμονια [0.5%]

<sup>25</sup> ευθεως ο ιησους f<sup>35</sup> A(D) [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,W [2%] NU || 23 [1%]

ἡ ἀγγελὴ κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θαλάσσαν (ἦσαν δε<sup>1</sup> ὡς δισχιλίοι), καὶ ἐπιγόντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

14 Οἱ δε<sup>2</sup> βοσκόντες τοὺς χοίρους<sup>3</sup> ἐφυγόν, καὶ ἀνηγγείλαν<sup>4</sup> εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς. Καὶ ἐξηλθόν<sup>5</sup> ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός. 15 Καὶ ἐρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ<sup>6</sup> ἱματισμένον καὶ σωφρονουντα, τὸν ἐσχηκοτά τὸν λεγεώνα<sup>7</sup> καὶ ἐφοβήθησαν. 16 Διηγήσαντο δε<sup>8</sup> αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζόμενῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. 17 Καὶ ᾠρξάντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν.

18 Καὶ ἐμβάντος<sup>9</sup> αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκαλεῖ αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.<sup>10</sup> 19 Ὁ δὲ Ἰησοῦς<sup>11</sup> οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, “Ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀναγγείλον<sup>12</sup> αὐτοῖς ὅσα σοὶ ὁ Κύριος πεποίηκεν<sup>13</sup> καὶ ἤλυσεν σε”. 20 Καὶ ἀπηλθεν καὶ ᾠρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαυμάζον.

21 Καὶ διαπεράσας τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ<sup>14</sup> πάλιν εἰς τὸ περὶαν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτὸν· καὶ ᾤν παρὰ τὴν θαλάσσαν.

[A hemorrhage and a dead girl]

22 Καὶ ἰδοὺ,<sup>15</sup> ἐρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνοματὶ Ἰακείρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ 23 καὶ παρεκαλεῖ<sup>16</sup> αὐτὸν πολλὰ, λέγων ὅτι “Τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἐχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας<sup>17</sup> ὅπως<sup>18</sup> σωθῇ, καὶ ζῆσεται”.<sup>19</sup> 24 Καὶ ἀπηλθεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνεθλίβον αὐτὸν.

[The hemorrhage]

25 Καὶ γυνὴ τις<sup>20</sup> οὖσα—ἐν ῥύσει αἵματος ἐτὶ δώδεκα,<sup>21</sup> 26 καὶ πολλὰ παθούσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς<sup>22</sup> πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χειρόν ἐλθούσα—27 ἀκουσάσα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθούσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπίσθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 28 (Ἐλέγεν γάρ<sup>23</sup> ὅτι “Κάν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἄψωμαι,<sup>24</sup> σωθησομαι”.) 29 Καὶ εὐθὺς<sup>25</sup> ἐξηρανθῇ ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἐγνώ τῷ σώματι ὅτι ἰάται ἀπο

<sup>1</sup> ἦσαν δε f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x B,C,D,W [2%] NU

<sup>2</sup> οἱ δε f<sup>35</sup> D [95%] HF,RP,CP,TR || καὶ οἱ x A,B,C,W [5%] OC,NU

<sup>3</sup> τοὺς χοίρους f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || αὐτοὺς x B,C [3%] NU || αὐτὸς D

<sup>4</sup> ἀνηγγείλαν f<sup>35</sup> W [85%] HF,RP,CP,TR || ἀπηγγείλαν (x) A,B,C,D [15%] OC,NU

<sup>5</sup> ἐξηλθόν f<sup>35</sup> x C,D,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC || ἤλθον A,B [10%] NU

<sup>6</sup> καὶ f<sup>35</sup> A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x B,D(W) [5%] NU

<sup>7</sup> λεγεώνα f<sup>35</sup> A,B,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγιώνα x [1%] NU || --- D

<sup>8</sup> διηγήσαντο δε f<sup>35</sup> D [85%] HF,RP,CP || ~ καὶ 1 P<sup>45v</sup> x A,B,C,W [15%] TR,OC,NU

<sup>9</sup> ἐμβάντος f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR || ἐμβαινόντος x A,B,C,D,W [5%] OC,NU

<sup>10</sup> ἡ μετ' αὐτοῦ f<sup>35</sup> D [85%] HF,RP,CP,TR || ~231 x A,C,W [15%] OC,NU || ~23 ἡν B

<sup>11</sup> ὁ δε Ἰησοῦς f<sup>35</sup> D [90%] HF,RP,CP,TR || καὶ x A,B,C,W [9%] OC,NU || ~ καὶ 13 [1%]

<sup>12</sup> ἀναγγείλον f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ἀπαγγείλον x B,C [2%] NU || διαγγείλον P<sup>45v</sup> D,W [2%]

<sup>13</sup> σοὶ ὁ κύριος πεποίηκεν f<sup>35</sup> A,W [90%] HF,RP,CP,OC || ~2314 B,C [0.5%] NU || ~2341 x || 123 ἐποίησεν [9%] TR || 12 θεὸς ἐποίησεν D

<sup>14</sup> ἐν τῷ πλοίῳ f<sup>35</sup> x A,C,N(W) (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] || 13 B (0.7%) || --- D (2.2%) || εἰς τὸ πλοῖον (0.2%)

<sup>15</sup> ἰδοὺ f<sup>35</sup> P<sup>45v</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR || --- x B,D [1%] OC,NU

<sup>16</sup> παρεκαλεῖ f<sup>35</sup> B,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || παρακαλεῖ x A,C [2%] NU || παρακαλῶν D

<sup>17</sup> αὐτῇ τὰς χεῖρας f<sup>35</sup> N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 x B,C,W [1%] NU || αὐτῷ 23 P<sup>45v</sup> A [2%] || ~ χεῖρα 1 [1%] || αὐτῆς ἐκ τῶν χειρῶν σου D || at least three further variants

<sup>18</sup> ὅπως f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἵνα x B,C,D,W [3%] NU

<sup>19</sup> ζῆσεται f<sup>35</sup> A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ζῆση x B,C,D [3%] NU

<sup>20</sup> τις f<sup>35</sup> D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x A,B,C,W [2%] NU

<sup>21</sup> ἐτὶ δώδεκα f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 x B,C,W [3%] NU

<sup>22</sup> αὐτῆς f<sup>35</sup> A,B [90%] HF,RP,CP,NU || ἐαυτῆς x C,D,N,W [10%] TR,OC

<sup>23</sup> γάρ *rell* || 1 ἐν ἐαυτῇ (D) [10%] OC

<sup>24</sup> κάν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἀψωμαι (~ 54 W) f<sup>35</sup> A,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR || ~ ἐάν 51 (-κ. B) 23 (τοῦ ἱματίου x) 4 (x B) C [1%] OC,NU || 1 τοῦ ἱματίου ἐαυτοῦ D

<sup>25</sup> εὐθὺς f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || εὐθύς x B,C [1%] NU

της μαστιγος. 30 Και ευθεως<sup>1</sup> ὁ Ἰησους, επιγινους εν ἑαυτω την εξ αυτου δυναμιν εξελθουσιν, επιστραφεις εν τω οχλω ελεγεν, “Τίς μου ἤψατο των ἱματιων?” 31 Και ελεγον αυτω οἱ μαθηται αυτου, “Βλεπεις τον οχλον συνθλιβοντα σε, και λεγεις, “Τίς μου ἤψατο?”” 32 Και περιεβλεπετο ιδειν την τουτο ποιησασαν. 33 Ἡ δε γυνη, φοβηθεις και τρεμουσα, ειδουια ὁ γεγονεν επ’<sup>2</sup> αυτη, ηλθεν και προσεπεσεν αυτω και ειπεν αυτω πασαν την αληθειαν. 34 Ὁ δε ειπεν αυτη: “Θυγατερ,<sup>3</sup> ἡ πιστις σου σεσωκεν σε. Ὑπαγε εις ειρηνην και ισθι ὑγιης απο της μαστιγος σου.”

[The dead girl]

35 Ετι αυτου λαλουντος, ερχονται απο του αρχισυναγωγου, λεγοντες ὅτι “Ἡ θυγατηρ σου απεθανεν. Τί ετι σκυλλεις τον διδασκαλον?” 36 Ὁ δε Ἰησους ευθεως ακουσας<sup>4</sup> τον λογον λαλουμενον λεγει τω αρχισυναγωγῳ, “Μη φοβου· μονον πιστευε!” 37 Και ουκ αφηκεν ουδενα αυτω<sup>5</sup> συνακολουθησαι, ει μη<sup>6</sup> Πετρον και Ιακωβον και Ιωαννην, τον αδελφον Ιακωβου. 38 Και ερχεται<sup>7</sup> εις τον οικον του αρχισυναγωγου και θεωρει θορυβον<sup>8</sup>— κλαιοντας και αλαλαζοντας πολλα. 39 Και εισελθων λεγει αυτοις: “Τί θορυβεισθε και κλαιετε? Το παιδιον ουκ απεθανεν, αλλα καθευδει.” 40 Και κατεγελων αυτου. Ὁ<sup>9</sup> δε εκβαλων παντας,<sup>10</sup> παραλαμβάνει τον πατερα του παιδιου και την μητερα, και τους μετ’ αυτου, και εισπορευεται ὅπου ἦν το παιδιον ανακειμενον.<sup>11</sup> 41 Και κρατησας της χειρος του παιδιου λεγει αυτη, “*Ταλιθα, κουμι*”,<sup>12</sup> ὅ ἐστιν μεθερμηνευομενον, “Το κορασιον, σοι λεγω, εγειραι!”<sup>13</sup> 42 Και ευθεως<sup>14</sup> ανεστη το κορασιον και περιεπατει (ἦν γαρ ετων δωδεκα). Και εξεστησαν<sup>15</sup> εκστασει μεγαλη. 43 Και διεστείλατο αυτοις πολλα ἵνα μηδεις γνω<sup>16</sup> τουτο, και ειπεν δοθηναι αυτη φαγειν.

[A visit to Natsareth]

**6.1** Και εξηλθεν εκειθεν και ηλθεν<sup>17</sup> εις την πατριδα αυτου,<sup>18</sup> και ακολουθουσιν αυτω οἱ μαθηται αυτου. 2 Και γενομενου σαββατου, ηρξατο εν τη συναγωγη διδασκειν.<sup>19</sup> Και πολλοι ακουοντες εξεπλησσοντο, λεγοντες: “Ποθεν τουτω ταυτα?” και, “Τίς ἡ σοφια ἡ δοθειςα αυτω?”<sup>20</sup> και,<sup>21</sup> “Δυναμεις τοιαυται δια των χειρων αυτου γινονται!”<sup>22</sup> 3 Ουχ

<sup>1</sup> *Ibid.*

<sup>2</sup> επ <sup>f</sup><sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>κ</sup>B,C,D [1%] NU

<sup>3</sup> θυγατερ <sup>f</sup><sup>35</sup> <sup>κ</sup>A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || θυγατηρ B,D,W [1%] NU (C illegible)

<sup>4</sup> ευθεως ακουσας <sup>f</sup><sup>35</sup> A,C [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 N [1%] || 2 [2%] || παρακουσας (<sup>κ</sup>)B,W [1%] NU || 2 τουτον D

<sup>5</sup> ουδενα αυτω <sup>f</sup><sup>35</sup> A(D)N [98%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 W [1%] OC || 1 μετ αυτου <sup>κ</sup>B,C [1%] NU || 1 αυτων [1%]

<sup>6</sup> μη <sup>f</sup><sup>35</sup> A,D,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τον <sup>κ</sup>B,C [0.5%] NU || 1 μονον W

<sup>7</sup> ερχεται <sup>f</sup><sup>35</sup> N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ερχονται <sup>κ</sup>A,B,C,D [2%] NU

<sup>8</sup> θορυβον <sup>f</sup><sup>35</sup> D [90%] HF,RP,CP,TR || 1 και <sup>κ</sup>A,B,C,N,W [10%] OC,NU (OC is in small print)

<sup>9</sup> ο <sup>f</sup><sup>35</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || αυτος <sup>κ</sup>B,C,D [2%] NU

<sup>10</sup> παντας <sup>f</sup><sup>35</sup> <sup>κ</sup>A,B,C,N,W [95%] HF,RP,CP,OC,NU || απαντας [5%] TR || D is wild

<sup>11</sup> ανακειμενον <sup>f</sup><sup>35</sup> A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || κατακειμενον W [1%] || κατακεκλιμενον [1%] || --- <sup>κ</sup>B,D [1%] NU || two other variants

<sup>12</sup> κουμι <sup>f</sup><sup>35</sup> (A)(D)N (82.4%) HF,RP,TR,OC || κουμ <sup>κ</sup>B,C (17.4%) CP,NU || --- W || long omissions (0.1%)

<sup>13</sup> εγειραι <sup>f</sup><sup>35</sup> [70%] HF,RP,CP,TR || εγειρε <sup>κ</sup>A,B,C,D,N,W [30%] OC,NU

<sup>14</sup> ευθεως <sup>f</sup><sup>35</sup> A,C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς <sup>κ</sup>B [1%] NU

<sup>15</sup> εξεστησαν <sup>f</sup><sup>35</sup> P<sup>45</sup>A,N,W (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 οι γονεις (1.2%) || 1 οι γονεις αυτης (1.3%) || 1 ευθυς <sup>κ</sup>B,C (0.5%) [NU] || 1 παντες D (0.1%) || long omissions (0.5%)

<sup>16</sup> γνω <sup>f</sup><sup>35</sup> <sup>κ</sup>C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || γνοι P<sup>45</sup>A,B,D,W [1%] NU

<sup>17</sup> ηλθεν <sup>f</sup><sup>35</sup> A(D)N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ερχεται <sup>κ</sup>B,C [1%] NU || --- W [1%]

<sup>18</sup> αυτου *rell* || εαυτου OC

<sup>19</sup> εν τη συναγωγη διδασκειν <sup>f</sup><sup>35</sup> P<sup>45</sup>A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 4123 <sup>κ</sup>B,C,D [1%] NU

<sup>20</sup> αυτω <sup>f</sup><sup>35</sup> A,N,W [84%] HF,RP,CP,OC || 1 οτι [5%] TR || τουτω <sup>κ</sup>B [1%] NU || τουτω ινα C || 1 ινα D [10%]

<sup>21</sup> και <sup>f</sup><sup>35</sup> A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 αι <sup>κ</sup>B,N [1%] NU || --- [1%]

<sup>22</sup> γινονται <sup>f</sup><sup>35</sup> (A)(C)N(W) [96%] HF,RP,CP,TR,OC || γινομεναι <sup>κ</sup>(B) [1%] NU || γινωνται (D) [3%]

οὗτος ἐστὶν ὁ τεκτὼν, ὁ υἱὸς<sup>1</sup> Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ<sup>2</sup> Ἰακώβου καὶ Ἰωσή<sup>3</sup> καὶ Ἰουδα καὶ Σιμωνος? Καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὥδε πρὸς ἡμᾶς?” Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.  
4 Ἐλέγειν δὲ<sup>4</sup> αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι “Οὐκ ἐστὶν προφήτης ἀτιμὸς, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενεσὶν<sup>5</sup> καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ”. 5 Καὶ οὐκ ἠδύνατο<sup>6</sup> ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι,<sup>7</sup> εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρωστοῖς ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. 6 Καὶ ἐθαυμαζέιν διὰ τὴν ἀπίστιαν αὐτῶν. Καὶ περιήγεν τὰς κώμας κυκλῶ, διδασκῶν.

*[The Twelve commissioned and sent]*

7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα καὶ ἡρξάτο αὐτοὺς ἀποστελλεῖν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. 8 Καὶ παρηγγεῖλεν<sup>8</sup> αὐτοῖς ἵνα μὴ δύναιτο αἰρῶσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον—μὴ πηραν, μὴ ἄρτον,<sup>9</sup> μὴ εἰς τὴν ζῶντην χαλκὸν— 9 ἀλλ’ ὑποδεδεμένους σανδαλία, καὶ μὴ ἐνδυσθῆ<sup>10</sup> δύο χιτῶνας. 10 Καὶ ἐλέγειν αὐτοῖς: “Ὅπου ἐὰν εἰσελθῆτε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξελθῆτε ἐκεῖθεν. 11 Καὶ ὅσοι<sup>11</sup> ἐὰν<sup>12</sup> μὴ<sup>13</sup> δεξῶνται<sup>14</sup> ὑμᾶς μὴδὲ ἀκουσῶσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτιναξάτε τὸν χόλον τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτυρίον αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτοτερόν ἐσται Σοδομοῖς ἢ Γομορροῖς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.”<sup>15</sup> 12 Καὶ ἐξελθόντες ἐκηρύσσον<sup>16</sup> ἵνα μετανοήσωσιν,<sup>17</sup> 13 καὶ δαιμονία πολλὰ ἐξεβάλλον,<sup>18</sup> καὶ ἡλείφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρωστοὺς καὶ ἐθεράπευον.

*[Herod had executed John the Baptizer]*

14 Καὶ ἠκούσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, φανερόν γάρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐλέγειν<sup>19</sup> ὅτι “Ἰωάννης ὁ βαπτίζων<sup>20</sup> ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη,<sup>21</sup> καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ”. 15 Ἄλλοι<sup>22</sup> ἐλέγον ὅτι “Ἡλίας ἐστίν”. Ἄλλοι δὲ ἐλέγον ὅτι “Προφήτης ἐστὶν ὥς<sup>1</sup>

<sup>1</sup> υἱὸς <sup>f</sup>35 A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR || 1 τῆς <sup>κ</sup>B,C,W [2%] OC,NU

<sup>2</sup> ἀδελφὸς δὲ <sup>f</sup>35 A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ καὶ 1 B,C [1%] NU || ~ καὶ ο 1 <sup>κ</sup>D [0.5%] || two other variants

<sup>3</sup> Ἰωσή <sup>f</sup>35 A,C,N,W (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC || Ἰωσήφ <sup>κ</sup> (0.9%) || Ἰωσήτος B,D (1.2%) NU || three other variants (0.2%)

<sup>4</sup> ἐλέγειν δὲ <sup>f</sup>35 A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ καὶ 1 <sup>κ</sup>B,C,D [2%] NU

<sup>5</sup> καὶ ἐν τοῖς συγγενεσὶν <sup>f</sup>35 A,D,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC || 123 συγγενεὺσιν [4%] || 1234 αὐτοῦ C [1%] || 123 συγγενεὺσιν αὐτοῦ B(N) [2%] NU || --- <sup>κ</sup>

<sup>6</sup> ἠδύνατο <sup>f</sup>35 <sup>κ</sup>D,N [94%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐδύνατο A,B,C,W [6%] NU

<sup>7</sup> οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι <sup>f</sup>35 A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312 <sup>κ</sup>B,C [2%] NU || ~ 132 D [1%] || ~ 32 W

<sup>8</sup> παρηγγεῖλεν *rell* || παρηγγέλεν [2%] CP || παρηγγέλλεν W [10%]

<sup>9</sup> πηραν μὴ ἄρτον <sup>f</sup>35 A(D)N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 321 <sup>κ</sup>B,C [1%] NU

<sup>10</sup> ἐνδυσθῆ <sup>f</sup>35 <sup>κ</sup>C [91%] HF,RP,CP,TR,NU || ἐνδυσασθῆ B [0.5%] || ἐνδυσθῆαι A,D,W [1%] || ἐνδυσασθῆαι [5%] some TRs || ἐνδεδυσθῆαι N [2%] OC

<sup>11</sup> ὅσοι <sup>f</sup>35 A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ὅς <sup>κ</sup>B,C,W [4%] NU

<sup>12</sup> ἐὰν <sup>f</sup>35 A,D,N [50%] CP,OC || ἀν <sup>κ</sup>B,C,W [50%] HF,RP,TR,NU

<sup>13</sup> μὴ <sup>f</sup>35 A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || τοποὺς 1 <sup>κ</sup>B,W [2%] NU

<sup>14</sup> δεξῶνται <sup>f</sup>35 A,D,N [93%] HF,RP,CP,TR,OC || δεξονται [4%] || δεξεται <sup>κ</sup>B,C,W [3%] NU

<sup>15</sup> ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἀνεκτοτερόν ἐσται σοδομοῖς ἢ γομορροῖς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ <sup>f</sup>35 A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>κ</sup>B,C,D,W [2%] NU

<sup>16</sup> ἐκηρύσσον <sup>f</sup>35 A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐκηρύξαν (<sup>κ</sup>)B,C,D [1%] NU

<sup>17</sup> μετανοήσωσιν <sup>f</sup>35 <sup>κ</sup>A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || μετανοώσιν B,D,W [0.5%] NU || μετανοήσουσιν N

<sup>18</sup> ἐξεβάλλον *rell* || ἐξεβάλον C,D [10%] CP || ἐξεπέμπον W

<sup>19</sup> ἐλέγειν <sup>f</sup>35 <sup>κ</sup>A,C,N (99%) HF,RP,CP,TR,OC || ἐλέγον B,W (0.7%) NU || ἐλεγοσαν D (0.1%) || εἶπεν (0.1%)

<sup>20</sup> βαπτίζων <sup>f</sup>35 <sup>κ</sup>A,B,C,N (91.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || βαπτιστής D,W (8.1%)

<sup>21</sup> ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη <sup>f</sup>35 N,W (91.5%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312 C (0.6%) || ~ 3 ἀπο τῶν 2 (1.3%) || 12 ἀνεστῆ A (5.7%) || ~ ἐγήγερται 12 <sup>κ</sup>B,D (0.7%) NU || three other variants (0.2%)

<sup>22</sup> ἄλλοι <sup>f</sup>35 [70%] HF,RP,CP,TR || 1 δὲ <sup>κ</sup>A,B,C,D,N,W [29%] OC,NU || --- [1%]

ὡς<sup>1</sup> εἰς τῶν προφητῶν". 16 Ἀκουσας δε ὁ<sup>2</sup> Ἡρώδης εἶπεν<sup>3</sup> ὅτι<sup>4</sup> "Ὁν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωαννῆν, οὗτος ἐστίν· αὐτοῦ<sup>5</sup> ἡγερθῇ ἐκ νεκρῶν!"<sup>6</sup>

17 Αὐτοῦ γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκρατήσεν τὸν Ἰωαννῆν, καὶ ἐδήσεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ,<sup>7</sup> διὰ Ἡρωδίαδα, τὴν γυναῖκα Φιλιπποῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν —18 ἐλέγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι "Οὐκ ἐξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου". 19 Ἡ δὲ Ἡρωδίας ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἠθέλεν αὐτὸν ἀποκτείνει· καὶ οὐκ ἠδυνάτο, 20 ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβείτο τὸν Ἰωαννῆν, εἰδὼς αὐτὸν ἀνδρὰ δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτὸν. Καὶ ἀκουῶν<sup>8</sup> αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει,<sup>9</sup> καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἠκούεν.

21 Καὶ γενομένης ἡμέρας ευκαιροῦ ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δειπνὸν ἐποίει<sup>10</sup> τοῖς μεγίστασιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιαρχοῖς καὶ τοῖς πρῶτοις τῆς Γαλιλαίας. 22 Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς<sup>11</sup> Ἡρωδίαδος καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης<sup>12</sup> τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, "Ἀίτησον με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι". 23 Καὶ ὡμοσεν αὐτῇ<sup>13</sup> ὅτι "Ὁ<sup>14</sup> ἐὰν με<sup>15</sup> αἰτήσῃς δώσω σοι, ἕως ἡμῶν τῆς βασιλείας μου!"

24 Ἡ δὲ<sup>16</sup> ἐξέλθουσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς, "Τί αἰτησομαι?"<sup>17</sup> Ἡ δὲ εἶπεν, "Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ!"<sup>18</sup> 25 Καὶ εἰσελθούσα εὐθὺς<sup>19</sup> μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλεῖα ἤτησατο, λέγουσα, "Θέλω ἵνα μοι δῶς ἐξ αὐτῆς<sup>20</sup> ἐπὶ πινάκι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ!" 26 Καὶ περιλυτὸς γενομένος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους,<sup>21</sup> οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.<sup>22</sup> 27 Καὶ εὐθὺς<sup>23</sup> ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλατῶρα<sup>24</sup> ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι<sup>25</sup> τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ<sup>26</sup> ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ 28 καὶ ἠνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πινάκι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κορασίον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. 29 Καὶ ἀκουσάντες, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἐθήκαν αὐτὸ ἐν<sup>27</sup> μνημείῳ.

<sup>1</sup> ἐστὶν ὡς f<sup>35</sup> A,N [94%] HF,RP,CP,OC || 2 B,C,W [2%] NU || 1 η 2 [2%] TR || η 2 [2%] || --- D

<sup>2</sup> ο f<sup>35</sup> A,B,N,W [50%] TR,OC,NU || --- C,D [50%] HF,RP,CP

<sup>3</sup> εἶπεν f<sup>35</sup> A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐλέγεν P<sup>45v</sup> B,C [2%] NU

<sup>4</sup> ὅτι f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,C,N,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D [4%] NU

<sup>5</sup> ἐστὶν αὐτοῦ f<sup>35</sup> A,C,N (98%) HF,RP,CP,TR,OC || --- (B)(D)W (1%) NU || 1 (0.4%) || three other variants (0.2%) || long omission (0.3%)

<sup>6</sup> ἐκ νεκρῶν f<sup>35</sup> A(D) [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ἀπο τῶν 2 C,N [3%] || --- B,W [1%] NU

<sup>7</sup> ἐν φυλακῇ f<sup>35</sup> (A)B,C,N (93.3%) HF,RP,CP,OC,NU || εἰς φυλακὴν (0.5%) || 1 τῇ 2 W (5.1%) TR || καὶ ἐβάλεν εἰς φυλακὴν D (0.9%) || two other variants (0.1%)

<sup>8</sup> ἀκουῶν f<sup>35</sup> [20%] || ἀκουσας A,B,C,D,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>9</sup> ἐποίει f<sup>35</sup> A,C,D,N (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC || α 1 (1%) || ἠπορεῖ B (0.4%) NU || ἠπορεῖτο W || --- (0.2%)

<sup>10</sup> ἐποίει f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐποίησεν B,C,D,W [3%] NU

<sup>11</sup> αὐτῆς τῆς f<sup>35</sup> A,C,N (96.5%) HF,RP,CP,TR,OC || 2 (1.3%) || αὐτοῦ 2 (0.9%) || αὐτοῦ B,D (0.4%) NU || 1 W (0.7%) || two other variants (0.2%)

<sup>12</sup> καὶ ἀρεσάσης f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἠρεσεν B,C [1%] NU

<sup>13</sup> αὐτῇ f<sup>35</sup> A,B,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 πολλὰ D [1%] [NU] || πολλὰ P<sup>45</sup> || long omission W [1%]

<sup>14</sup> ο f<sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup> B(D) [1%] NU || long omission W [1%]

<sup>15</sup> με *rell* || --- N [2%] CP || long omission W [1%]

<sup>16</sup> ἡ δὲ f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || καὶ B [0.5%] NU

<sup>17</sup> αἰτησομαι f<sup>35</sup> [96%] HF,RP,CP,TR,OC || αἰτησωμαι A,B,C,D,N,W [4%] NU

<sup>18</sup> βαπτιστοῦ f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || βαπτίζοντος B [0.5%] NU

<sup>19</sup> εὐθὺς f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εὐθύς P<sup>45</sup> B,C,N,W [2%] NU || --- D [1%]

<sup>20</sup> μοι δῶς ἐξ αὐτῆς f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 321 B,C [1%] NU || ~ 213 N || ~ δὸς 1 D || 1 δώσης W || μὴ δὸς 3 [1%]

<sup>21</sup> συνανακειμένους f<sup>35</sup> A,D,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ἀνακειμένους B,C,W [0.5%] NU

<sup>22</sup> αὐτὴν ἀθετῆσαι f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 B,C,N [1%] NU

<sup>23</sup> εὐθὺς f<sup>35</sup> A(D)N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || εὐθύς B,C [0.5%] NU

<sup>24</sup> σπεκουλατῶρα f<sup>35</sup> [50%] CP,TR,OC || σπεκουλατορα A,B,C(D)N,W [50%] HF,RP,NU

<sup>25</sup> ἐνεχθῆναι f<sup>35</sup> A,D,N,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC || ἀνεχθῆναι (0.5%) || ἐχθῆναι (0.1%) || ἐνεγκαι B,C (0.4%) NU || long omission (0.2%)

<sup>26</sup> ο δὲ f<sup>35</sup> A,D,N (97.6%) HF,RP,CP,TR,OC || καὶ B,C,W (1.1%) NU || B (1.3%) omit a whole line [homoioteleuton]

<sup>27</sup> ἐν *rell* || 1 τῷ D [10%] TR



*[The Twelve return]*

30 Και συναγονται οἱ αποστολοι προς τον Ιησουν, και απηγγειλαν αυτω παντα, και<sup>1</sup> ὅσα εποιησαν και ὅσα ἐδιδασχαν. 31 Και ειπεν<sup>2</sup> αυτοις, “Δευτε ὑμεις αυτοι κατ’ ιδιαν εις ερημον τοπον και αναπαυεσθε<sup>3</sup> ὀλιγον”. ησαν γαρ οἱ ἐρχομενοι και οἱ ὑπαγοντες πολλοι, και ουδε φαγειν ευκαιρουν.<sup>4</sup>

*[Bread for 5,000 men]*

32 Και απηλθον<sup>5</sup> εις ερημον τοπον τω πλοιω<sup>6</sup> κατ’ ιδιαν. 33 Και ειδον αυτους ὑπαγοντας<sup>7</sup> και επεγνωσαν αυτους<sup>8</sup> πολλοι, και πεζη απο πασων των πολεων συνεδραμον ἐκει και προηλθον αυτους και συνηλθον προς αυτον.<sup>9</sup> 34 Και ἐξελθων ειδεν ὁ Ιησους<sup>10</sup> πολυν οχλον, και εσπλαγχνισθη επ’ αυτοις,<sup>11</sup> ὅτι ησαν ὡς προβατα μη εχοντα ποιμενα, και ηρξατο διδασκειν αυτους πολλα.

35 Και ηδη ὥρα πολλης γενομενης, προσελθοντες αυτω οἱ μαθηται αυτου λεγουσιν<sup>12</sup> ὅτι “Ερημος ἐστιν ὁ τοπος, και ηδη ὥρα πολλη. 36 Απολυσον αυτους, ἵνα ἀπελθοντες εις τους κυκλω αγρους και κωμας αγορασωσιν ἑαυτοις αρτους· τί γαρ φαγωσιν ουκ εχουσιν.”<sup>13</sup> 37 Ὁ δε ἀποκριθεις ειπεν αυτοις, “Δοτε αυτοις ὑμεις φαγειν!” Και λεγουσιν αυτω, “Απελθοντες αγορασωμεν δηναριων διακοσιων<sup>14</sup> αρτους και δωμεν<sup>15</sup> αυτοις φαγειν?” 38 Ὁ δε λεγει αυτοις: “Ποσους αρτους εχετε? Ὑπαγετε και<sup>16</sup> ιδετε.” Και γνοντες λεγουσιν, “Πεντε, και δυο ιχθυας”.

39 Και επεταξεν αυτοις ἀνακλιναι<sup>17</sup> παντας συμποσια συμποσια επι τω χλωρω χορτω. 40 Και ἀνεπεσον<sup>18</sup> πρασαι πρασαι ἀνα<sup>19</sup> ἑκατον και ἀνα πεντηκοντα. 41 Και λαβων τους πεντε αρτους και τους δυο ιχθυας, ἀναβλεψας εις τον ουρανον ευλογησεν και κατεκλασεν τους αρτους και ἐδιδου τοις μαθηταις αυτου,<sup>20</sup> ἵνα παραθωσιν<sup>21</sup> αυτοις· και τους δυο ιχθυας ἐμερισεν πασιν. 42 Και ἐφαγον παντες και ἐχορτασθησαν. 43 Και ηραν κλασματων<sup>22</sup> δωδεκα κοφινους πληρεις,<sup>23</sup> και απο των ιχθυων. 44 Και ησαν οἱ φαγοντες τους αρτους<sup>24</sup> πεντακισχιλιοι ἀνδρες.

*[Jesus retires to pray]*

<sup>1</sup> και f<sup>35</sup> A,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D,N [15%] NU

<sup>2</sup> ειπεν f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγει xB,C [1%] NU

<sup>3</sup> αναπαυεσθε f<sup>35</sup> xD,N,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || αναπαυσασθε A,B,C [5%] NU

<sup>4</sup> ευκαιρουν f<sup>35</sup> xA,B,N [60%] HF,RP,CP,OC,NU || ηυκαιρουν C,W [40%] TR || ευκαιρος ειχον D

<sup>5</sup> απηλθον rell || απηλθεν [15%]

<sup>6</sup> εις ερημον τοπον τω πλοιω f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR || ~ εν 4 (-τ. x) 5123 (x)B [1%] NU || ~ 1 το πλοιον 123 D || 123 εν 45 N [1%] || 123 εν 5 [1%] OC (C vacant)

<sup>7</sup> υπαγοντας rell || 1 οι οχλοι W [5%] TR

<sup>8</sup> αυτους f<sup>35</sup> xA,N [50%] OC || αυτον [48%] HF,RP,CP,TR || --- B,D,W [2%] NU

<sup>9</sup> και συνηλθον (ηλθον CP, συνεδραμον A) προς αυτον f<sup>35</sup> (A)N [96%] HF,RP(CP)TR,OC || --- xB(D)W [4%] NU

<sup>10</sup> ειδεν ο ιησους f<sup>35</sup> (D) [80%] HF,RP,CP,TR || ~ 231 A,N [17%] OC || 1 (x)B,W [3%] NU

<sup>11</sup> αυτοις f<sup>35</sup> A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || αυτους xB,D,W [1%] NU

<sup>12</sup> λεγουσιν f<sup>35</sup> A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ελεγον xB [1%] NU || 1 αυτω [4%] || λεγοντες N

<sup>13</sup> αρτους τι γαρ φαγωσιν ουκ εχουσιν f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 23456 [1%] || 24 P<sup>45</sup>B,W [1%] NU || βρωματα 24 x || 2 φαγειν D

<sup>14</sup> δηναριων διακοσιων rell || ~ 21 D,N [15%] TR

<sup>15</sup> δωμεν f<sup>35</sup> W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || δωσομεν P<sup>45</sup>A,B [1%] NU || δωσωμεν xN,D [2%]

<sup>16</sup> και f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W [3%] NU

<sup>17</sup> ανακλιναι f<sup>35</sup> A,D,N,W (89.2%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || ανακλιθηναι xB (10.8%)

<sup>18</sup> ανεπεσον f<sup>35</sup> A,D [85%] HF,RP,CP,TR,OC || ανεπεσαν x(B)N,W [15%] NU

<sup>19</sup> ἀνα f<sup>35</sup> A,N(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || κατὰ xB,D [0.5%] NU (twice) (P<sup>45</sup> omits last five words of verse)

<sup>20</sup> αυτου f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,NU || --- xB [1%] OC

<sup>21</sup> παραθωσιν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || παρατιθωσιν xB,W [3%] NU

<sup>22</sup> κλασματων f<sup>35</sup> xA,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || κλασματα P<sup>45</sup>B [0.5%] NU || --- [1%]

<sup>23</sup> κοφινους πληρεις f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || κοφινων πληρωματα P<sup>45</sup>xB [2%] NU || 1 πληρωματα W [1%]

<sup>24</sup> τους αρτους f<sup>35</sup> A,B,N [92%] HF,RP,CP,OC[NU] || 12 ωσει [5%] TR || ως x [0.5%] || ωσει [1%] || --- P<sup>45</sup>D,W (1.8%)

45 Και ευθεως<sup>1</sup> ηναγκασειν τους μαθητας αυτου εμβηναι εις το πλοιον και προαγειν εις το περαν, προς Βηθσαιδαν, εως αυτος απολυσει<sup>2</sup> τον οχλον. 46 Και αποταξαμενος αυτοις απηλθεν εις το ορος προσευξασθαι.

[A walk on water]

47 Και οψιας γενομενης, ην το πλοιον εν μεσω της θαλασσης· και αυτος μονος επι της γης. 48 Και ειδεν<sup>3</sup> αυτους βασανιζομενους εν τω ελαυνειν, ην γαρ ο ανεμος εναντιος αυτοις. Και<sup>4</sup> περι τεταρτην φυλακην της νυκτος ερχεται προς αυτους περιπατων επι της θαλασσης, και ηθελεν παρελθειν αυτους· 49 οι δε, ιδοντες αυτον περιπατουντα επι της θαλασσης,<sup>5</sup> εδοξαν φαντασμα ειναι,<sup>6</sup> και ανεκραξαν! 50 Παντες γαρ αυτον ειδον<sup>7</sup> και εταραχθησαν. Και ευθεως<sup>8</sup> ελαλησεν μετ' αυτων, και λεγει αυτοις: "Θαρσειτε! Εγω ειμι, μη φοβεισθαι!" 51 Και ανεβη προς αυτους εις το πλοιον,<sup>9</sup> και εκοπασεν ο ανεμος. Και λιαν εκ περισσου<sup>10</sup> εν εαυτοις εξισταντο, και εθαυμαζον.<sup>11</sup> 52 Ου γαρ συνηκαν επι τοις αρτοις—ην γαρ<sup>12</sup> αυτων η καρδια<sup>13</sup> πεπωρωμενη.

[In Genesaret]

53 Και διαπερασαντες, ηλθον<sup>14</sup> επι την γην<sup>15</sup> Γενησαρετ<sup>16</sup> και προσωρμισθησαν. 54 Και εξελθοντων αυτων εκ του πλοιου, ευθεως<sup>17</sup> επιγνοντες αυτον, 55 περιδραμοντες<sup>18</sup> ολην την περιχωρον<sup>19</sup> εκεινην<sup>20</sup> ηρξαντο επι τοις κραββατοις<sup>21</sup> τους κακως εχοντας περιφερειν όπου ηκουον οτι εκει<sup>22</sup> εστιν. 56 Και όπου αν εισεπορευετο—εις κωμας η<sup>23</sup> πολεις η<sup>24</sup> αγρους—εν ταις αγοραις ετιθουν<sup>25</sup> τους ασθενουντας, και παρεκαλουν αυτον ινα καν του κρασπεδου του ιματιου αυτου αψωνται· και όσοι αν ηπτοντο<sup>26</sup> αυτου εσωζοντο.

[Jesus rebuts scribes and Pharisees]

7.1 Και συναγονται προς αυτον οι φαρισαιοι και τινες των γραμματεων, ελθοντες απο Ιεροσολυμων. 2 Και ιδοντες τινας των μαθητων αυτου<sup>27</sup> κοινας χερσιν—τουτ' εστιν,

<sup>1</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB,W [1%] NU

<sup>2</sup> απολυσει f<sup>35</sup> [40%] CP || απολυει xB,D [1%] NU || απολυση P<sup>45</sup>A,N,W [59%] HF,RP,TR,OC

<sup>3</sup> ειδεν f<sup>35</sup> P<sup>45v</sup>A,N [99%] HF,RP,CP,TR || ιδων xB,D,W [1%] OC,NU

<sup>4</sup> και f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [1%] NU

<sup>5</sup> περιπατουντα επι της θαλασσης f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2341 xB [1%] NU

<sup>6</sup> φαντασμα ειναι f<sup>35</sup> A,D,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || οτι 1 εστιν xB [1%] NU

<sup>7</sup> ειδον rel || ειδαν xB,NU || --- D

<sup>8</sup> και ευθεως f<sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ο δε ευθυς xB [0.5%] NU || 1 D || ο δε [0.5%]

<sup>9</sup> προς αυτους εις το πλοιον rel || ~ 34512 D [1%] OC

<sup>10</sup> λιαν εκ περισσου f<sup>35</sup> A,N (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] || 12 περι σου (1.7%) || 23 W (0.5%) || 1 xB (0.7%) || περισσως D (0.2%)

<sup>11</sup> και εθαυμαζον f<sup>35</sup> A,D,N,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB (1.2%) NU || two other variants (0.1%)

<sup>12</sup> ην γαρ f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR || ~ αλλ 1 xB [1%] OC,NU

<sup>13</sup> αυτων η καρδια f<sup>35</sup> xA,B,N,W [85%] HF,RP,CP,OC,NU || ~ 231 D [15%] TR

<sup>14</sup> ηλθον rel || απηλθον [1%] OC

<sup>15</sup> ηλθον επι την γην f<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1234 εις (W) [0.5%] || ~ 2341 εις xB [0.5%] NU || 1 εις 34 [1%]

<sup>16</sup> γενησαρετ f<sup>35</sup> [30%] TR || γεννησαρετ xA,W [53%] HF,RP,CP,OC,NU || γεννησαρεθ B [15%] || γενησαρεθ N [2%] || γεννησαρ D

<sup>17</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB,W [2%] NU

<sup>18</sup> περιδραμοντες f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR || περιεδραμον xB,W [3%] OC,NU

<sup>19</sup> περιχωρον f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || χωραν xB [1%] NU

<sup>20</sup> εκεινην f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR || 1 και xB,W [3%] OC,NU

<sup>21</sup> κραββατοις f<sup>35</sup> [70%] HF,RP,CP,TR || κραβαττοις A,B,N(W) [29%] OC,NU || κραβακτοις x || γραβαττοις (D) || κρεβαντοις [1%] || two other variants

<sup>22</sup> εκει f<sup>35</sup> A,C,N(W) (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB (1.5%) NU || wild D (0.2%) || long omission (0.2%)

<sup>23</sup> η f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 εις xB,D,N [1%] NU

<sup>24</sup> η f<sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 εις xB,D [1%] NU

<sup>25</sup> ετιθουν f<sup>35</sup> A(D),N,W [99%] HF,RP,CP,TR || ετιθεσαν xB [1%] OC,NU

<sup>26</sup> ηπτοντο f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ηψαντο xB,D,W [4%] NU

<sup>27</sup> αυτου f<sup>35</sup> A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 οτι xB [1%] NU || 1 τινας W

ανιπτοις—εσθιοντας<sup>1</sup> αρτους,<sup>2</sup> εμεψαντο.<sup>3</sup> 3 (Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, εἰ μὴ πυγμὴ νιψονται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παραδοσὶν τῶν πρεσβυτέρων. 4 Καὶ ἀπο<sup>4</sup> ἀγορᾶς, εἰ μὴ βαπτισῶνται,<sup>5</sup> οὐκ ἐσθίουσιν. Καὶ ἀλλὰ πολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν—βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξέστων καὶ χαλκείων<sup>6</sup> καὶ κλινῶν.)<sup>7</sup>

5 Ἐπειτα<sup>8</sup> ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, “Διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου οὐ περιπατοῦσιν<sup>9</sup> κατὰ τὴν παραδοσὶν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ<sup>10</sup> ἀνιπτοις<sup>11</sup> χερσὶν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον?” 6 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς<sup>12</sup> εἶπεν αὐτοῖς ὅτι<sup>13</sup> “Καλῶς προεφητεύσειν<sup>14</sup> Ἡσαΐας<sup>15</sup> περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὥς γεγραπται:<sup>16</sup> Ὁὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσιν με τιμα, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πορρω ἀπέχει ἀπ’ ἐμοῦ. 7 Ματὴν δὲ σεβονται με, διδασκόντες διδασκαλίας ἐνταλμάτα ἀνθρώπων.” 8 Ἀφέντες γὰρ<sup>17</sup> τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παραδοσὶν τῶν ἀνθρώπων—βαπτισμοὺς ξέστων καὶ ποτηρίων, καὶ ἀλλὰ παρομοία τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.”<sup>18</sup> 9 Καὶ ἐλέγεν αὐτοῖς: “Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παραδοσὶν ὑμῶν τηρήσητε.<sup>19</sup> 10 Μωσῆς<sup>20</sup> γὰρ εἶπεν, ‘Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου’ καὶ, ‘Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω’. 11 Ὑμεῖς δὲ λέγετε εἰ πῇ ἀνθρώπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, ‘Κορβαὶ’ (ὃ ἐστίν, δῶρον) ‘ὃ ἐάν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇ’, 12 καὶ<sup>21</sup> οὐκεὶ ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ<sup>22</sup> ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ,<sup>23</sup> 13 ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τὴν παραδοσὶν<sup>24</sup> ὑμῶν ἢ παρεδωκατέ. Καὶ παρομοία τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.”

[That which really defiles]

14 Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα<sup>25</sup> τὸν ὄχλον ἐλέγεν αὐτοῖς: “Ἀκούετε<sup>26</sup> μου πάντες, καὶ συνιετε:<sup>27</sup> 15 Οὐδὲν ἐστὶν ἐξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται

<sup>1</sup> ἐσθιοντας f<sup>35</sup> A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐσθίουσιν xB [0.5%] NU

<sup>2</sup> αρτους f<sup>35</sup> A [94%] HF,RP,CP,TR,OC || τους 1 B,D,N,W [4%] NU || αρτον x [2%]

<sup>3</sup> εμεψαντο f<sup>35</sup> N,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B [15%] NU || κατεγινωσαν D

<sup>4</sup> απο f<sup>35</sup> xN [98%] HF,RP,CP,TR,OC || απ A,B,D,W [2%] NU

<sup>5</sup> βαπτισονται f<sup>35</sup> A,D (78.7%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || βαπτισονται (15.9%) || ραντισονται xB (3.6%) || νιψονται (0.2%) || long omissions (1.5%)

<sup>6</sup> χαλκείων f<sup>35</sup> A [30%] || χαλκίων xB,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU (N vacant)

<sup>7</sup> καὶ κλινῶν f<sup>35</sup> A,D,W (99.3%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- xB (0.5%) || long omission (0.2%)

<sup>8</sup> επειτα f<sup>35</sup> A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || καὶ xB,D [2%] NU

<sup>9</sup> οἱ μαθηταὶ σου οὐ περιπατοῦσιν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR || ~ 45123 xB [1%] OC,NU

<sup>10</sup> ἀλλὰ rell || ἀλλ OC

<sup>11</sup> ἀνιπτοις f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || κοινας P<sup>45</sup> x(B)(D,W) [4%] NU

<sup>12</sup> ἀποκριθεὶς f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [1%] NU

<sup>13</sup> ὅτι f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [1%] NU

<sup>14</sup> προεφητεύσειν f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐπροφήτευσεν xB,D [3%] NU

<sup>15</sup> ἡσαΐας f<sup>35</sup> TR,OC || ἡσαιας HF,RP,NU || ισαιας CP

<sup>16</sup> γεγραπται f<sup>35</sup> A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ὅτι xB [0.5%] [NU] || εἶπεν D [1%]

<sup>17</sup> γὰρ f<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup> xB,D,W [1%] NU

<sup>18</sup> βαπτισμοὺς ξέστων καὶ ποτηρίων καὶ ἀλλὰ παρομοία τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε f<sup>35</sup> (A,D) (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup> xB,W (1.7%) NU

<sup>19</sup> τηρήσητε f<sup>35</sup> xA (98%) HF,RP,CP,TR,OC || τηρήτε B (0.5%) || στηρήτε D,W (0.7%) NU || ποιήσητε (0.1%) || κρατήσητε (0.2%) || long omission (0.4%)

<sup>20</sup> μωσῆς f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR || μωυσης xB,D,W [10%] OC,NU

<sup>21</sup> καὶ f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D [4%] NU

<sup>22</sup> αὐτοῦ f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W [3%] NU

<sup>23</sup> αὐτοῦ f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W [3%] NU

<sup>24</sup> παραδοσὶ rell || παραδώσει [2%] CP

<sup>25</sup> πάντα f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || πάλιν xB,D [0.5%] NU || --- [0.5%]

<sup>26</sup> ἀκούετε f<sup>35</sup> xA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ακουσατε B,D [1%] NU

<sup>27</sup> συνιετε f<sup>35</sup> xA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || συνετε B [1%] NU || συνιτε D

αυτον κοινωνσαι·<sup>1</sup> αλλα τα εκπορευομενα απ' αυτου, εκεινα<sup>2</sup> εστιν τα κοινουντα τον ανθρωπον. 16 Ει τις εχει ωτα ακουειν, ακουετω!<sup>3</sup>

17 Και οτε εισηλθεν εις οικον απο του οχλου, επηρωτων αυτον οι μαθηται αυτου περι της παραβολης.<sup>4</sup> 18 Και λεγει αυτοις: “Ουτως και υμεις ασυνετοι εστε? Ου<sup>5</sup> νοειτε οτι παν το εξωθεν εισπορευομενον εις τον ανθρωπον ου δυναται αυτον κοινωναι, 19 οτι ουκ εισπορευεται αυτου εις την καρδιαν, αλλ' εις την κοιλιαν, και εις τον αφεδρωνα εκπορευεται, καθαριζον<sup>6</sup> παντα τα βρωματα?” 20 Ελεγεν δε οτι “Το εκ του ανθρωπου εκπορευομενον, εκεινο κοινοι τον ανθρωπον. 21 Εσωθεν γαρ, εκ της καρδιας των ανθρωπων, οι διαλογισμοι οι κακοι εκπορευονται—μοιχειαι, πορνειαι, φονοι, 22 κλοπαι,<sup>7</sup> πλεονεξιαι, πονηριαι· δολος, ασελγεια,<sup>8</sup> οφθαλμος πονηρος, βλασφημια, υπερηφανια, αφροσυνη—23 παντα ταυτα τα πονηρα εσωθεν εκπορευεται και κοινοι τον ανθρωπον.”

[Unusual faith]

24 Και εκειθεν<sup>9</sup> αναστας απηλθεν εις τα μεθορια<sup>10</sup> Τυρου και Σιδωνος.<sup>11</sup> Και εισελθων εις<sup>12</sup> οικιαν ουδενα ηθελεν γνωειν, και ουκ ηδυνηθη λαθειν. 25 Ακουσασα γαρ<sup>13</sup> γυνη περι αυτου, ης ειχεν το θυγατριον αυτης<sup>14</sup> πνευμα ακαθαρτον, ελθουσα προσεπεσεν προς τους ποδας αυτου. 26 Ήν δε η γυνη<sup>15</sup> Έλληνις, Συρα-Φοινικισσα<sup>16</sup> τω γειναι, και ηρωτα αυτον ινα το δαιμονιον εκβαλη<sup>17</sup> εκ της θυγατρος αυτης. 27 Ο δε Ιησους ειπεν<sup>18</sup> αυτη, “Αφες πρωτον χορτασθηναι τα τεκνα· ου γαρ καλον εστιν<sup>19</sup> λαβειν τον αρτον των τεκνων και βαλειν τοις κυναριοις”.<sup>20</sup> 28 Η δε απεκριθη και λεγει αυτω, “Ναι,<sup>21</sup> Κυριε, και γαρ<sup>22</sup> τα κυναρια υποκατω της τραπεζης εσθιει<sup>23</sup> απο των ψιχιων των παιδιων”. 29 Και ειπεν αυτη, “Δια τουτον τον λογον υπαγε· εξεληλυθεν το δαιμονιον εκ της θυγατρος σου”.<sup>24</sup> 30 Και απελθουσα εις τον οικον αυτης ευρεν το δαιμονιον εξεληλυθος και την θυγατερα βεβλημενην επι της κλινης.<sup>25</sup>

[Jesus heals a deaf mute]

<sup>1</sup> αυτον κοινωνσαι f<sup>35</sup> P<sup>45v</sup>A,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 x [0.5%] NU || ~ κοιουν 1 B

<sup>2</sup> εκπορευομενα απ αυτου εκεινα f<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR || 1 OC || εκ του ανθρωπου 1 xB [0.5%] NU || εκ του ανθρωπου 14 D,W [0.5%]

<sup>3</sup> ει τις εχει ωτα ακουειν ακουετω f<sup>35</sup> A,D,W (98.8%) HF,RP,CP,TR || --- xB (1.1%) OC,NU || two other variants (0.1%)

<sup>4</sup> περι της παραβολης f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || την παραβολην xB,D [1%] NU

<sup>5</sup> ου rell || ουπω x [2%] OC

<sup>6</sup> καθαριζον f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR,OC || καθαριζων xA,B,W [10%] NU || καθαριζει D

<sup>7</sup> μοιχειαι πορνειαι φονοι κλοπαι f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2431 xB [1%] NU || ~ 1243 W [1%] || ~ 2 κλεμματα 13 (D)

<sup>8</sup> ασελγεια rell || ασελγειαι [1%] CP || ασελγαι [2%] || ασελγια xA [1%]

<sup>9</sup> και εκειθεν f<sup>35</sup> A(D)N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 W || ~ 2 δε x(B) [1%] NU

<sup>10</sup> μεθορια f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ορια xB,D,W [4%] NU

<sup>11</sup> και σιδωνος f<sup>35</sup> xA,B,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- D,W [1%] NU

<sup>12</sup> εις rell || 1 την D,W [10%] TR

<sup>13</sup> ακουσασα γαρ f<sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || αλλ ευθυς 1 (x)B [1%] NU || δε ευθεως ως 1 D

<sup>14</sup> αυτης rell || --- P<sup>45</sup> xD,W [5%] CP

<sup>15</sup> ην δε η γυνη f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR || ~ 3241 P<sup>45</sup> xB,D,W [4%] OC,NU

<sup>16</sup> συρα-φοινικισσα f<sup>35</sup> [50%] || συραφοινικισσα B,N [38%] HF,RP,CP || συραφοινισσα W [1%] || συροφοινικισσα P<sup>45</sup> xA [10%] OC,NU || συροφοινισσα TR || φυνισσα D || at least five further spellings

<sup>17</sup> εκβαλη f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> xA,B,D,N,W [67%] HF,RP,CP,OC,NU || εκβαλει [2%] || εκβαλλη [30%] TR || εκβαλλει [1%]

<sup>18</sup> ο δε ιησους ειπεν f<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || και ελεγεν xB [1%] NU || και λεγει D [0.5%]

<sup>19</sup> καλον εστιν f<sup>35</sup> A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xB,D [3%] OC,NU

<sup>20</sup> βαλειν τοις κυναριοις f<sup>35</sup> A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR || ~ 231 P<sup>45v</sup> xB [2%] OC,NU

<sup>21</sup> ναι f<sup>35</sup> xA,B,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup> D,W [1%] NU

<sup>22</sup> γαρ f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR || --- P<sup>45</sup> xB(D)W [2%] OC,NU

<sup>23</sup> υποκατω της τραπεζης εσθιει f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR || 123 εσθιουσιν B,D,W [5%] OC,NU || ~ εσθιουσιν 123 x

<sup>24</sup> το δαιμονιον εκ της θυγατρος σου f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,D,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 345612 xB [1%] NU || 12 απο 456 [2%]

<sup>25</sup> το δαιμονιον εξεληλυθος και την θυγατερα βεβλημενην επι της κλινης f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 5 θυγατεραν 78 την κλινην 4123 D [1%] || ~ το παιδον βεβλημενον επι την κλινην 4123 xB [2%] OC,NU

31 Και παλιν, εξελθων ὁ Ἰησοῦς<sup>1</sup> ἐκ των ὁρίων Τυρου καὶ Σιδωνος, ἦλθεν<sup>2</sup> πρὸς<sup>3</sup> τὴν θαλάσσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνα μέσον των ὁρίων Δεκαπολεως. 32 Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν<sup>4</sup> μογγιλαλὸν<sup>5</sup> καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 Καὶ ἀπολαβόμενος<sup>6</sup> αὐτὸν ἀπο τοῦ οἴλου κατ' ἰδίαν, ἐβάλεν τοὺς δακτυλοὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὠτα αὐτοῦ· καὶ πτυσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ. 34 Καὶ ἀναβλεψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστεναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ, “*Εφφαθα!*” ὃ ἐστίν, “Διανοιχθῆτι!” 35 Καὶ εὐθὺς<sup>7</sup> διηνοιχθῆσαν<sup>8</sup> αὐτοῦ αἶακοαι, καὶ ἐλυθῇ ὁ δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. 36 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μὴδενὶ εἰπωσιν·<sup>9</sup> ὅσον δὲ αὐτὸς<sup>10</sup> αὐτοῖς διεστέλλετο,<sup>11</sup> μάλλον περισσοτέρον ἐκηρύσσον. 37 Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήρουντο, λέγοντες: “Καλῶς πάντα πεποιήκεν. Καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ τοὺς<sup>12</sup> ἀλαλοὺς λαλεῖν.”

[Food for 4,000 men]

8.1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπολλοὺ<sup>13</sup> οἴλου ὄντος καὶ μὴ ἔχοντων τί φαγῶσιν, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς<sup>14</sup> τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ<sup>15</sup> λέγει αὐτοῖς: 2 “Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν οἶλον, ὅτι ἡδὴ ἡμέρας τρεῖς<sup>16</sup> προσμένουσιν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φαγῶσιν. 3 Καὶ ἐὰν ἀπολυσῶ αὐτοὺς νηστῆς<sup>17</sup> εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθῇσονται ἐν τῇ ὁδῷ, τινες γὰρ<sup>18</sup> αὐτῶν<sup>19</sup> μακροθεν ἤκουσιν.”<sup>20</sup> 4 Καὶ ἀπεκριθῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,<sup>21</sup> “Ποθεν τοὺς τοὺς δύνησεται τίς ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας?” 5 Καὶ ἐπηρώτα<sup>22</sup> αὐτοὺς, “Ποσους ἔχετε ἄρτους?” Οἱ δὲ εἶπον,<sup>23</sup> “Ἑπτὰ”. 6 Καὶ παρηγγείλεν<sup>24</sup> τῷ οἴλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ<sup>25</sup> εὐχαρίστησας, ἐκλάσεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν,<sup>26</sup> καὶ παρέθηκαν τῷ οἴλῳ. 7 Καὶ εἶχον ἰχθυδία ὀλίγα· καὶ εὐλογησας<sup>27</sup> εἶπεν

<sup>1</sup> ο ἰησοῦς f<sup>35</sup> [50%] || --- P<sup>45</sup> xA,B,D,N,W [50%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>2</sup> καὶ σιδωνος ἦλθεν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,N,W [98.9%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 3 δια 2 xB,D (0.7%) NU || three other variants (0.2%) || long omission (0.2%)

<sup>3</sup> πρὸς f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || εἰς xB,D,W [3.5%] NU || παρὰ [0.5%]

<sup>4</sup> κωφὸν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 καὶ xB,D,W [1%] NU

<sup>5</sup> μογγιλαλὸν f<sup>35</sup> N,W [70%] HF,RP,CP || μογιλαλὸν P<sup>45</sup> xA,B,D [30%] TR,OC,NU (Since the following context indicates that there was indeed a problem with the tongue, the change to the single consonant was predictable; the reverse change seems highly unlikely.)

<sup>6</sup> ἀπολαβόμενος rel || ἐπιλαβόμενος [5%] CP || προσλαβόμενος W

<sup>7</sup> εὐθὺς f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- xB,D [1%]

<sup>8</sup> διηνοιχθῆσαν f<sup>35</sup> A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ηνοιγησαν B [1%] NU || ηνυγησαν xD || διηνυγησαν W || three other variants [1%]

<sup>9</sup> εἰπωσιν f<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || λέγωνσιν P<sup>45v</sup> xB,W [2%] NU

<sup>10</sup> αὐτὸς f<sup>35</sup> P<sup>45v</sup> N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B(D)W [5%] NU

<sup>11</sup> διεστέλλετο f<sup>35</sup> A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 αὐτοὶ xB(D)N [2%] NU

<sup>12</sup> τοὺς f<sup>35</sup> A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- xB(W) [1%]

<sup>13</sup> παμπολλοὺ f<sup>35</sup> A [90.7%] HF,RP,CP,TR || παμπολου [5%] || παλιν πολλοὺ xB,D,N,W (3.3%) OC,NU || πολλοὺ (0.5%) || two other variants (0.3%) || long omissions (0.2%)

<sup>14</sup> ο ἰησοῦς f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B,D,N,W [10%] NU

<sup>15</sup> αὐτοῦ f<sup>35</sup> A,B,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xD,N [2%] NU

<sup>16</sup> ἡμέρας τρεῖς f<sup>35</sup> [50%] CP,TR || ἡμεραι 2 xA(D)N,W [50%] HF,RP,OC,NU || ἡμεραις τρισιν B

<sup>17</sup> νηστῆς f<sup>35</sup> xW [30%] CP || νηστεις A,B,D,N [70%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>18</sup> τινες γὰρ f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ καὶ 1 xB(D)W [3%] NU

<sup>19</sup> αὐτῶν f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR || 1 ἀπο xB,D,W [5%] OC,NU

<sup>20</sup> ἤκουσιν f<sup>35</sup> [85%] HF,RP || ἤκασιν xA,D,N,W [15%] CP,TR,OC,NU || εἰσιν B [0.5%] (Since the present tense of ἤκω has the force of the perfect, the majority reading is correct.)

<sup>21</sup> αὐτοῦ f<sup>35</sup> A,D,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 οτι B [0.5%] NU || 1 καὶ εἶπαν x

<sup>22</sup> ἐπηρώτα f<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ἠρώτα xB [1%] NU || ἠρωτησεν W || two other variants

<sup>23</sup> εἶπον rel || εἶπαν xB,N,W [1%] NU

<sup>24</sup> παρηγγείλεν f<sup>35</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || παραγγελλει xB,D [1%] NU || two other variants

<sup>25</sup> καὶ f<sup>35</sup> C,D [40%] || --- xA,B,N,W [60%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>26</sup> παραθῶσιν f<sup>35</sup> A,D,N,W [96%] HF,RP,CP,TR || παρατιθῶσιν xB,C [4%] OC,NU

<sup>27</sup> εὐλογησας f<sup>35</sup> (80%) HF,RP,CP,TR || ταῦτα 1 A (9.1%) || αὐτὰ 1 N,W (7.8%) OC || 1 αὐτὰ xB,C (2.2%) NU || εὐχαρίστησας D (0.5%) || long omissions (0.4%)

παραθηναι και αυτα.<sup>1</sup> 8 Εφαγον δε<sup>2</sup> και εχορτασθησαν· και ηραν περισσευματα κλασματων ἑπτα σφυριδας. 9 Ησαν δε οἱ φαγοντες<sup>3</sup> ὡς τετρακισχιλιοι· και απελυσεν αυτους. 10 Και ευθεως εμβας<sup>4</sup> εις το πλοιον μετα των μαθητων αυτου ηλθεν εις τα μερη Δαλμανουθα.

[*Bad leaven*]

11 Και εξηλθον οἱ Φαρισαιοι και ηρξαντο συζητειν αυτω, ζητουντες παρ' αυτου σημειον απο του ουρανου, πειραζοντες αυτον. 12 Και αναστεναξας τω πνευματι αυτου λεγει: “Τί ἡ γενεα αὕτη σημειον επιζητει?<sup>5</sup> Αμην λεγω ὑμιν, ει δοθησεται τη γενεα ταυτη σημειον!” 13 Και αφεις αυτους, εμβας παλιν<sup>6</sup> εις πλοιον<sup>7</sup> απηλθεν εις το περαν.<sup>8</sup>

14 (Και επελαθοντο οἱ μαθηται αυτου<sup>9</sup> λαβειν αρτους· και ει μη ἑνα αρτον ουκ ειχον μεθ' ἑαυτων εν τω πλοιω.) 15 Και διεστέλλετο αυτοις, λεγων, “Ὁρατε· βλεπετε απο της ζυμης των Φαρισαιων και της ζυμης Ἑρωδου”. 16 Και διελογιζοντο προς αλληλους, λεγοντες<sup>10</sup> ὅτι “Ἄρτους ουκ εχομεν”.<sup>11</sup> 17 Και γινους ὁ Ἰησους<sup>12</sup> λεγει αυτοις: “Τί διαλογιζεσθε ὅτι αρτους ουκ εχετε? Ουπω νοειτε ουδε συνιετε? Ετι<sup>13</sup> πεπωρωμενην εχετε την καρδιαν ὑμων? 18 Οφθαλμοις εχοντες ου βλεπετε, και ωτα εχοντες ουκ ακουετε, και ου μνημονευετε? 19 Ὅτε τους πεντε αρτους εκλασα εις τους πεντακισχιλιους,<sup>14</sup> ποσους κοφινους πληρεις κλασματων<sup>15</sup> ηρατε?” Λεγουσιν αυτω, “Δωδεκα”. 20 “Ὅτε δε<sup>16</sup> τους ἑπτα εις τους τετρακισχιλιους, ποσων σφυριδων πληρωματα κλασματων ηρατε?” Οἱ δε ειπον,<sup>17</sup> “Ἑπτα”. 21 Και λεγει<sup>18</sup> αυτοις, “Πως ουπω<sup>19</sup> συνιετε?”

[*A blind man*]

22 Και ερχεται<sup>20</sup> εις Βηθσαιδαν·<sup>21</sup> και φερουσιν αυτω τυφλον και παρακαλουσιν αυτον ἵνα αυτου ἀψηται. 23 Και επιλαβομενος της χειρος του τυφλου εξηγαγεν<sup>22</sup> αυτον εξω της κωμης, και πτυσας εις τα ομματα αυτου, επιθεις τας χειρας αυτω, επηρωτα αυτον ει τι βλεπει.<sup>23</sup> 24 Και αναβλεψας ελεγεν, “Βλεπω τους ανθρωπους ὅτι<sup>24</sup> ὡς δεινδρα ὄρω,<sup>25</sup> περιπατουντας”. 25 Ειτα παλιν επεθηκεν τας χειρας επι τους οφθαλμους αυτου, και εποιησεν

<sup>1</sup> παραθηναι και αυτα f<sup>35</sup> [80%] HF,RP,CP,TR || παραθηναι 23 [15%] || παρατεθηναι 23 A || παρατιθηναι 23 OC || ~ 2 ταυτα παρατιθεναι B [0.5%] NU || ~ 2 ταυτα παραθετε C || παρεθηκεν x || παραθεναι W || 1 [1%] || 1 αυτοις N || at least seven further variants D [1%]

<sup>2</sup> εφαγον δε f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 1 (x)B,C,D,W [3%] NU

<sup>3</sup> οι φαγοντες f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR || --- (x)B [1%] OC,NU

<sup>4</sup> ευθεως εμβας f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 A,N [7%] || ευθως 2 xB,C [1%] NU || ~ 2 ευθως W [2%] OC || 1 ευεβη [0.5%] || αυτος ανεβη D

<sup>5</sup> σημειον επιζητει f<sup>35</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 αιτει P<sup>45</sup> || ~ ζητει 1 xB,C,D [2%] NU

<sup>6</sup> εμβας παλιν f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 P<sup>45</sup> xB,C,D,W [3%] NU || --- OC

<sup>7</sup> εις πλοιον f<sup>35</sup> A (62.1%) HF,RP,CP || 1 το 2 P<sup>45</sup>D,N,W (37.5%) TR,OC || --- xB,C (0.4%) NU

<sup>8</sup> εις το περαν *rell* || παλιν OC

<sup>9</sup> οι μαθηται αυτου f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>W [35%] || 12 D [1%] || --- xA,B,C,N [64%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>10</sup> λεγοντες f<sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup>xB,D,W [2%] NU

<sup>11</sup> εχομεν f<sup>35</sup> xA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || εχουσιν P<sup>45</sup>B,W [2%] NU || ειχαν D

<sup>12</sup> ο ιησους f<sup>35</sup> xA,C,D,N,W (99.6%) HF,RP,CP,TR,OC || --- B (0.3%) NU || long omission (0.1%)

<sup>13</sup> ετι f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup>xB,C,D,N,W [5%] NU

<sup>14</sup> πεντακισχιλιους *rell* || 1 και xC,D [5%] OC

<sup>15</sup> πληρεις κλασματων f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>(A)N,W [90%] HF,RP,TR || ~ 21 xB,C(D) [9%] CP,OC,NU || 2 [1%]

<sup>16</sup> οτε δε f<sup>35</sup> A,D,W (95.9%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 B (1.3%) NU || 12 και C,N (0.7%) || 1 και x (0.4%) || και 1 (0.4%) || long omissions (1.3%)

<sup>17</sup> οι δε ειπον f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>A,D,N,W (98.2%) HF,RP,CP,TR,OC || 123 αυτω (0.4%) || και λεγουσιν αυτω B,C (1.1%) [NU] || λεγουσιν x (0.2%) || --- (0.1%)

<sup>18</sup> λεγει f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>D,W [50%] || ελεγεν xA,B,C(N) [49%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || ειπεν [1%]

<sup>19</sup> πως ουπω f<sup>35</sup> A,D,N,W [40%] || 1 ου B [55%] HF,RP,CP,TR || 2 xC [4%] OC,NU || 1 ουν 2 [1%]

<sup>20</sup> ερχεται f<sup>35</sup> xA,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ερχονται P<sup>45</sup>B,C,D,W [3%] NU

<sup>21</sup> βηθσαιδαν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>xA,B(W) (73.6%) HF,RP,TR,NU || βηθσαιδα C,N (26.1%) CP,OC || βηθανιαν D (0.3%) || one other variant

<sup>22</sup> εξηγαγεν f<sup>35</sup> A,D,N,W (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC || εξηγεγκεν xB,C (1%) NU || three other variants (0.2%)

<sup>23</sup> βλεπει f<sup>35</sup> xA,N(W) (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC || βλεπεις B,C,D (0.7%) NU || βλεπειν (0.2%) || two other variants (0.2%)

<sup>24</sup> οτι f<sup>35</sup> xA,B,C,N [95%] HF,RP,TR,NU || --- D,W [5%] CP,OC

<sup>25</sup> ορω f<sup>35</sup> xA,B,C,N [95%] HF,RP,TR,NU || --- D,W [5%] CP,OC

αυτον αναβλεψαι·<sup>1</sup> και αποκατεσταθη<sup>2</sup> και ενεβλεψεν<sup>3</sup> τηλαυγως ἅπαντας.<sup>4</sup> 26 Και απεστειλεν αυτον εις τον<sup>5</sup> οικον αυτου, λεγων, “Μηδε εις την κωμην εισελθης μηδε ειπης τινη εν τη κωμη”.<sup>6</sup>

[Jesus declares His death, and ministers on that basis]

[Peter is inspired]

8.27 Και εξηλθεν ὁ Ἰησους και οἱ μαθηται αυτου εις τας κωμας Καισαρειας της Φιλιππου· και εν τη ὁδω επηρωτα τους μαθητας αυτου, λεγων αυτοις, “Τίνα με λεγουσιν οἱ ανθρωποι ειναι?” 28 Οἱ δε απεκριθησαν,<sup>7</sup> “Ἰωαννην τον Βαπτιστην, και αλλοι Ἡλιαν, αλλοι δε ἕνα<sup>8</sup> των προφητων”. 29 Και αυτος λεγει αυτοις,<sup>9</sup> “Υμεις δε τίνα με λεγετε ειναι?” Αποκριθεις δε<sup>10</sup> ὁ Πετρος λεγει αυτω, “Συ ει ὁ Χριστος!” 30 Και επετιμησεν αυτοις ἵνα μηδενι λεγωσιν περι αυτου.

31 Και ηρξατο διδασκειν αυτους ὅτι δει τον Υἱον του Ανθρωπου πολλὰ παθειν, και αποδοκιμασθηναι απο<sup>11</sup> των πρεσβυτερων και των<sup>12</sup> αρχιερων και των<sup>13</sup> γραμματεων, και αποκτασθηναι, και μετα τρεις ἡμερας αναστηναι. 32 Και παρηρησια τον λογον ελαλει. Και προσλαβομενος αυτον ὁ Πετρος<sup>14</sup> ηρξατο επιτιμαν αυτω. 33 Ὁ δε, επιστραφεις και ιδων τους μαθητας αυτου, επετιμησεν τω<sup>15</sup> Πετρω, λεγων:<sup>16</sup> “Υπαγε οπισω μου, Σατανα! ὅτι οὐ φρονεις τα του Θεου, αλλα τα των ανθρωπων.”

[The cost of discipleship]

34 Και προσκαλεσαμενος τον οχλον, συν τοις μαθηταις αυτου, ειπεν αυτοις: “Ὅστις<sup>17</sup> θελει οπισω μου ακολουθειν,<sup>18</sup> απαρηνησασθω ἑαυτον και αρατω τον σταυρον αυτου και ακολουθειτω μοι. 35 Ὃς γαρ αν<sup>19</sup> θελη την ψυχην αυτου σωσαι απολεσει αυτην· ὃς δ’ αν απολεση<sup>20</sup> την ψυχην αυτου<sup>21</sup> ἐνεκεν ἐμου και του ευαγγελιου, οὗτος<sup>22</sup> σωσει αυτην. 36 Τί γαρ ωφελησει<sup>23</sup> ανθρωπον εαν κερδηση τον κοσμον ὅλον,<sup>24</sup> και ζημιωθῃ<sup>25</sup> την ψυχην αυτου?

<sup>1</sup> εποίησεν αυτον αναβλεψαι f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || διεβλεψεν xB,C,W [2%] NU || ηρξατο 3 D

<sup>2</sup> αποκατεσταθη f<sup>35</sup> D [75%] HF,RP,CP,TR,OC || απεκατεσταθη A,N,W [24%] || απεκατεστη xC [1%] NU || αποκατεστη B

<sup>3</sup> ενεβλεψεν f<sup>35</sup> A,C,N [53%] HF,RP,TR,OC || ανεβλεψεν [45%] CP || ενεβλεπεν B [1%] NU || εβλεψεν x [0.5%] || ανεβλεπεν W [0.5%] || αναβλεψαι D

<sup>4</sup> ἅπαντας f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ἅπαντα xB,C [5%] NU || παντα D(W)

<sup>5</sup> τον f<sup>35</sup> W [70%] HF,RP,CP,TR,OC || --- (x)A,B,C,D,N [30%] NU

<sup>6</sup> μηδε ειπης τινη εν τη κωμη f<sup>35</sup> A,C,N (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC || μηδενι 21456 (1.8%) || --- xB,W (0.5%) NU || μηδενι 2 εις 56 D || four other variants (0.3%)

<sup>7</sup> απεκριθησαν f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ειπαν αυτω λεγοντες οτι xB[NU] || ειπαν αυτω λεγοντες οι μεν C [1.5%] || 1 αυτω λεγοντες D [0.5%] || 1 λεγοντες οι μεν W || four other variants

<sup>8</sup> ενα f<sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || οτι εις xB,C [0.5%] NU || ως 1 D

<sup>9</sup> λεγει αυτοις f<sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || επηρωτα αυτους xB,C,D [1%] NU

<sup>10</sup> αποκριθεις δε f<sup>35</sup> xC,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || και 1 A,N [1%] || 1 B [0.5%] NU

<sup>11</sup> απο f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || υπο xB,C,D,N,W [10%] NU

<sup>12</sup> των f<sup>35</sup> xB,C,D,W [70%] HF,RP,CP,OC,NU || --- A,N [30%] TR

<sup>13</sup> των f<sup>35</sup> xB,C,D,W [80%] HF,RP,CP,OC,NU || --- A,N [20%] TR

<sup>14</sup> αυτον ο πετρος f<sup>35</sup> xA,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 B [0.5%] NU || 23 D (N absent)

<sup>15</sup> τω f<sup>35</sup> A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D [0.5%] NU

<sup>16</sup> λεγων f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || και λεγει xB,C [1%] NU

<sup>17</sup> οστις f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ει τις xB,C(D,W) [5%] NU

<sup>18</sup> ακολουθειν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>C,D,W [65%] HF,RP,CP,OC,NU || ελθειν xA,B [35%] TR

<sup>19</sup> αν f<sup>35</sup> A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || εαν xB,C [5%] NU

<sup>20</sup> απολεση f<sup>35</sup> A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || απολεσει xB,C [5%] NU || --- D

<sup>21</sup> ψυχην αυτου f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>xA,B,C [45%] TR,NU || ~ εαυτου 1 W [55%] HF,RP,CP,OC || --- D

<sup>22</sup> ουτος f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup>xA,B,C,D,W [10%] NU

<sup>23</sup> ωφελησει f<sup>35</sup> A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ωφελει W [0.5%] NU || ωφελι xB || one other variant

<sup>24</sup> εαν κερδηση τον κοσμον ολον f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>A,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 13452 C [0.5%] || κερδησαι 345 xB [0.5%] NU || three other variants

<sup>25</sup> ζημιωθῃ f<sup>35</sup> A,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ζημιωθηναι xB [0.5%] NU

37 Ἡ τί δώσει<sup>1</sup> ἄνθρωπος ἀνταλλάγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 38 Ὃς γὰρ ἐὰν<sup>2</sup> ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμούς λογούς ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπαισχυνησέται αὐτὸν ὅταν ἐλθῇ ἐν τῇ δοξῇ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

[A miniature of the Kingdom]

9.1 Καὶ ἐλέγεν αὐτοῖς, “Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσιν τινες τῶν ὧδε ἐστηκοτῶν<sup>3</sup> οἵτινες οὐ μὴ γευσῶνται<sup>4</sup> θανάτου ἕως ἂν ἰδῶσιν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.” 2 Καὶ μεθ’<sup>5</sup> ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς<sup>6</sup> Ἰακώβον καὶ τὸν<sup>7</sup> Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ’ ἰδίαν μονούς. Καὶ μετεμορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν· 3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο<sup>8</sup> στιλβόντα, λευκὰ ὡς χιῶν,<sup>9</sup> οἷα κνῆφευς<sup>10</sup> ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται<sup>11</sup> λευκαναί. 4 Καὶ ὠφθῇ αὐτοῖς Ἥλιος, σὺν Μωϋσῇ,<sup>12</sup> καὶ ἦσαν συλλαλόντες τῷ Ἰησοῦ. 5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, “Ραββί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς·<sup>13</sup> σοὶ μίαν καὶ Μωσῇ<sup>14</sup> μίαν καὶ Ἠλίᾳ μίαν.” 6 (Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει,<sup>15</sup> ἦσαν γὰρ ἐκφοβοί.)<sup>16</sup> 7 Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἦλθεν<sup>17</sup> Φῶνῃ ἐκ τῆς νεφέλης·<sup>18</sup> “Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου, ὁ ἀγαπητός. Αὐτοῦ ἀκούετε!”<sup>19</sup> 8 Καὶ ἐξαπνίνα περιβλεψάμενοι, οὐκετι οὐδὲνα εἶδον ἀλλὰ<sup>20</sup> τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ’ ἑαυτῶν.

9 Καταβαίνοντων δὲ<sup>21</sup> αὐτῶν ἀπο<sup>22</sup> τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μὴδὲν διηγῶνται ἃ εἶδον,<sup>23</sup> εἰ μὴ ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. 10 Καὶ τὸν λόγον ἐκρατήσαν πρὸς ἑαυτοὺς, συζητούντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 11 Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, “Ὅτι λεγούσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἥλιαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον?” 12 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν<sup>24</sup> αὐτοῖς: “Ἥλιος μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθίστα<sup>25</sup> πάντα· καὶ πῶς γεγραπταὶ ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ παθῇ καὶ ἐξουδενωθῇ.<sup>26</sup> 13 Ἀλλὰ λέγω

<sup>1</sup> ἡ τί δώσει f<sup>35</sup> A,C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 2 γὰρ 3 P<sup>45</sup>W [1%] || 2 γὰρ δοί xB,NU || 12 γὰρ 3 D

<sup>2</sup> ἐὰν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> xB,C [58%] HF,RP,OC,NU || ἀν (D)W [40%] TR || --- A [2%] CP

<sup>3</sup> τῶν ὧδε ἐστηκοτῶν f<sup>35</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 213 B(D)NU || 12 ἐστῶτων x [0.5%] || ~ 132 P<sup>45</sup>v [0.5%]

<sup>4</sup> γευσῶνται rell || γευσονται N [10%]

<sup>5</sup> μεθ f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || μετὰ xB,C,D [1%] NU

<sup>6</sup> τοὺς rell || --- [20%] (OC is in small print)

<sup>7</sup> τὸν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> xC,D,W [60%] TR,OC,NU || --- A,B,N [40%] HF,RP,CP (OC is in small print)

<sup>8</sup> ἐγένετο f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> xB,C,W [55%] CP,TR,OC,NU || ἐγένοντο A(D)N [45%] HF,RP

<sup>9</sup> ὡς χιῶν f<sup>35</sup> A(D)N (73.3%) HF,RP,CP,TR,OC || ὡσεὶ 2 (25.6%) || --- P<sup>45</sup>v xB,C(W) (1%) NU || one other variant

<sup>10</sup> κνῆφευς f<sup>35</sup> [25%] || γνῆφευς P<sup>45</sup> xA,B,C,N,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || --- D

<sup>11</sup> δύναται f<sup>35</sup> (P<sup>45</sup>)A(D)W [95%] HF,RP,CP,TR || 1 οὕτως xB,C(N) [5%] OC,NU

<sup>12</sup> μωϋσῇ f<sup>35</sup> xB,W [45%] || μωϋσει D,N [5%] OC,NU || μωσει A [48%] CP,TR || μωσῇ P<sup>45</sup>C [2%] HF,RP

<sup>13</sup> σκηνὰς τρεῖς f<sup>35</sup> A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 P<sup>45</sup> xB,C [2%] NU

<sup>14</sup> μωσῇ f<sup>35</sup> A [65%] CP,TR || μωσῇ C [2%] HF,RP || μωϋσει xB,D,N [5%] OC,NU || μωϋσῃ W [28%]

<sup>15</sup> λαλήσει f<sup>35</sup> A,D,N [87%] HF,RP,CP || λαλήσῃ [10%] TR,OC || λαλεῖ P<sup>45</sup>W || ἀποκριθῇ B,C [3%] NU || ἀπεκριθῇ x || two other variants

<sup>16</sup> ἦσαν γὰρ ἐκφοβοί (ἐμφοβοί CP) f<sup>35</sup> P<sup>45</sup>v A,N,W [98%] (CP)HF,RP,TR,OC || ~ 32 ἐγένοντο xB,C,D [2%] NU

<sup>17</sup> ἦλθεν f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐγένετο xB,C [2%] NU || --- W [1%]

<sup>18</sup> νεφέλης f<sup>35</sup> (x)B,C,N [70%] HF,RP,CP,NU || 1 λεγούσα A,D,W [30%] TR,OC

<sup>19</sup> αὐτοῦ ἀκούετε f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xB,C,D,W [4%] NU

<sup>20</sup> ἀλλὰ f<sup>35</sup> A,C,W (95.6%) HF,RP,TR,OC,NU || εἰ μὴ x(B)D,N (4.4%) CP

<sup>21</sup> καταβαίνοντων δὲ f<sup>35</sup> A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ καὶ 1 xB,C,D,N [2%] NU

<sup>22</sup> ἀπο f<sup>35</sup> xA,C,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐκ B,D [0.5%] NU

<sup>23</sup> διηγῶνται α εἶδον f<sup>35</sup> A [92%] HF,RP,CP,TR,OC || διηγῶσιν 23 N [5%] || ~ 231 xB,C [2%] NU || ~ 23 ἐξηγησονται W [1%] || ~ 2 εἰδῶσαν 1 D

<sup>24</sup> ἀποκριθεὶς εἶπεν f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐφῆ xB,C [1%] NU

<sup>25</sup> ἀποκαθίστα f<sup>35</sup> N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἀποκαθίσταναι A,W [2%] NU || ἀποκατίσταται B || ἀποκαταστάναι (x)D || ἀποκαταστήσει C [0.5%]

<sup>26</sup> ἐξουδενώθη f<sup>35</sup> A,C [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐξουθενώθη x [0.5%] || ἐξουδενήθη B,D [0.5%] NU || ἐξουθενήθη N,W [1.5%]



ὑμιν ὅτι και Ἑλίας' ἐληλυθεν, και ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν,<sup>1</sup> καθὼς γεγραπται ἐπ' αὐτον."

[The nine couldn't do it]

14 Καὶ ἐλθὼν<sup>2</sup> πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεν<sup>3</sup> ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, και γραμματεῖς συζητούντας αὐτοῖς.<sup>4</sup> 15 Καὶ εὐθεὺς<sup>5</sup> πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν<sup>6</sup> αὐτὸν ἐξεθαμβήθη,<sup>7</sup> και προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτὸν. 16 Καὶ ἐπηρώτησεν τοὺς γραμματεῖς,<sup>8</sup> "Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτοὺς?"<sup>9</sup> 17 Καὶ ἀποκριθεὶς<sup>10</sup> εἰς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν:<sup>11</sup> "Διδασκαλε, ἡνεγκά τοις υἱὸν μου πρὸς σε, ἐχόντα πνεῦμα ἀλαλόν. 18 Καὶ ὅπου ἀν<sup>12</sup> αὐτὸν καταλάβῃ ῥήσσει αὐτὸν, και ἀφρίζει και τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ,<sup>13</sup> και ξηραίνεται. Καὶ εἰπὼν<sup>14</sup> τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, και οὐκ ἰσχύσαν." 19 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ<sup>15</sup> λέγει:<sup>16</sup> "ὦ γενεὰ ἀπίστος, ἕως ποτε πρὸς ὑμᾶς ἐσομαι, ἕως ποτε ἀνεξομαί ὑμῶν? Φερετε αὐτὸν πρὸς με!" 20 Καὶ ἡνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτὸν. Καὶ ἰδὼν<sup>17</sup> αὐτὸν, εὐθεὺς τὸ πνεῦμα ἐσπαραξεν<sup>18</sup> αὐτὸν, και πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο, ἀφρίζων. 21 Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, "Πόσος χρόνος ἐστὶν ὥς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ?" Ὁ δὲ εἶπεν:<sup>19</sup> "Παιδίον. 22 Καὶ πολλαὶ αὐτὸν και εἰς πυρ<sup>20</sup> ἐβάλεν και εἰς ὕδατα<sup>21</sup> ἵνα ἀπολεσῇ αὐτὸν. Ἀλλ' εἰ τι δύνασαι,<sup>22</sup> βοηθήσον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς." 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, "Τὸ εἰ δύνασαι<sup>23</sup> πιστεῦσαι.<sup>24</sup> πάντα δύνατα τῷ πιστευόντι." 24 Καὶ εὐθεὺς<sup>25</sup> κραξάς ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρυῶν,<sup>26</sup> ἐλεγεν, "Πιστεῦω, Κυριε·<sup>27</sup> βοηθὲ μου τῇ ἀπιστίᾳ!"

25 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὁ<sup>28</sup> ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, "Τὸ πνεῦμα τὸ ἀλαλόν και κῶφον,<sup>29</sup> ἐγὼ σοὶ ἐπιτάσσω,<sup>30</sup> ἐξέλθε ἐξ

<sup>1</sup> ἠθέλησαν f<sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἠθελον xB,C,D [1%] NU

<sup>2</sup> ἐλθων f<sup>35</sup> A,C,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐλθοντες xB,W [1%] NU

<sup>3</sup> εἶδεν f<sup>35</sup> A,C,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || εἶδον xW [1%] NU || εἶδαν B

<sup>4</sup> αὐτοῖς f<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || πρὸς αὐτοὺς B,C,W [2%] NU || πρὸς ἐαυτοὺς x

<sup>5</sup> εὐθεὺς f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εὐθὺς xB,C,W [3%] NU

<sup>6</sup> ἰδων f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR || ἰδόντες xB,C(D)W [4%] OC,NU

<sup>7</sup> ἐξεθαμβήθη f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR || ἐξεθαμβήθησαν xB,C,W [4%] OC,NU || ἐθαμβήσαν D

<sup>8</sup> τοὺς γραμματεῖς f<sup>35</sup> A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || αὐτοὺς xB,D,W [3%] NU

<sup>9</sup> αὐτοὺς f<sup>35</sup> B,C,N [97%] HF,RP,TR,NU (some minuscules have aspiration) || ἐαυτοὺς xA,W [2.5%] CP,OC || ἀλλήλους [0.5%] || ὑμῖν D || two other variants

<sup>10</sup> ἀποκριθεὶς f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 αὐτῷ C(W) [2%] || ἀπεκριθὲ αὐτῷ xB,D [1%] NU

<sup>11</sup> εἶπεν f<sup>35</sup> A,C,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D [1%] NU

<sup>12</sup> ἀν f<sup>35</sup> C,D,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐαν A,B [2%] NU || --- x [1%]

<sup>13</sup> αὐτοῦ f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D,W [5%] NU

<sup>14</sup> εἰπον rel || εἰπα xB,W [3%] NU

<sup>15</sup> αὐτῷ f<sup>35</sup> (N) [95%] HF,RP,CP,TR,OC || αὐτοῖς (P<sup>45</sup>) xA,B,D(W) [4%] NU || --- C [1%]

<sup>16</sup> λέγει rel || εἶπεν P<sup>45</sup> [0.5%] CP

<sup>17</sup> ἰδὼν f<sup>35</sup> [30%] || ἰδὼν rel (It was the demon that saw Him, so the gender is neuter.)

<sup>18</sup> εὐθεὺς τὸ πνεῦμα ἐσπαραξεν f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 23 εὐθὺς συνεσπαραξεν xB,C [1%] NU || 23 ἐσπαραξεν D || three other variants

<sup>19</sup> εἶπεν f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ἐκ xB,C,D,N,W [5%] NU

<sup>20</sup> αὐτὸν και εἰς πυρ f<sup>35</sup> N [47%] TR,OC || 123 το 4 A [50%] HF,RP,CP || ~ 2341 xB,C [1%] NU || 134 P<sup>45</sup>W [1%] || ~ 1342 D || three other variants

<sup>21</sup> ὕδατα rel || τὸ ὕδωρ CP

<sup>22</sup> δύνασαι f<sup>35</sup> A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || δύνη P<sup>45</sup> xB,D,W [3%] NU

<sup>23</sup> δύνασαι f<sup>35</sup> A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || δύνη P<sup>45</sup> xB,D,N,W [3%] NU

<sup>24</sup> πιστεῦσαι f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45</sup> xB,C,N,W [3%] NU

<sup>25</sup> και εὐθεὺς f<sup>35</sup> P<sup>45</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 xC || εὐθὺς B [0.5%] NU || εὐθὺς δε [0.5%]

<sup>26</sup> μετὰ δακρυῶν f<sup>35</sup> (D)N (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC || --- (P<sup>45</sup>) xA,B,C (1%) NU || W is wild || one other variant

<sup>27</sup> κυριε f<sup>35</sup> N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B,C,D,W [1%] NU

<sup>28</sup> ο f<sup>35</sup> xA,W [60%] || --- B,C,D,N [40%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>29</sup> τὸ πνεῦμα τὸ ἀλαλόν και κῶφον f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 34562 P<sup>45</sup> xB,C,D,W [5%] NU

<sup>30</sup> σοὶ ἐπιτάσσω f<sup>35</sup> A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xB,C,W [1%] NU

αυτου και μηκετι εισελθης εις αυτον!” 26 Και κραξαν<sup>1</sup> και πολλα σπαραξαν<sup>2</sup> αυτον<sup>3</sup> εξηλθεν. Και εγενετο ωσει νεκρος· ωστε<sup>4</sup> πολλους λεγειν οτι απεθανεν. 27 ‘Ο δε Ιησους κρατησας αυτον της χειρος<sup>5</sup> ηγειρεν αυτον, και ανεστη. 28 Και εισελθοντα αυτον<sup>6</sup> εις οικον, οι μαθηται αυτου επηρωτων αυτον κατ’ ιδιαν,<sup>7</sup> “Οτι ημεις ουκ ηδυνηθημεν εκβαλειν αυτο?” 29 Και ειπεν αυτοις, “Τουτο το γενος εν ουδενι δυναται εξελθειν ει μη εν προσευχη και ιηστεια”.<sup>8</sup>

[Jesus predicts His death again]

30 Και εκειθεν<sup>9</sup> εξελθοντες παρεπορευοντο δια της Γαλιλαιας, και ουκ ηθελεν ινα τις γνω·<sup>10</sup> 31 εδιδασκεν γαρ τους μαθητας αυτου και ελεγεν αυτοις οτι, “Ο Υιος του Ανθρωπου παραδιδοται εις χειρας ανθρωπων, και αποκτενουσιν αυτον· και αποκτανθεις τη τριτη ημερα<sup>11</sup> αναστησεται”. 32 Οι δε ηγνοουν το ρημα, και εφοβουντο αυτον επερωτησαι.

[About humility]

33 Και ηλθεν<sup>12</sup> εις Καπερναουμ·<sup>13</sup> και εν τη οικια γενομενος επηρωτα αυτους, “Τι εν τη οδω προς εαυτους<sup>14</sup> διελογιζεσθε?” 34 Οι δε εσιωπων, προς αλληλους γαρ διελεχθησαν εν τη οδω τις μειζων. 35 Και καθισας εφωνησεν τους δωδεκα και λεγει αυτοις, “Ει τις θελει πρωτος ειναι, εσται<sup>15</sup> παντων εσχατος και παντων διακονος”. 36 Και λαβων παιδιον εστησεν αυτο εν μεσω αυτων, και εναγκαλισαμενος αυτο ειπεν αυτοις, 37 “Ος εαν<sup>16</sup> εν των τοιουτων παιδιων<sup>17</sup> δεζηται επι τω ονοματι μου, εμε δεχεται· και ος εαν<sup>18</sup> εμε δεζηται,<sup>19</sup> ουκ εμε δεχεται αλλα τον αποστειλαντα με.”

[Either for, or against]

38 Απεκριθη δε<sup>20</sup> αυτω ο<sup>21</sup> Ιωαννης, λεγων,<sup>22</sup> “Διδασκαλε, ειδομεν τινα<sup>23</sup> τω ονοματι σου εκβαλλοντα δαιμονια, ος ουκ ακολουθει ημιν·<sup>24</sup> και εκωλυσαμεν<sup>25</sup> αυτον, οτι ουκ ακολουθει<sup>26</sup> ημιν”.<sup>27</sup> 39 ‘Ο δε Ιησους ειπεν: “Μη κωλυετε αυτον, ουδεις γαρ εστιν ος ποιησει δυναμιν επι τω ονοματι μου και δυνησεται ταχυ κακολογησαι με. 40 ‘Ος γαρ ουκ εστιν

<sup>1</sup> κραξαν <sup>35</sup> A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || κραξας <sup>35</sup> B,C,D,W [1.5%] NU

<sup>2</sup> σπαραξαν <sup>35</sup> P<sup>45v</sup> A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || σπαραξας <sup>35</sup> B,C,D,W [1.5%] NU

<sup>3</sup> αυτον <sup>35</sup> <sup>35</sup> A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- P<sup>45v</sup> B,C,D,W [1.5%] NU

<sup>4</sup> ωστε <sup>35</sup> C,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τους <sup>35</sup> A,B [1.5%] NU

<sup>5</sup> αυτον της χειρος <sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,TR,OC || ~ 23 αυτου P<sup>45v</sup> <sup>35</sup> B,D [5%] cop,CP,NU || 123 αυτου C || 23 W

<sup>6</sup> εισελθοντα αυτον <sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || εισελθοντος αυτου <sup>35</sup> B,C,D,W [5%] NU || εισελθοντι αυτω P<sup>45</sup>

<sup>7</sup> επηρωτων αυτον κατ ιδιαν <sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 3412 <sup>35</sup> (B,C) [3%] NU || ~ 34 ηρωτων 2 D [1%] || ~ 34 και επηρωτησαν 2 W [1%] || και ηρωτησαν 2 P<sup>45</sup>

<sup>8</sup> και ιηστεια <sup>35</sup> A,C,D,N,W (1,651 mss) HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>35</sup> B (4 mss) NU

<sup>9</sup> και εκειθεν <sup>35</sup> A,C,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || κακειθεν <sup>35</sup> B,D [1.5%] NU

<sup>10</sup> γνω <sup>35</sup> A,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || γνοι <sup>35</sup> B,C,D [1.5%] NU

<sup>11</sup> τη τριτη ημερα <sup>35</sup> A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || μετα τρεις ημερας <sup>35</sup> B,C,D [1%] NU

<sup>12</sup> ηλθεν <sup>35</sup> A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ηλθον <sup>35</sup> B,W [2%] NU || εισηλθεν [1%] || ηλθοσαν D

<sup>13</sup> καπερναουμ <sup>35</sup> A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || καφαρναουμ <sup>35</sup> B,D,W [1%] NU

<sup>14</sup> προς εαυτους <sup>35</sup> A,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>35</sup> B,C,D [1%] NU

<sup>15</sup> εσται <sup>35</sup> <sup>35</sup> A,B,C,N (80.6%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || εστω (19.2%) || εστε W (0.2%) || --- D

<sup>16</sup> εαν <sup>35</sup> N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || αν <sup>35</sup> A,B,C,D,W [5%] NU

<sup>17</sup> τοιουτων παιδιων *rell* || ~ 21 (<sup>35</sup> C) [1%] CP

<sup>18</sup> εαν <sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || αν B,D,W [2%] NU || --- <sup>35</sup>

<sup>19</sup> δεζηται <sup>35</sup> A,C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || δεχεται B [0.5%] NU || δεχετε <sup>35</sup>

<sup>20</sup> απεκριθη δε <sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR || εφη <sup>35</sup> B [1%] NU || και αποκριθεις W [1%] || 1 D [1%] OC || αποκριθεις 2 εφη C

<sup>21</sup> ο <sup>35</sup> <sup>35</sup> B,C,W [45%] CP,TR,OC,NU || --- A,D,N [55%] HF,RP

<sup>22</sup> λεγων <sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ειπεν D,W [1%] || λεγει [1%] || --- <sup>35</sup> B,C [1%] NU

<sup>23</sup> τινα <sup>35</sup> A [89%] HF,RP,CP,TR || 1 εν <sup>35</sup> B,C,D,N,W [10%] OC,NU || 1 επι [1%]

<sup>24</sup> ος ουκ ακολουθει ημιν <sup>35</sup> A(D),N,W (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC || --- <sup>35</sup> B,C (1.5%) NU || long omission (0.1%)

<sup>25</sup> εκωλυσαμεν <sup>35</sup> A,C,N,W (90%) HF,RP,CP,TR,OC || εκωλυομεν <sup>35</sup> B,D (1.7%) NU || --- (8.3%) part of a larger omission

<sup>26</sup> ακολουθει <sup>35</sup> A,C,N (85.4%) HF,RP,CP,TR,OC || ηκολουθει <sup>35</sup> B,D (1.7%) NU || omit four words D,W (4.6%) || --- (8.3%) part of a larger omission

<sup>27</sup> και εκωλυσαμεν αυτον οτι ουκ ακολουθει ημιν *rell* || --- (8.3%) [Obvious homoioteleuton]

καθ' ὑμων,<sup>1</sup> ὑπερ ὑμων<sup>2</sup> ἐστίν. 41 Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν<sup>3</sup> ὀνοματί μου,<sup>4</sup> ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν,<sup>5</sup> οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

[About offenses]

42 Ὅς ἐὰν<sup>6</sup> σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν<sup>7</sup> τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ,<sup>8</sup> καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μάλλον εἰ περικείται λίθος μυλικός<sup>9</sup> περὶ τὸν τραχήλον αὐτοῦ καὶ βεβλήται εἰς τὴν θαλάσσαν. 43 Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀποκοψὸν αὐτήν· καλὸν σοὶ ἐστίν<sup>10</sup> κυλλοῦν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν<sup>11</sup> ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν Γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον—44 ὅπου ὁ σκῶληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεννύται.<sup>12</sup> 45 Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίσῃ σε, ἀποκοψὸν αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σοὶ<sup>13</sup> εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ τοὺς δύο ποδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν Γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον—46 ὅπου ὁ σκῶληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεννύται.<sup>14</sup> 47 Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου σκανδαλίσῃ σε, ἐκβάλε αὐτόν· καλὸν σοὶ<sup>15</sup> ἐστὶν μονοφθαλμοῦν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἢ<sup>16</sup> δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι<sup>17</sup> εἰς τὴν Γέενναν τοῦ πυρός<sup>18</sup>—48 ὅπου ὁ σκῶληξ<sup>19</sup> οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεννύται.

49 Ὅτις γὰρ πυρὶ ἀλίσθησεται, καὶ πᾶσα θυσία ἀλλὶ ἀλίσθησεται.<sup>20</sup> 50 Καλὸν τὸ ἄλας, ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἀναλὸν γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτυσετέ; Ἐχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλας,<sup>21</sup> καὶ εἰρηνευετέ ἐν ἀλλήλοις.”

[Down with divorce!]

**10.1** Κακείθεν<sup>22</sup> ἀναστὰς ἐρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, διὰ τοῦ<sup>23</sup> περὶν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ συμπορευοῦνται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὥς εἰσθῇ πάλιν ἐδιδάσκειν αὐτούς. 2 Καὶ προσελθόντες<sup>24</sup> Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν<sup>25</sup> αὐτόν, “Εἰ ἐξεστὶν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι?” πειραζόντες αὐτόν. 3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, “Τί ὑμῖν ἐνετειλατο Μωσῆς?”<sup>26</sup> 4 Οἱ δὲ εἶπον, “Μωσῆς ἐπέτρεψεν<sup>27</sup> βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι”. 5 Καὶ

<sup>1</sup> ὑμων f<sup>35</sup> A,D,N [90%] HF,RP,CP,TR,OC || ἡμων xB,C,W [10%] NU,some TRs

<sup>2</sup> ὑμων f<sup>35</sup> A,D,N [88%] HF,RP,CP,TR,OC || ἡμων xB,C,W [12%] NU,some TRs

<sup>3</sup> ἐν f<sup>35</sup> xA,B,C,N,W (81.8%) HF,RP,CP,NU || 1 τῷ D (18%) TR,OC || --- (0.2%)

<sup>4</sup> μου f<sup>35</sup> xD,W (95.1%) HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B,C,N (4.9%) NU

<sup>5</sup> ὑμῖν f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 οὗ xB,C,D,W [2%] NU

<sup>6</sup> ἐὰν f<sup>35</sup> A,C [90%] HF,RP,CP || ἂν xB,D,N,W [10%] TR,OC,NU

<sup>7</sup> μικρῶν f<sup>35</sup> [85%] HF,RP,TR || 1 τούτων xA,B,C,D,N [15%] CP,OC,NU || 1 μου W

<sup>8</sup> εἰς ἐμὲ f<sup>35</sup> A,B,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- xC,D [0.5%]

<sup>9</sup> λίθος μυλικός f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || μύλος ονικός xB,C,D [3%] NU || ~ μύλωνικός 1 [1%] || μύλον ονικόν W

<sup>10</sup> σοὶ ἐστίν f<sup>35</sup> A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2 σε xB,C [3%] NU || ~ 21 D

<sup>11</sup> εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν f<sup>35</sup> N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 4123 xA,B,C,D [2%] NU

<sup>12</sup> verse 44 f<sup>35</sup> A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,W [4%] NU

<sup>13</sup> ἐστὶν σοὶ f<sup>35</sup> N [70%] HF,RP,CP,TR || 1 σε xA,B,C [28%] NU || ~ 21 D,W [2%] OC

<sup>14</sup> εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον οὗ οὐ σκῶληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεννύται f<sup>35</sup> A,D,N [96%]

HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,W [4%] NU

<sup>15</sup> σοὶ f<sup>35</sup> A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || σε xB [1%] NU || --- W [1%]

<sup>16</sup> ἡ rell || 1 τοὺς D [1%] OC

<sup>17</sup> βληθῆναι rell || ἀπελθεῖν D [1%] OC

<sup>18</sup> τοῦ πυρός f<sup>35</sup> A,C,N (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W (1.5%) NU || εἰς τὸ πῦρ (0.5%) || long omissions (0.7%)

<sup>19</sup> σκῶληξ f<sup>35</sup> [30%] || 1 αὐτῶν xA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>20</sup> καὶ πᾶσα θυσία ἀλλὶ ἀλίσθησεται f<sup>35</sup> A,C(D)N (88.5%) HF,RP,CP,TR,OC || 1235 (4.4%) || --- (x)B(W) (7%) NU || one other variant

<sup>21</sup> ἄλας f<sup>35</sup> C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ἀλά xA,B,D,W [2%] NU

<sup>22</sup> κακείθεν f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,TR || καὶ ἐκεῖθεν xB,C,D,W [5%] CP,OC,NU

<sup>23</sup> διὰ τοῦ f<sup>35</sup> A,N (84.7%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 τὸ (1%) || καὶ xB,C (0.7%) NU || εἰς τὸ (0.5%) || --- D,W (12.8%) || three other variants (0.2%)

<sup>24</sup> προσελθόντες f<sup>35</sup> A,B (56.4%) HF,RP,CP,NU || 1 οἱ xC,N(W) (43.5%) TR,OC || --- D (0.1%)

<sup>25</sup> ἐπηρώτησαν f<sup>35</sup> A,N,W [97%] HF,RP,TR || ἐπηρώτων xB,D [3%] CP,OC,NU || ἐπηρουν C || one other variant

<sup>26</sup> μωσῆς f<sup>35</sup> A,C [80%] HF,RP,CP,TR || μωυσῆς xB,D,N,W [20%] OC,NU (twice)

<sup>27</sup> μωσῆς ἐπέτρεψεν f<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xB,C,D [1.5%] OC,NU

αποκριθεις ὁ<sup>1</sup> Ἰησους ειπεν αυτοις: “Προς την σκληροκαρδιαν ὑμων εγραψεν ὑμιν την εντολην ταυτην. 6 Απο δε αρχης κτισεως, αρσεν και θηλυ εποιησεν αυτους ὁ Θεος.<sup>2,3</sup> 7 “Ενεκεν τουτου καταλειπει ανθρωπος τον πατερα αυτου και την μητερα και προσκολληθησεται προς την γυναικα αυτου,<sup>4</sup> 8 και εσονται οἱ δυο εις σαρκα μιαν.” Ὡστε ουκετι εισιν δυο αλλα σαρξ μια.<sup>5</sup> 9 “Ὁ ουν ὁ Θεος συνεζευξεν, ανθρωπος μη χωριζετω.”

10 Και εν τη οικια<sup>6</sup> παλιν οἱ μαθηται αυτου<sup>7</sup> περι του αυτου<sup>8</sup> επηρωτησαν<sup>9</sup> αυτον. 11 Και λεγει αυτοις, ““Ὅς εαν<sup>10</sup> απολυση την γυναικα αυτου και γαμηση αλλην μοιχαται επ’ αυτην· 12 και εαν γυνη απολυση<sup>11</sup> τον ανδρα αυτης<sup>12</sup> και γαμηθη αλλω,<sup>13</sup> μοιχαται.”

[Jesus blesses little children]

13 Και προσεφερον αυτω παιδια, ινα ἀψηται αυτων·<sup>14</sup> οἱ δε μαθηται επετιμων τοις προσφερουσιν.<sup>15</sup> 14 Ἰδων δε ὁ Ἰησους ηγαπακτησεν και ειπεν αυτοις: “Αφετε τα παιδια ερχεσθαι προς με·<sup>16</sup> μη κωλυετε αυτα, των γαρ τοιoutων εστιν ἡ βασιλεια του Θεου. 15 Αμην λεγω ὑμιν, ὅς εαν<sup>17</sup> μη δεξηται την βασιλειαν του Θεου ὡς παιδιον ου μη εισελθῃ εις αυτην.” 16 Και εναγκαλισαμενος αυτα, τιθεις τας χειρας επ’ αυτα, ευλογει αυτα.<sup>18</sup>

[A rich young man]

17 Και εκπορευομενου αυτου εις ὁδον,<sup>19</sup> προσδραμων τις<sup>20</sup> και γονυπετησας αυτον επηρωτα αυτον, “Διδασκαλε αγαθε, τί ποιησω ινα ζωην αιωνιον κληρονομησω?” 18 Ὁ δε Ἰησους ειπεν αυτω: “Τί με λεγεις αγαθον? Ουδεις αγαθος ει μη εἷς, ὁ Θεος. 19 Τας εντολας οιδας: Μη μοιχευσης, Μη φονευσης,<sup>21</sup> Μη κλεψης, Μη ψευδομαρτυρησης, Μη αποστερησης,<sup>22</sup> Τιμα τον πατερα σου και την μητερα.”<sup>23</sup> 20 Ὁ δε αποκριθεις ειπεν<sup>24</sup> αυτω, “Διδασκαλε, ταυτα παντα εφυλαξαμην εκ νεοτητος μου”.<sup>25</sup> 21 Ὁ δε Ἰησους, εμβλεψας αυτω, ηγαπησεν

<sup>1</sup> και αποκριθεις ο f<sup>35</sup> A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ο δε xB,C [1.5%] NU

<sup>2</sup> ο θεος f<sup>35</sup> A,N(D,W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C [1%] NU

<sup>3</sup> θεος rel || 1 και ειπεν D,N,W [5%] CP

<sup>4</sup> και προσκολληθησεται προς την γυναικα αυτου f<sup>35</sup> D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || 12 τη γυναικι 6 A,N [1.5%] || 12 γυναικι 6 C || --- xB [0.5%]

<sup>5</sup> σαρξ μια f<sup>35</sup> xA,C,W [35%] || ~ 21 B,D,N [65%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>6</sup> εν τη οικια f<sup>35</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR || εις την οικιαν xB,D [1%] OC,NU

<sup>7</sup> αυτου f<sup>35</sup> A,D,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR || --- xB,C [2%] OC,NU

<sup>8</sup> του αυτου f<sup>35</sup> (D) [80%] HF,RP,CP,TR || τουτου A,B,C,N [18%] OC,NU || 2 [1%] || τουτων x || --- W [1%]

<sup>9</sup> επηρωτησαν f<sup>35</sup> A,D,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR || επηρωτων xB [2%] OC,NU || επηρωτων C

<sup>10</sup> εαν f<sup>35</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR || αν xB,C,D [2%] OC,NU

<sup>11</sup> γυνη απολυση f<sup>35</sup> A,N(W) (96.3%) HF,RP,CP,TR || 1 απολυσασα (1.8%) OC || 1 εξελθη D (0.9%) || αυτη απολυσασα xB,C (0.6%) NU || two other variants (0.2%) || long omissions (0.2%)

<sup>12</sup> αυτης rel || --- OC

<sup>13</sup> και γαμηθη αλλω f<sup>35</sup> A,N (95.9%) HF,RP,CP,TR || γαμηση αλλον xB(D) (0.4%) NU || 23 (1%) OC || 12 (0.3%) || 1 γαμηση 3 (0.5%) || 1 γαμηση αλλον (D)W (1.5%) || γαμηση 3 C (0.1%) || 1 κοιμηθη 3 (0.3%) || long omissions (0.2%)

<sup>14</sup> αψηται αυτων f<sup>35</sup> A,D,N,W (93.3%) HF,RP,CP,TR || ~ 21 xB,C (6.7%) OC,NU

<sup>15</sup> επετιμων τοις προσφερουσιν f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || επετιμηςαν αυτοις xB,C [1%] NU

<sup>16</sup> με f<sup>35</sup> B(N,W) [75%] HF,RP,CP,NU || 1 και xA,C,D [25%] TR,OC

<sup>17</sup> εαν f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || αν xB,C,D,W [4%] NU

<sup>18</sup> τιθεις τας χειρας επ αυτα ευλογει αυτα f<sup>35</sup> A(D,W) [88.5%] HF,RP || 12345 ηυλογει 7 (N) [10%] CP,TR || ~ κατευλογει 12345 xB,C [1.5%] NU || ~ κατηυλογει 12345 OC (each verb has at least five variants)

<sup>19</sup> οδον rel || 1 ιδου τις πλουσιος A,W [10%]

<sup>20</sup> τις f<sup>35</sup> [20%] CP || εις xB,C,D,N [70%] HF,RP,TR,OC,NU || --- A,W [10%]

<sup>21</sup> μοιχευσης μη φονευσης f<sup>35</sup> A,N,W (93.4%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 321 B,C (4%) NU || 1 (1.8%) || 3 x (0.3%) || 12 πορνευσης D (0.4%) || 12 πορνευσης 23 (0.2%)

<sup>22</sup> μη αποστερησης f<sup>35</sup> xA,C,D,N (83.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || --- B,W (16.1%)

<sup>23</sup> μητερα f<sup>35</sup> A,B,D (87.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || 1 σου xC,N,W (12.1%)

<sup>24</sup> αποκριθεις ειπεν f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 εφη C || εφη xB [1%] NU

<sup>25</sup> μου rel || 1 τι ετι υστερω N(W) [10%]

αυτον, και ειπεν αυτω:<sup>1</sup> “Εν σοι<sup>2</sup> ὑστερει·<sup>3</sup> ὑπαγε, ὅσα εχεις πωλησον και δος<sup>4</sup> πτωχοις, και ἔξεις θησαυρον εν ουρανῳ· και δευρο, ακολουθει μοι, αρας τον σταυρον.”<sup>5</sup> 22 Ὁ δε στυγνασας επι τω λογῳ απηλθεν λυπουμενος, ἦν γαρ εχων κτηματα πολλα.

23 Και περιβλεψαμενος ὁ Ἰησους λεγει τοις μαθηταις αυτου, “Πως δυσκολως οἱ τα χρηματα εχοντες εις την βασιλειαν του Θεου εισελευσονται!” 24 Οἱ δε μαθηται εθαμβουντο επι τοις λογοις αυτου. Ὁ δε Ἰησους παλιν αποκριθεις λεγει αυτοις: “Τεκνα, πως δυσκολον εστιν τους πεποιθοτας επι χρημασιν<sup>6</sup> εις την βασιλειαν του Θεου εισελθειν. 25 Ευκοπωτερον γαρ<sup>7</sup> εστιν καμηλον δια<sup>8</sup> τρυμαλιας της<sup>9</sup> ῥαφιδος εισελθειν<sup>10</sup> ἢ πλουσιον εις την βασιλειαν του Θεου εισελθειν.” 26 Οἱ δε περισσως εξεπλησσοντο, λεγοντες προς ἑαυτους, “Και τίς δυναται σωθηναι?” 27 Εμβλεψας δε<sup>11</sup> αυτοις ὁ Ἰησους λεγει, “Παρα ανθρωποις αδυνατον, ἀλλ’ ου παρα<sup>12</sup> Θεῳ· παντα γαρ δυνατα εστιν<sup>13</sup> παρα τῷ Θεῳ.”

*[It pays to serve Jesus]*

28 Ηρξατο δε<sup>14</sup> ὁ Πετρος λεγειν αυτω,<sup>15</sup> “Ἴδου, ἡμεις αφηκαμεν παντα και ηκολουθησαμεν<sup>16</sup> σοι”. 29 Αποκριθεις δε<sup>17</sup> ὁ Ἰησους ειπεν:<sup>18</sup> “Αμην λεγω ὑμιν, ουδεις εστιν ὃς αφηκεν οικιαν ἢ αδελφους ἢ αδελφας ἢ πατερα ἢ μητερα<sup>19</sup> ἢ γυναικα<sup>20</sup> ἢ τεκνα ἢ αγρους, ἐνεκεν ἐμου και ἐνεκεν<sup>21</sup> του ευαγγελιου, 30 εαν μη λαβη ἑκατονταπλασιονα, νυν εν τῷ καιρῷ τούτῳ—οικιας και αδελφους και αδελφας και πατερα και μητερα<sup>22</sup> και τεκνα και αγρους (μετα διωγμων)—και εν τῷ αἰωνι τῷ ερχομενῷ ζωνη αιωνιον. 31 Πολλοι δε εσονται πρωτοι εσχατοι και<sup>23</sup> εσχατοι πρωτοι.”

*[Jesus predicts His death a third time]*

32 Ησαν δε εν τῇ ὁδῷ αναβαινοντες εις Ἱεροσολυμα, και ἦν προαγων αυτους<sup>24</sup> ὁ Ἰησους· και εθαμβουντο, και<sup>25</sup> ακολουθουντες εφοβουντο. Και παραλαβων παλιν τους δωδεκα ηρξατο αυτοις λεγειν τα μελλοντα αυτω συμβαινειν, 33 ὅτι “Ἴδου, αναβαινομεν εις Ἱεροσολυμα, και ὁ Υἱος του Ανθρωπου παραδοθησεται τοις αρχιερευσιν και τοις γραμματευσιν·<sup>26</sup> και κατακρινουσιν αυτον θανατῷ και παραδωσουσιν αυτον τοις εθνεσιν· 34 και

<sup>1</sup> αυτω *rell* || 1 ει θελεις τελειος ειναι N,W [10%]

<sup>2</sup> σοι *f*<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR || σε *κ* B,C,W [2%] OC,NU

<sup>3</sup> υστερει *rell* || 1 ει θελεις τελειος ειναι [1%] OC

<sup>4</sup> δος *f*<sup>35</sup> A,B,N,W [80%] HF,RP,CP,OC || 1 τοις *κ* C,D [20%] TR[NU]

<sup>5</sup> αρας τον σταυρον *f*<sup>35</sup> A,N (96.1%) HF,RP,CP,TR || 123 σου (W) (2.5%) OC || --- *κ* B,C,D (1.4%) NU

<sup>6</sup> τους πεποιθοτας επι χρημασιν *f*<sup>35</sup> A,C,N (92.1%) HF,RP,CP,OC || 234 (1.5%) || 123 χρηματα (0.9%) || 123 τοις 4 D (4%) TR || τοις πεποιθωσιν 3 τοις 4 (0.7%) || οι τα χρηματα εχοντες (0.4%) || πλουσιον W || --- *κ* B (5 mss) NU || long omission (0.1%) (Is the omission not obviously inferior?)

<sup>7</sup> γαρ *f*<sup>35</sup> [20%] CP || δε A || --- *κ* B,C(D)N,W [80%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>8</sup> δια *f*<sup>35</sup> *κ* A,C,D,N,W [45%] OC || 1 της B [55%] HF,RP,CP,TR[NU]

<sup>9</sup> της *f*<sup>35</sup> B [80%] HF,RP,CP,TR[NU] || --- *κ* A,C,D,N,W [20%] OC

<sup>10</sup> εισελθειν *f*<sup>35</sup> *κ* A,N,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC || διελθειν B,C [10%] NU || διελευσεται D

<sup>11</sup> δε *f*<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR || --- *κ* B,C [1%] OC,NU

<sup>12</sup> παρα *f*<sup>35</sup> *κ* B,C,N [90%] HF,RP,CP,OC,NU || 1 τῷ A,D,W [10%] TR

<sup>13</sup> εστιν *f*<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *κ* B,C(D)W [2%] NU

<sup>14</sup> δε *f*<sup>35</sup> N [50%] CP || --- *κ* A,B,C,W [30%] HF,RP,OC,NU || ~ και 1 D [20%] TR || ουν [0.5%]

<sup>15</sup> ο πετρος λεγειν αυτω *f*<sup>35</sup> A(D)N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 3124 *κ* B,C [1%] NU || ~ 4312 W [1%] || ~ 3412 [0.5%]

<sup>16</sup> ηκολουθησαμεν *f*<sup>35</sup> *κ* A,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ηκολουθηκαμεν B,C,D,W [0.5%] NU

<sup>17</sup> αποκριθεις δε *f*<sup>35</sup> D [50%] HF,CP,TR,OC || 1 A,W [20%] RP || ~ και 1 C,N [29%] || --- *κ* B [1%] NU

<sup>18</sup> ο ιησους ειπεν *f*<sup>35</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ εφη 12 B [0.5%] NU || ~ εφη αυτω 12 *κ* || 12 D || one other variant

<sup>19</sup> πατερα η μητερα *f*<sup>35</sup> *κ* A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 321 B,C,W [1%] NU || 3 D

<sup>20</sup> η γυναικα *f*<sup>35</sup> A,C,N (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC || --- *κ* B,D,W (1.8%) NU || two other variants (0.1%)

<sup>21</sup> ενεκεν *f*<sup>35</sup> C,N,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU || --- *κ* A,B [10%] TR || ενεκα D [0.5%]

<sup>22</sup> πατερα και μητερα *f*<sup>35</sup> [40%] OC || πατερας 2 μητερας N [2%] || μητερας B [55%] HF,RP,CP,TR,NU || 3 A,C,D,W [3%] || long omission *κ*

<sup>23</sup> και *f*<sup>35</sup> *κ* A,D,W [70%] HF,RP,CP,OC || 1 οι B,C,N [30%] TR[NU]

<sup>24</sup> αυτους *rell* || αυτων CP || αυτοις [2%]

<sup>25</sup> και *f*<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || οι δε *κ* B,C [2%] NU || --- D,W [2%]

<sup>26</sup> και τοις γραμματευσιν *f*<sup>35</sup> A,B [40%] TR,NU || 13 C,D,N,W [60%] HF,RP,CP,OC || --- *κ* [0.5%]

εμπαίζουσιν αυτω, και μαστιγωσουσιν αυτον, και εμπτυσουσιν αυτω,<sup>1</sup> και αποκτεινουσιν αυτον.<sup>2</sup> Και τη τριτη ημερα<sup>3</sup> αναστησεται.”

[Selfish ambition rebuked]

35 Και προσπορευονται αυτω Ιακωβος και Ιωαννης, οἱ<sup>4</sup> υἱοι Ζεβεδαίου, λεγοντες,<sup>5</sup> “Διδασκαλε, θελομεν ἵνα ὃ εαν αιτησωμεν<sup>6</sup> ποιησης ἡμιν”. 36 Ὁ δε ειπεν αυτοις, “Τί θελετε ποιησαι με<sup>7</sup> ὑμιν?” 37 Οἱ δε ειπον<sup>8</sup> αυτω, “Δος ἡμιν ἵνα εἰς εκ δεξιων σου<sup>9</sup> και εἰς εξ ευωνυμων σου<sup>10</sup> καθισωμεν εν τη δοξῃ σου”. 38 Ὁ δε Ιησους ειπεν αυτοις: “Ουκ οιδατε τί αιτεισθε. Δυνασθε πιειν το ποτηριον ὃ εγω πινω, και<sup>11</sup> το βαπτισμα ὃ εγω βαπτιζομαι βαπτισθηται?” 39 Οἱ δε ειπον<sup>12</sup> αυτω, “Δυναμεθα”. Ὁ δε Ιησους ειπεν αυτοις: “Το μεν<sup>13</sup> ποτηριον ὃ εγω πινω πιεσθε, και το βαπτισμα ὃ εγω βαπτιζομαι βαπτισθησεσθε· 40 το δε καθισαι εκ δεξιων μου και<sup>14</sup> εξ ευωνυμων μου<sup>15</sup> ουκ εστιν εμον δουναι, αλλ’ οἷς ἡτοιμασται.”

41 Και ακουσαντες οἱ δεκα ηρξαντο αγανακτειν περι Ιακωβου και Ιωαννου. 42 Ὁ δε Ιησους προσκαλεσαμενος αυτοις<sup>16</sup> λεγει αυτοις: “Οιδατε ὅτι οἱ δοκουντες αρχειν των εθνων κατακυριευουσιν αυτων, και οἱ μεγαλοι αυτων κατεξουσιαζουσιν αυτων. 43 Ουχ οὕτως δε εσται<sup>17</sup> εν ὑμιν, αλλ’ ὅς εαν<sup>18</sup> θελη γενεσθαι μεγας<sup>19</sup> εν ὑμιν, εσται ὑμων διακονος,<sup>20</sup> 44 και ὅς εαν<sup>21</sup> θελη ὑμων γενεσθαι<sup>22</sup> πρωτος, εσται παντων δουλος. 45 Και γαρ ὁ Υἱος του Ανθρωπου ουκ ηλθεν διακονηθηται, αλλα διακονησαι, και δουναι την ψυχην αυτου λυτρον αντι πολλων.”

[Blind Bartimaeus]

46 Και ερχονται εις Ἱεριχω.<sup>23</sup> Και εκπορευομενου αυτου απο Ἱεριχω, και των μαθητων αυτου και οχλου ἱκανου,<sup>24</sup> υἱος Τιμαίου, Βαρτιμαιος ὁ<sup>25</sup> τυφλος, εκαθητο παρα την ὁδον προσαιτων.<sup>26</sup> 47 Και ακουσας ὅτι Ιησους ὁ Ναζωραιος εστιν,<sup>27</sup> ηρξατο κραζειν

<sup>1</sup> μαστιγωσουσιν αυτον και εμπτυσουσιν αυτω f<sup>35</sup> A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 45312 (x)B,C [2%] NU || 12 [1%] || 1345 N || εμπτυσουσιν 5 D [0.5%]

<sup>2</sup> αυτον f<sup>35</sup> A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB(D) [2%] NU

<sup>3</sup> τη τριτη ημερα f<sup>35</sup> A,N,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC || μετα τρεις ημερας xB,C,D (0.7%) NU || long omission (0.3%)

<sup>4</sup> οἱ f<sup>35</sup> xD,W (67.3%) HF,RP,CP,TR,NU || --- A,N (32.4%) OC || 1 δυο B,C (0.3%)

<sup>5</sup> λεγοντες f<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 αυτω xB,C(D) [1.5%] NU

<sup>6</sup> αιτησωμεν f<sup>35</sup> [93%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 σε (A)B,C [1%] NU || σε 1 N [5%] || σε ερωτησωμεν D [0.5%] || σε αιτησωμεθα W || long omission x

<sup>7</sup> ποιησαι με f<sup>35</sup> A,N (90.7%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 (0.9%) || 1 W (2.5%) || ποιησω C(D) (2.7%) || ποιησω 2 (0.1%) || ~ 2 ποιησω B (0.3%) [NU] || ἵνα ποιησω (2.1%) || long omissions x (0.6%)

<sup>8</sup> ειπον rell || ειπαν B,C,D [0.5%] NU || long omission x

<sup>9</sup> εκ δεξιων σου f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312 xB,C [1%] NU

<sup>10</sup> εξ ευωνυμων σου f<sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 D,W [1%] || ~ 312 x || 1 αριστερων B [0.5%] NU

<sup>11</sup> και f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || η xB,C,D,N,W [5%] NU

<sup>12</sup> ειπον rell || ειπαν xB,D,W [1%] NU || λεγουσιν [0.5%]

<sup>13</sup> μεν f<sup>35</sup> A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C [0.5%] NU

<sup>14</sup> και f<sup>35</sup> A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || η xB,D,W [1.5%] NU

<sup>15</sup> μου f<sup>35</sup> [35%] TR || --- xA,B,C,D,N,W [65%] HF,RP,CP,OC,NU

<sup>16</sup> ο δε ιησους προσκαλεσαμενος αυτοις f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 4513 (x)B,C,D [1.5%] NU || 1234 [0.5%] || 124 W

<sup>17</sup> εσται f<sup>35</sup> A,N (97.5%) HF,RP,CP,TR,OC || εστιν xB,C(D,W) (1.6%) [NU] || εστε (0.8%) || two other variants

<sup>18</sup> εαν f<sup>35</sup> A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || αν xB,D(W) [3%] NU (N vacant)

<sup>19</sup> γενεσθαι μεγας f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xB,C(W) [5%] NU || ~ 2 ειναι D

<sup>20</sup> υμων διακονος f<sup>35</sup> xA,B,C,D,W [98%] HF,RP,CP,OC,NU || ~ 21 [2%] TR

<sup>21</sup> εαν f<sup>35</sup> A,C [85%] HF,RP,CP,OC || αν xB,D,W [15%] TR,NU

<sup>22</sup> υμων γενεσθαι f<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || εν υμιν ειναι xB,C [2%] NU || ~ 21 [2%] || 1 ειναι D,W [1%]

<sup>23</sup> Ἱεριχω f<sup>35</sup> OC || ιεριχω HF,RP,CP,TR,NU (twice)

<sup>24</sup> ικανου f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR || 1 ο xB,C,D,W [10%] OC,NU

<sup>25</sup> ο f<sup>35</sup> A,C [98%] HF,RP,CP,TR || --- xB,D,W [2%] OC,NU

<sup>26</sup> εκαθητο παρα την οδον προσαιτων f<sup>35</sup> A,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC || 1234 C (0.2%) || ~ (+και x) προσαιτης 1234 (x)B (0.5%) NU || 1234 επαιτων D (0.2%) || two other variants

<sup>27</sup> ο ναζωραιος εστιν f<sup>35</sup> xA,C (98.5%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 ναζωρηνος 3 (0.4%) || 1 ναζαρηνος 3 (D)W (1.1%) NU || ~ 31 ναζαρημος B || one other variant

και λεγειν, “Ο υἱός<sup>1</sup> Δαυιδ, Ιησου, ελεησον με!” 48 Και επετιμων αυτω πολλοι ινα σιωπηση, ὁ δε πολλω μαλλον εκραζεν, “Υἱε Δαυιδ, ελεησον με!” 49 Και στας ὁ Ιησους ειπεν αυτον φωνηθηναι.<sup>2</sup> Και φωνουσιν τον τυφλον, λεγοντες αυτω, “Θαρσει, εγειραι,<sup>3</sup> φωνει σε!” 50 Ὁ δε αποβαλων το ἱματιον αυτου, αναστας<sup>4</sup> ηλθεν προς τον Ιησουν. 51 Και αποκριθεις λεγει αυτω ὁ Ιησους,<sup>5</sup> “Τί θελεις ποιησω σοι?”<sup>6</sup> Ὁ δε τυφλος ειπεν αυτω, “Ραβουνι,<sup>7</sup> ινα αναβλειψω!” 52 Ὁ δε<sup>8</sup> Ιησους ειπεν αυτω, “Υπαγε· ἡ πιστις σου σεσωκεν σε”. Και ευθεως<sup>9</sup> ανεβλειψεν, και ηκολουθησεν<sup>10</sup> τω Ιησου<sup>11</sup> εν τη ὁδω.

[The last week]

[The ‘triumphal’ entry—Sunday, 03/31/30 AD]

**11.1** Και ὅτε εγγιζουσιν εις Ἱερουσαλημ,<sup>12</sup> εις Βηθσφαγη<sup>13</sup> και Βηθανιαν, προς το Ορος των Ελαιων, αποστελλει δυο των μαθητων αυτου 2 και λεγει αυτοις: “Υπαγετε εις την κωμην την κατειναντι ὑμων· και ευθεως<sup>14</sup> εισπορευομενοι εις αυτην εὑρησετε πωλον δεδεμενον, εφ’ ὃν ουδεις ανθρωπων<sup>15</sup> κεκαθικεν. Λυσαντες αυτον αγαγετε.<sup>16</sup> 3 Και εαν τις ὑμιν ειπη, ‘Τί ποιεите τουτο?’ ειπατε οτι<sup>17</sup> ‘Ο Κυριος αυτου χρειαν εχει’, και ευθεως<sup>18</sup> αυτον αποστελλει<sup>19</sup> ὡδε.”

4 Απηλθον δε<sup>20</sup> και εὔρον τον<sup>21</sup> πωλον δεδεμενον προς την<sup>22</sup> θυραν, εξω επι του αμφοδου, και λουσιν αυτον. 5 Και τινες των εκει ἐστωτων<sup>23</sup> ελεγον αυτοις, “Τί ποιεите, λυοντες τον πωλον?” 6 Οἱ δε ειπον<sup>24</sup> αυτοις καθως ενετειλατο<sup>25</sup> ὁ Ιησους, και αφηκαν αυτους. 7 Και ηγαγον<sup>26</sup> τον πωλον προς τον Ιησουν, και επεβαλον<sup>27</sup> αυτω τα ἱματια αυτων, και εκαθισεν επ’ αυτω.<sup>28</sup> 8 Πολλοι δε<sup>29</sup> τα ἱματια αυτων εστρωσαν εις την ὁδον, αλλοι

<sup>1</sup> ο υιος f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR || 2 D [1.5%] || υιε xB,C [1.5%] OC,NU

<sup>2</sup> αυτον φωνηθηναι f<sup>35</sup> A,D,W [96.5%] HF,RP,CP,TR || αυτω 2 [1%] || ~ 21 [1%] || ~ φωνησατε 1 xB,C [1.5%] OC,NU

<sup>3</sup> εγειραι f<sup>35</sup> [70%] HF,RP,CP,TR || εγειρε xA,B,C,D,W [28%] OC,NU || εγειρου [2%]

<sup>4</sup> αναστας f<sup>35</sup> A,C,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || αναπηδησας xB,D [1.5%] NU

<sup>5</sup> λεγει αυτω ο ιησους f<sup>35</sup> A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 234 ειπεν xB,C,D [1.5%] NU || ~ 3412 [3%] || two other variants [0.5%]

<sup>6</sup> θελεις ποιησω σοι f<sup>35</sup> A,D,W [96%] HF,RP,CP,TR || ~ 312 xB,C [4%] OC,NU

<sup>7</sup> ραβουνι f<sup>35</sup> [35%] CP || ραββουνι xA,W [59%] HF,RP,OC,NU || ραββوني [5%] TR || ραββουνει B,C [0.5%] || κυριε ραββει D || two other variants [0.5%]

<sup>8</sup> ο δε f<sup>35</sup> xA,C,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR || ~ και 1 B [1%] OC,NU

<sup>9</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB [1%] NU

<sup>10</sup> ηκολουθησεν f<sup>35</sup> [30%] CP || ηκολουθει xA,B,C,D,W [69%] HF,RP,TR,OC,NU || ηκολουθη [1%]

<sup>11</sup> τω ιησου f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR,OC || αυτω xA,B,C,D,W [5%] NU

<sup>12</sup> ιερουσαλημ f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || ιεροσαλυμα xB,C,D,W [10%] NU

<sup>13</sup> βηθσφαγη f<sup>35</sup> [70%] HF,RP,CP,OC || βηθφαγη xA,C,W [30%] TR,NU || βηδφαγη B || --- D

<sup>14</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB [1%] NU

<sup>15</sup> ανθρωπων f<sup>35</sup> D [95%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ουπω xC [1%] || ουπω 1 B(W) [3%] NU || πωποτε 1 A [0.5%]

<sup>16</sup> κεκαθικεν (-ηκεν 2%) λυσαντες αυτον αγαγετε f<sup>35</sup> A(D)(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || εκαθισεν λυσατε αυτον και φερετε xB,C [1%] NU

<sup>17</sup> οτι f<sup>35</sup> xA,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B [0.5%] NU

<sup>18</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB,C,D [1%] NU

<sup>19</sup> αυτον αποστελλει f<sup>35</sup> A [83%] HF,RP,CP || ~ 21 [1%] || 1 αποστελει W [15%] TR || 12 παλιν xD [0.5%] OC,NU || ~ 2 παλιν 1 B || παλιν 12 C

<sup>20</sup> απηλθον δε f<sup>35</sup> A,C,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ουν [2%] || ~ και 1 xB [0.5%] NU || ~ και απελθοντες D [0.5%]

<sup>21</sup> τον f<sup>35</sup> xC [65%] TR,OC || --- A,B,D,W [35%] HF,RP,CP,NU

<sup>22</sup> την f<sup>35</sup> xA,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,W [1%] NU

<sup>23</sup> εστωτων f<sup>35</sup> W [30%] CP || εστηκοτων xA,B,C,D [70%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>24</sup> ειπον rel || ειπαν A [1%] NU

<sup>25</sup> ενετειλατο f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ειπεν xB,C,W [4%] NU || ειρηκει D

<sup>26</sup> ηγαγον f<sup>35</sup> A,D [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC || αγουσιν xC,W [3%] || φερουσιν B [0.5%] NU

<sup>27</sup> επεβαλον f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || επιβαλλουσιν xB,C,D,W [4%] NU

<sup>28</sup> αυτω f<sup>35</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || αυτον xB,C,D [2%] NU

<sup>29</sup> πολλοι δε f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 1 xB,C [1%] NU

δε στοιβαδας<sup>1</sup> εκοπτον<sup>2</sup> εκ των δειδρων<sup>3</sup> και εστρωννουν εις την οδον.<sup>4</sup> 9 Και οι προαγοντες και οι ακολουθουντες εκραζον, λεγοντες:<sup>5</sup> “Ωσαννα!” “Ευλογημενος ο ερχομενος εν ονοματι Κυριου!” 10 “Ευλογημενη ή ερχομενη βασιλεια εν ονοματι Κυριου<sup>6</sup> του πατρος ήμων Δαυιδ!” “Ωσαννα εν τοις ύψιστοις!”

11 Και εισηλθεν εις Ιεροσολυμα ο Ιησους, και<sup>7</sup> εις το ιερον. Και περιβλεψαμενος παντα, οψιας ηδη ουσης της ωρας, εξηλθεν εις βηθανιαν μετα των δωδεκα.

[A barren fig tree]

12 Και τη επαυριον, εξελθοντων αυτων απο Βηθανιας, επεινασεν. 13 Και ιδων συκτην<sup>8</sup> μακροθεν εχουσαν φυλλα, ηλθεν ει αρα εύρησει τι<sup>9</sup> εν αυτη. Και ελθων επ’ αυτην ουδεν εύρεν ει μη φυλλα, ου γαρ ήν καιρος<sup>10</sup> συκων. 14 Και αποκριθεις ο Ιησους<sup>11</sup> ειπεν αυτη, “Μηκετι εκ σου εις τον αιωνα<sup>12</sup> μηδεις καρπον φαγη!”<sup>13</sup> Και ηκουον οι μαθηται αυτου.

[Jesus ‘purifies’ the temple (2<sup>nd</sup> time)—Monday, 04/01/30 AD]

15 Και ερχονται<sup>14</sup> εις Ιεροσολυμα, και εισελθων ο Ιησους<sup>15</sup> εις το ιερον ηρξατο εκβαλλειν τους πωλουντας και<sup>16</sup> αγοραζοντας εν τω ιερω, και τας τραπεζας των κολλυβιστων και τας καθεδρας των πωλουντων τας περιστερας κατεστρεψεν. 16 Και ουκ ηφιεν ινα τις διενεγκη σκευος δια του ιερου. 17 Και εδιδασκεν λεγων<sup>17</sup> αυτοις: “Ου γεγραπται οτι “Ο οικος μου οικος προσευχης κληθησεται πασιν τοις εθνεσιν”? “Υμεις δε εποιησατε αυτον<sup>18</sup> σπηλαιον ληστων!”

18 Και ηκουσαν οι γραμματεις και οι αρχιερεις,<sup>19</sup> και εζητουν πως αυτον απολεσουσιν.<sup>20</sup> εφοβουντο γαρ αυτον, οτι πας<sup>21</sup> ο οχλος εξεπλησσετο επι τη διδαχη αυτου. 19 Και οτε<sup>22</sup> οψε εγενετο, εξεπορευετο<sup>23</sup> εξω της πολεως.

[How to drown a mountain]

20 Και πρωι παραπορευομενοι,<sup>24</sup> ειδον την συκτην εξηραμμενην εκ ριζων. 21 Και αναμνησθεις ο Πετρος λεγει αυτω: “Ραββι, ιδε! Η συκτη ην κατηρασω εξηρανται!” 22 Και αποκριθεις ο<sup>25</sup> Ιησους λεγει αυτοις: “Εχετε πιστιν Θεου. 23 Αμην γαρ<sup>26</sup> λεγω υμιν οτι ος

<sup>1</sup> στοιβαδας f<sup>35</sup> A,C [70%] HF,RP,CP,TR,OC || στιβαδας xB(D) [28%] NU || στυβαδας N [1%] || one other variant || long omission W

<sup>2</sup> εκοπτον f<sup>35</sup> A,C,D,N [97.4%] HF,RP,CP,TR,OC || κοψαντες xB (0.5%) NU || long omissions W (2.1%)

<sup>3</sup> δειδρων f<sup>35</sup> A,D,N [97.2%] HF,RP,CP,TR,OC || αγρων xB,C (0.6%) NU || long omissions W (2.2%)

<sup>4</sup> και εστρωννουν εις την οδον f<sup>35</sup> A(D) [79.8%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 εν τη 5 N [17.5%] || --- xB,C (0.6%) NU || long omissions W (2.1%)

<sup>5</sup> λεγοντες f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C [1%] NU

<sup>6</sup> εν ονοματι κυριου f<sup>35</sup> A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D,W [5%] NU

<sup>7</sup> ο ιησους και f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,TR,OC || 12 [2%] CP || --- xB,C,W [1%] NU || 3 D [1%]

<sup>8</sup> συκτην f<sup>35</sup> [86%] HF,RP,CP,TR || 1 απο A,B,C,N(D,W) [10%] OC,NU || 1 μιαν απο x [2%] || 1 μιαν [2%]

<sup>9</sup> ευρησει τι f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xA,B,C,N(W) [9%] OC,NU || ευρησων 2 [0.5%] || D is wild

<sup>10</sup> ου γαρ ην καιρος f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 124 N || ~ ο 24 ουκ 3 xB,C [1%] NU || 123 ο 4 D,W [0.5%]

<sup>11</sup> ο ιησους f<sup>35</sup> (W) [90%] HF,RP,CP,TR || --- xA,B,C,D,N [10%] OC,NU

<sup>12</sup> εκ σου εις τον αιωνα f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 34512 xB,C(D)W [4%] NU

<sup>13</sup> φαγη f<sup>35</sup> D,W [35%] CP || φαγοι xA,B,C,N [65%] HF,RP,TR,OC,NU || φαγει [0.5%]

<sup>14</sup> ερχονται rel || 1 παλιν N [1%] OC

<sup>15</sup> ο ιησους f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C(D)W [4%] NU

<sup>16</sup> και f<sup>35</sup> D [97%] HF,RP,CP,TR || 1 τους xA,B,C,N [3%] OC,NU || --- W

<sup>17</sup> λεγων f<sup>35</sup> A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || και ελεγειν xB,C [2%] NU

<sup>18</sup> εποιησατε αυτον f<sup>35</sup> xC(D)N,W [94%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 A [5%] OC || πεποιηκατε 2 B [1%] NU

<sup>19</sup> γραμματεις και οι αρχιερεις f<sup>35</sup> N [94%] HF,RP,CP,TR || ~ 4231 xA,B,C,D,W [6%] NU || 123 φαρισαιοι 234 OC || one other variant [0.5%]

<sup>20</sup> απολεσουσιν f<sup>35</sup> [35%] TR || απολεσωσιν xA,B,C,D,N,W [65%] HF,RP,CP,OC,NU

<sup>21</sup> οτι πας f<sup>35</sup> A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2 γαρ xB,C,W [3%] NU

<sup>22</sup> οτε f<sup>35</sup> A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || οταν xB,C,W [4%] NU

<sup>23</sup> εξεπορευετο f<sup>35</sup> xC,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εξεπορευοντο A,B(W) [3%] NU

<sup>24</sup> πρωι παραπορευομενοι f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 B,C(D)W [3%] OC,NU || ~ παρεπορευετο 1 x

<sup>25</sup> ο rel || --- [5%] TR

<sup>26</sup> γαρ f<sup>35</sup> A,C,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,N [4%] NU



αν ειπη τω ορει τουτω, 'Αρθητι και βληθητι εις την θαλασσαν', και μη διακριθη εν τη καρδια αυτου αλλα πιστευση<sup>1</sup> ότι ἂ λεγει<sup>2</sup> γινεται, εσται αυτω ὃ εαν ειπη.<sup>3</sup> 24 Δια τουτο λεγω ὑμιν, παντα ὅσα αν<sup>4</sup> προσευχομενοι<sup>5</sup> αιτησθε,<sup>6</sup> πιστευετε ότι λαμβανετε,<sup>7</sup> και εσται ὑμιν.

25 "Και όταν στηκητε<sup>8</sup> προσευχομενοι, αφιετε, ει τι εχετε κατα τινος, ἵνα και ὁ Πατηρ ὑμων, ὁ εν τοις ουρανοις, αψη ὑμιν τα παραπτωματα ὑμων. 26 Ει δε ὑμεις ουκ αφιετε, ουδε ὁ Πατηρ ὑμων ὁ εν τοις ουρανοις<sup>9</sup> αψησει τα παραπτωματα ὑμων."<sup>10</sup>

[Jesus' authority questioned—Tuesday, 04/02/30 AD]

27 Και ερχονται παλιν εις Ἱεροσολυμα. Και εν τω ἱερῳ περιπατουντος αυτου, ερχονται προς αυτον οἱ αρχιερεις και οἱ γραμματεις και οἱ πρεσβυτεροι. 28 Και λεγουσιν<sup>11</sup> αυτω, "Εν ποια εξουσια ταυτα ποιεις?" και<sup>12</sup> "Τίς σοι την εξουσιαν ταυτην εδωκεν<sup>13</sup> ἵνα ταυτα ποιης?" 29 'Ο δε Ἰησους αποκριθεις<sup>14</sup> ειπεν αυτοις: "Επερωτησω ὑμας και εγω<sup>15</sup> ἕνα λογον· και αποκριθητε μοι, και ερω ὑμιν εν ποια εξουσια ταυτα ποιω. 30 Το βαπτισμα<sup>16</sup> Ἰωαννου: ἐξ ουρανου ἦν ἢ ἐξ ανθρωπων?"<sup>17</sup> 31 Και ελογιζοντο<sup>18</sup> προς ἑαυτους, λεγοντες: "Εαν ειπωμεν, 'Εξ ουρανου', ρει, 'Δια τί ουν<sup>19</sup> ουκ επιστευσατε αυτω?' 32 Αλλ'<sup>20</sup> ειπωμεν, 'Εξ ανθρωπων' . . ."—εφοβουντο τον λαον,<sup>21</sup> ἅπαντες γαρ ειχον τον Ἰωαννην ότι οντως<sup>22</sup> προφητης ἦν. 33 Και αποκριθεντες λεγουσιν τω Ἰησου,<sup>23</sup> "Ουκ οίδαμεν". Και ὁ Ἰησους αποκριθεις<sup>24</sup> λεγει αυτοις, "Ουδε εγω λεγω ὑμιν εν ποια εξουσια ταυτα ποιω".

[Parable of wicked tenants]

**12.1** Και ηρξατο αυτοις εν παραβολαις λεγειν:<sup>25</sup> "Αμπελωνα εφυτευσεν ανθρωπος<sup>26</sup>—και περιεθηκεν φραγμαον και ωρυξεν ὑποληνιον και ωκοδομησεν πυργον—και εξεδото<sup>27</sup> αυτον γεωργοις και απεδημησεν. 2 Και απεστειλεν προς τους γεωργους τω καιρω δουλων,

<sup>1</sup> πιστευση f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [93.4%] HF,RP,TR || πιστευσει [5%] OC || πιστευη xB (0.7%) NU || πιστευει (0.7%) CP || four other variants (0.2%)

<sup>2</sup> α λεγει f<sup>35</sup> A,C,W (98%) HF,RP,CP,TR,OC || ο 2 (0.2%) || 1 λαλει (0.3%) || 1 ειπη (0.1%) || ο λαλει xB,N (1.1%) NU || --- D (0.3%)

<sup>3</sup> ο εαν ειπη f<sup>35</sup> A(D)N (98%) HF,RP,CP,TR,OC || οσα 23 (0.6%) || οτι 23 (0.2%) || --- xB,C,W (1.2%) NU

<sup>4</sup> αν f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || εαν N [1.5%] || --- xB,C,D,W [1.5%] NU

<sup>5</sup> προσευχομενοι f<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || προσευχεσθε και xB,C,D [1.5%] NU

<sup>6</sup> αιτησθε f<sup>35</sup> [50%] HF,RP,CP || αιτεισθε xA,B,C,D,N,W [48%] TR,OC,NU || αιτησησθε [0.5%] || αιτησητε [0.5%] || three other readings

<sup>7</sup> λαμβανετε f<sup>35</sup> A,N (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC || ελαβετε xB,C,W (0.7%) NU || ληψεσθε (0.5%) || λημψεσθε D (0.2%) || long omissions (0.5%)

<sup>8</sup> στηκητε f<sup>35</sup> B,N,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC || στηκετε A,C,D [10%] NU || στητε x

<sup>9</sup> ο εν τοις ουρανοις rell || --- [1%] OC

<sup>10</sup> whole verse 26 f<sup>35</sup> A(C)(D)(N) [96%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,W [4%] NU (an easy case of homoioteleuton)

<sup>11</sup> λεγουσιν f<sup>35</sup> A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ελεγον P<sup>45v</sup> xB,C,W [2%] NU

<sup>12</sup> και f<sup>35</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR || η xB [1.5%] OC,NU || --- C(D) [0.5%]

<sup>13</sup> την εξουσιαν ταυτην εδωκεν f<sup>35</sup> A,N [93%] HF,RP,CP,TR || 123 δεδωκεν P<sup>45v</sup> [2%] || ~ 4123 xB,C [4%] OC,NU || ~ 4312 [1%] || ~ 3124 W || --- D

<sup>14</sup> αποκριθεις f<sup>35</sup> A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C [1.5%] NU

<sup>15</sup> υμας και εγω f<sup>35</sup> [60%] HF,RP,CP || 1 καγω xD,N,W [38%] TR,OC || ~ καγω 1 A [1%] || 1 B,C [1%] NU

<sup>16</sup> βαπτισμα f<sup>35</sup> N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 το xA,B,C,D [1%] NU

<sup>17</sup> ανθρωπων f<sup>35</sup> [20%] || 1 αποκριθητε μοι P<sup>45</sup> xA,B,C,D,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>18</sup> ελογιζοντο f<sup>35</sup> A(N) [94%] HF,RP,CP,TR,OC || διελογιζοντο B,C,D,W [6%] NU || προσελογιζοντο x

<sup>19</sup> ουν f<sup>35</sup> xB,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- A,C,W [3%]

<sup>20</sup> αλλ f<sup>35</sup> N [80%] HF,RP,CP || αλλα xA,B,C [1%] OC,NU || 1 εαν W [18%] TR || εαν D [1%] || one other variant

<sup>21</sup> λαον f<sup>35</sup> A,D,W (95.1%) HF,RP,CP,TR,OC || οχλον xB,C,N (4.6%) NU || four other variants (0.2%)

<sup>22</sup> οτι οντως f<sup>35</sup> A,W (93.8%) HF,RP,CP,TR || 1 x (3.2%) OC || ~ 21 B,C (0.9%) NU || 2 (0.1%) || ως N (1%) || six combinations with ως (0.7%) || 1 αληθως D || --- (0.1%)

<sup>23</sup> λεγουσιν τω ιησου f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 xB,C,N,W [3%] NU

<sup>24</sup> ο ιησους αποκριθεις f<sup>35</sup> W [94%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312 A,D [4%] || 12 xB,C,N [2%] NU

<sup>25</sup> λεγειν f<sup>35</sup> A,C,D(N) [96%] HF,RP,CP,TR,OC || λαλειν xB,W [4%] NU || one other variant

<sup>26</sup> εφυτευσεν ανθρωπος f<sup>35</sup> A,D [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xB,C(N)(W) [4%] NU

<sup>27</sup> εξεδото f<sup>35</sup> D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || εξεδετο xA,B,C [1%] NU

ἵνα παρα των γεωργων λαβη απο του καρπου<sup>1</sup> του αμπελωνος. 3 Οἱ δε<sup>2</sup> λαβοντες αυτον, εδηραν<sup>3</sup> και απεστειλαν κενον. 4 Και παλιν απεστειλεν προς αυτους αλλον δουλον, κακεινον λιθοβολησαντες<sup>4</sup> κεφαλαιωσαν,<sup>5</sup> και απεστειλαν ητιμωμενον.<sup>6</sup> 5 Και παλιν<sup>7</sup> αλλον απεστειλεν, κακεινον απεκτειναν· και πολλους αλλους, τους<sup>8</sup> μεν δαιροντες,<sup>9</sup> τους<sup>10</sup> δε αποκτεινοντες.<sup>11</sup> 6 Ετι ουν<sup>12</sup> ἕνα υἱον εχων,<sup>13</sup> αγαπητον αυτου,<sup>14</sup> απεστειλεν και<sup>15</sup> αυτον προς αυτους εσχατον,<sup>16</sup> λεγων οτι 'Εντραπησονται τον υἱον μου'. 7 Εκεινοι δε οἱ γεωργοι<sup>17</sup> ειπον προς εαυτους<sup>18</sup> οτι 'Ουτος εστιν ο κληρονομος. Δευτε, αποκτεινωμεν αυτον, και ἡμων εσται ἡ κληρονομια.' 8 Και λαβοντες αυτον απεκτειναν,<sup>19</sup> και εξεβαλον<sup>20</sup> εξω του αμπελωνος.

9 "Τί ουν<sup>21</sup> ποιησει ο κυριος του αμπελωνος? Ελευσεται και απολεσει τους γεωργους,<sup>22</sup> και δωσει τον αμπελωνα αλλοις. 10 Ουδε την Γραφην ταυτην ανεγνωτε: 'Λιθον ον απεδοκιμασαν οἱ οικοδομουντες, ουτος εγενηθη εις κεφαλην γωνιας· 11 παρα Κυριου εγενετο αὕτη, και εστιν θαυμαστη εν οφθαλμοις ἡμων'?" 12 Και εζητουν αυτον κρατησαι, και εφοβηθησαν τον οχλον, εγνωσαν γαρ οτι προς αυτους την παραβολην ειπεν. Και αφεντες αυτον απηλθον.

[Render to Caesar]

13 Και αποστελλουσιν προς αυτον τινας των Φαρισαιων και των<sup>23</sup> Ἑρωδιανων, ἵνα αυτον αγρευσωσιν λογω. 14 Οἱ δε<sup>24</sup> ελθοντες λεγουσιν αυτω: "Διδασκαλε, οιδαμεν οτι αληθης ει—και ου μελει σοι περι ουδενος, ου γαρ βλεπεις εις προσωπον ανθρωπων, αλλ' επ' αληθειας την οδον του Θεου διδασκεις<sup>25</sup>—εξεστιν κηνσον Καισαρι δουναι,<sup>26</sup> ἢ ου? 15 Δωμεν, ἢ μη δωμεν?" Ο δε ειδως αυτων την υποκρισιν, ειπεν αυτοις: "Τί με πειραζετε? Φερετε μοι δηναριον ἵνα ιδω." 16 Οἱ δε ηνεγκαν, και λεγει αυτοις, "Τίνος ἡ εικων αὕτη

<sup>1</sup> του καρπου f<sup>35</sup> A,D,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || των καρπων xB,C,N [2%] NU || two other variants [0.5%]

<sup>2</sup> οι δε f<sup>35</sup> A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR || και xB,D [2%] OC,NU

<sup>3</sup> εδηραν f<sup>35</sup> [30%] || εδειραν xA,B,C,D(W) [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || εδιραν N

<sup>4</sup> λιθοβολησαντες f<sup>35</sup> A,C,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || λιθοβολισαντες [1%] || --- xB,D,W [3%] NU

<sup>5</sup> κεφαλαιωσαν f<sup>35</sup> A,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || κεφαλιωσαν xB [0.5%] NU || κεφαλαιωσαντες (W) [1%]

<sup>6</sup> απεστειλαν ητιμωμενον f<sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ητιμασαν xB,D [1%] NU || 1 ητιμασμενον W [1%]

<sup>7</sup> παλιν f<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D [1.5%] NU

<sup>8</sup> τους f<sup>35</sup> A,C,N,W [97%] HF,RP,CP,TR || ους xB,D [3%] OC,NU

<sup>9</sup> δαιροντες f<sup>35</sup> [30%] CP || δερουντες xA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>10</sup> τους f<sup>35</sup> A,C,N,W [97%] HF,RP,CP,TR || ους xB [3%] OC,NU || αλλους D

<sup>11</sup> αποκτεινοντες f<sup>35</sup> N [80%] HF,RP,CP || αποκτεινουντες xA,C,D [15%] OC,NU || αποκτεινοντες [4%] TR || αποκτεινουντες B || αποκτινουντες W || four other spellings

<sup>12</sup> ετι ουν f<sup>35</sup> A,C,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 xB [1.5%] NU || υστερον δε W [1.5%]

<sup>13</sup> υιον εχων f<sup>35</sup> N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 A,C,D [1%] || ~ ειχεν 1 xB [1%] NU || 12 τον [1%] || αυτον 2 τον W

<sup>14</sup> αυτου f<sup>35</sup> p<sup>45v</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D [1.5%] NU

<sup>15</sup> και f<sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB(D)W [2%] NU

<sup>16</sup> προς αυτους εσχατον f<sup>35</sup> A,N,W (89.3%) HF,RP,CP,TR || 12 (1.6%) || ~ 312 xB,C (8.5%) OC,NU || 1 αυτον 3 (0.4%) || 3 D (0.2%) || one other variant

<sup>17</sup> γεωργοι rel || 1 θεασαμενοι αυτον ερχομενον [2%] OC

<sup>18</sup> ειπον προς εαυτους f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP(CP)TR || ~ 231 [1%] OC || ~ 23 ειπαν xB,C,W [1%] NU || 1 [1%] || ειπαν 23 D

<sup>19</sup> αυτον απεκτειναν f<sup>35</sup> A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xB,C [1%] OC,NU || a different transposition [1%]

<sup>20</sup> εξεβαλον f<sup>35</sup> xW [95%] HF,RP,CP,TR || 1 αυτον A,B,C,D,N [5%] OC,NU

<sup>21</sup> ουν f<sup>35</sup> xA,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B [0.5%]

<sup>22</sup> γεωργους rel || 1 τουτους [1%] OC

<sup>23</sup> των rel || --- CP

<sup>24</sup> οι δε f<sup>35</sup> A,N,W (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC || και xB,C(D) (1.1%) NU || --- (0.1%)

<sup>25</sup> διδασκεις rel || 1 ειπον ουν ημιν (C,D)N,W [3%] OC

<sup>26</sup> κηνσον καισαρι δουναι f<sup>35</sup> A,N (91.3%) HF,RP,CP,TR || ~ 312 xB,C (4.8%) OC,NU || ~ 132 (1.6%) || ~ 213 (1.3%) || ~ 231 (0.2%) || ~ 3 επικεφαλαιον 2 D (0.3%) || omit one of the three W (0.4%)

και ή επιγραφή?” Οί δε ειπον<sup>1</sup> αυτω,<sup>2</sup> “Καισαρος”. 17 Και αποκριθεις ό<sup>3</sup> Ιησους ειπεν αυτοις, “Αποδοτε τα Καισαρος<sup>4</sup> Καισαρι, και τα του Θεου τω Θεω.” Και εθαυμασαν<sup>5</sup> επ’ αυτω.

[A hypothetical situation]

18 Και ερχονται Σαδδουκαιιοι προς αυτον—οίτινες λεγουσιν αναστασιν μη ειναι— και επηρωτησαν<sup>6</sup> αυτον, λεγοντες: 19 “Διδασκαλε, Μωσης<sup>7</sup> εγραψεν ήμιν ότι εαν τινος αδελφος αποθαινη και καταλιπη γυναικα και τεκνα μη αφη,<sup>8</sup> ίνα λαβη ό αδελφος αυτου την γυναικα αυτου<sup>9</sup> και εξαναστηση σπερμα τω αδελφω αυτου. 20 Έπτα<sup>10</sup> αδελφοι ησαν. Και ό πρωτος ελαβεν γυναικα, και αποθινησκων ουκ αφηκεν σπερμα. 21 Και ό δευτερος ελαβεν αυτην, και απεθανεν· και ουδε αυτος αφηκεν<sup>11</sup> σπερμα. Και ό τριτος ώσαυτως. 22 Και ελαβον αυτην οί έπτα, και<sup>12</sup> ουκ αφηκαν σπερμα. Εσχατη<sup>13</sup> παντων απεθανεν και ή γυνη.<sup>14</sup> 23 Εν τη<sup>15</sup> αναστασει, όταν αναστωσιν,<sup>16</sup> τίνος αυτων εσται γυνη?—οί γαρ έπτα εσχον αυτην γυναικα.”

24 Και αποκριθεις ό Ιησους ειπεν αυτοις:<sup>17</sup> “Ου δια τουτο πλανασθε, μη ειδοτες τας Γραφας μηδε την δυναμιν του Θεου? 25 Όταν γαρ εκ νεκρων αναστωσιν, ουτε γαμουσιν ουτε γαμισκονται,<sup>18</sup> αλλ’ εισιν ώς αγγελοι<sup>19</sup> εν τοις ουρανοις. 26 Περι δε των νεκρων, ότι εγειρονται, ουκ ανεγνωτε εν τη βιβλω Μωυσεος,<sup>20</sup> επι του<sup>21</sup> βατου, ώς<sup>22</sup> ειπεν αυτω ό Θεος, λεγων, Έγω ό Θεος Αβρααμ, και ό<sup>23</sup> Θεος Ισαακ, και ό<sup>24</sup> Θεος Ιακωβ’? 27 Ουκ εστιν ό<sup>25</sup> Θεος νεκρων, αλλα Θεος<sup>26</sup> ζωντων. Έμεις ουν<sup>27</sup> πολυ<sup>28</sup> πλανασθε.”

[The greatest commandment]

<sup>1</sup> ειπον P<sup>45</sup> *rell* || ειπαν *κ*B,C(D)W [1%] NU || λεγουσιν A [0.5%]

<sup>2</sup> αυτω *rell* || --- P<sup>45</sup>W [2%] OC

<sup>3</sup> και αποκριθεις ο *κ*<sup>35</sup> A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 3 δε *κ*B,C [1%] NU || 2 δε 3 D [0.5%] || 12 W

<sup>4</sup> αποδοτε τα καισαρος *κ*<sup>35</sup> A(D)N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 *κ*B,C,W [1.5%] NU

<sup>5</sup> εθαυμασαν *κ*<sup>35</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || εξεθαυμαζον *κ*B [0.5%] NU || εθαυμαζον [0.5%] || εθαυμαζοντο D

<sup>6</sup> επηρωτησαν *κ*<sup>35</sup> A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR || επηρωτων *κ*B,D [2%] OC,NU || επηρωτων C

<sup>7</sup> μωσης *κ*<sup>35</sup> A,C [90%] HF,RP,CP,TR || μωυσης *κ*B,D,N,W [10%] OC,NU

<sup>8</sup> τεκνα μη αφη *κ*<sup>35</sup> A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 *κ*C [0.5%] || τεκνον 23 W [1%] || ~ 23 τεκνον B [0.5%] NU (N vacant)

<sup>9</sup> αυτου *κ*<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *κ*B,C,W [3%] NU

<sup>10</sup> επτα *rell* || 1 ουν (D) [5%] OC, some TRs

<sup>11</sup> και ουδε αυτος αφηκεν *κ*<sup>35</sup> A,W (94.1%) HF,RP,CP,TR || 123 ουκ 4 D,OC || 12 ουτος 4 (2.6%) || μη καταλιπων *κ*B,C (0.8%) NU || 1 ουκ 4 (0.6%) || long omissions (1.9%) (OC has small print)

<sup>12</sup> και (-κ. D) ελαβον αυτην (+ωσαυτως και A 1%) οι επτα και *κ*<sup>35</sup> (A)(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 145 *κ*B,C [1%] NU || 456 W || 1456 [1%]

<sup>13</sup> εσχατη *κ*<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || εσχατον *κ*B,C,W [10%] NU || --- D

<sup>14</sup> απεθανεν και η γυνη *κ*<sup>35</sup> A [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2341 *κ*B,C,D(W) [5%] NU

<sup>15</sup> τη *κ*<sup>35</sup> *κ*B,C (62.4%) HF,RP,CP,NU || 1 ουν A (33.6%) TR,OC || ~ ουν D,W (2.9%) || γουν (0.3%) || long omission (0.7%)

<sup>16</sup> όταν αναστωσιν *κ*<sup>35</sup> A (97.2%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- *κ*B,C,D,W (2.1%) || long omission (0.7%)

<sup>17</sup> και αποκριθεις ο ιησους ειπεν αυτοις *κ*<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 2 δε 3456 D,W [3%] || ~ εφη 634 *κ*B,C [1%] NU

<sup>18</sup> γαμισκονται *κ*<sup>35</sup> W [94%] HF,RP,TR || εκγαμισκονται A [2%] CP || γαμιζονται *κ*B,C [3%] OC,NU || γαμιζουσιν D || two other variants

<sup>19</sup> αγγελοι *κ*<sup>35</sup> *κ*C,D,W [50%] NU || 1 οι A,B [49%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 θεου οι [1%] (OC is in small print)

<sup>20</sup> μωυσεος *κ*<sup>35</sup> [20%] || μωυσεως *κ*B,D,W [30%] OC,NU || μωσεως A,C [50%] HF,RP,CP,TR

<sup>21</sup> του *κ*<sup>35</sup> *κ*A,B,C [70%] HF,RP,CP,OC,NU || της D,W [30%] TR

<sup>22</sup> ως *κ*<sup>35</sup> A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR || πως *κ*B,C [2%] OC,NU || --- [1%]

<sup>23</sup> ο *κ*<sup>35</sup> *κ*A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B,D,W [0.5%]

<sup>24</sup> ο *κ*<sup>35</sup> P<sup>45</sup> *κ*A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B,D,W [0.5%]

<sup>25</sup> ο *κ*<sup>35</sup> *κ*A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D,W [3%] NU

<sup>26</sup> νεκρων αλλα θεος *κ*<sup>35</sup> [75%] HF,RP,TR || 12 *κ*A,B,C,D,W [25%] OC,NU || ~ 312 CP

<sup>27</sup> υμεις ουν *κ*<sup>35</sup> A,D (98%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 δε (1%) || 1 (0.2%) || --- *κ*B,C,W (0.8%) NU

<sup>28</sup> πολυ *κ*<sup>35</sup> *κ*A,B,C,D,W (89.6%) HF,RP,CP,TR,OC,NU || πολλοι (6.7%) || πολλα (0.8%) || --- (2.9%)

28 Και προσελθων εις των γραμματεων, ακουσας αυτων συζητουντων, ειδως<sup>1</sup> οτι καλως αυτοις απεκριθη,<sup>2</sup> επηρωτησεν αυτον, “Ποια εστιν πρωτη πασων εντολη?”<sup>3</sup> 29 ‘Ο δε Ιησους απεκριθη αυτω<sup>4</sup> οτι “Πρωτη πασων των εντολων:<sup>5</sup> ‘Ακουε, Ισραηλ, Κυριος ο Θεος υμων,<sup>6</sup> Κυριος εις εστιν· 30 και αγαπησεις Κυριον τον Θεον σου εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης της ψυχης σου και εξ ολης της διανοιας σου και εξ ολης της ισχυος σου.’ Αυτη πρωτη εντολη.<sup>7</sup> 31 Και<sup>8</sup> δευτερα ομοια<sup>9</sup> αυτη:<sup>10</sup> ‘Αγαπησεις τον πλησιον σου ως σεαυτον’.<sup>11</sup> Μειζων τουτων αλλη εντολη ουκ εστιν.”

32 Και ειπεν αυτω ο γραμματευς: “Καλως, διδασκαλε· επ’ αληθειας ειπας οτι εις εστιν,<sup>12</sup> και ουκ εστιν αλλος πλην αυτου. 33 Και το αγαπαν αυτον εξ ολης της καρδιας και εξ ολης της συνεσεως και εξ ολης της ψυχης<sup>13</sup> και εξ ολης της ισχυος, και το αγαπαν τον πλησιον ως εαυτον, πλειον<sup>14</sup> εστιν παντων των ολοκαυτωματων και<sup>15</sup> θυσιων.” 34 Και ο Ιησους, ιδων αυτον<sup>16</sup> οτι νουνεχως απεκριθη, ειπεν αυτω, “Ου μακραν ει απο της βασιλειας του Θεου”. Και ουδεις ουκετι ετολμα αυτον επηρωτησαι.

*[Is the Christ David's son?]*

35 Και απκριθεις ο Ιησους ελεγεν, διδασκων εν τω ιερω: “Πως λεγουσιν οι γραμματεις οτι ο Χριστος υιος εστιν Δαυιδ?<sup>17</sup> 36 Αυτος γαρ<sup>18</sup> Δαυιδ ειπεν εν<sup>19</sup> Πνευματι<sup>20</sup> ‘Αγιω: ‘Λεγει<sup>21</sup> ο<sup>22</sup> Κυριος τω Κυριω μου, “Καθου εκ δεξιων μου, εως αν θω τους εχθρους σου υποποδιον<sup>23</sup> των ποδων σου”.’ 37 Αυτος ουν<sup>24</sup> Δαυιδ λεγει αυτον ‘Κυριον’· και ποθεν υιος αυτου εστιν?”<sup>25</sup> Και ο<sup>26</sup> πολυς οχλος ηκουεν αυτου ηδεως.

*[Down with hypocrisy!]*

38 Και ελεγεν αυτοις εν τη διδαχη αυτου:<sup>27</sup> “Βλεπετε απο των γραμματεων, των θελοντων εν στολαις περιπατειν και ασπασμους εν ταις αγοραις, 39 και πρωτοκαθεδριας

<sup>1</sup> ειδως f<sup>35</sup> A,B [96%] HF,RP,CP,TR || ιδων xC,W [4%] OC,NU || και ειδων D

<sup>2</sup> αυτοις απεκριθη f<sup>35</sup> A,D [95%] HF,RP,TR,OC || ~ 21 xB,C,W [4%] NU || 2 [1%] CP

<sup>3</sup> πρωτη πασων εντολη f<sup>35</sup> [25%] CP,TR || 1 παντων 3 A [70%] HF,RP,OC || ~ 31 παντων xB,C [2%] NU || 13 W [2%] || ~ 31 D [0.5%]

<sup>4</sup> ο δε ιησους απεκριθη αυτω f<sup>35</sup> A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 123 ειπεν 5 [1%] || 12 ειπεν 5 W [1%] || ~ 413 xB [1%] NU || απκριθεις 213 ειπεν 5 D

<sup>5</sup> πασων των εντολων f<sup>35</sup> [25%] CP,TR || παντων 23 [50%] HF,RP || παντων 3 [2%] || παντων εντολη A [20%] OC || παντων (D,W) [1.5%] || εστιν xB [1%] NU || παντων εντολη εστιν αυτη C

<sup>6</sup> υμων f<sup>35</sup> [25%] || ημων xA,B,C,D,W [74%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || σου [1%]

<sup>7</sup> αυτη πρωτη εντολη f<sup>35</sup> A,D (85.3%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 εστιν 23 (0.4%) || 12 παντων 3 (12.3%) || 12 πασων 3 (0.4%) || 12 W (0.2%) || --- xB (1.1%) NU || long omissions (0.3%)

<sup>8</sup> και rell || δε D [1%] || --- xB [1%] NU

<sup>9</sup> ομοια f<sup>35</sup> A,D(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- (x)B [0.5%] NU

<sup>10</sup> αυτη f<sup>35</sup> RP,CP,TR,OC,NU || αυτη HF

<sup>11</sup> σεαυτον rell || εαυτον [25%] OC

<sup>12</sup> εστιν f<sup>35</sup> xA,B [95%] HF,RP,CP,OC,NU || 1 θεος (W) [2%] TR || 1 ο θεος D [3%]

<sup>13</sup> και εξ ολης της ψυχης f<sup>35</sup> A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,W [2%] NU

<sup>14</sup> πλειον f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || περισσοτερον xB [1%] NU

<sup>15</sup> και f<sup>35</sup> A,B,D,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU || 1 των x [10%] TR

<sup>16</sup> αυτον f<sup>35</sup> A,B [97%] HF,RP,CP,TR[NU] || --- xD,W [3%] OC

<sup>17</sup> εστιν δαυιδ f<sup>35</sup> A,W [95%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xB,D [5%] OC,NU

<sup>18</sup> γαρ f<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,W [1%] NU || ~ και (D)

<sup>19</sup> εν f<sup>35</sup> A,W [90%] HF,RP,CP,OC || 1 τω xD [10%] TR,NU || τω B

<sup>20</sup> πνευματι f<sup>35</sup> A,W [90%] HF,RP,CP,OC || 1 τω xB,D [10%] TR,NU

<sup>21</sup> λεγει f<sup>35</sup> A,D [80%] HF,RP,CP,OC || ειπεν xB,W [20%] TR,NU

<sup>22</sup> ο f<sup>35</sup> xA,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D [0.5%] NU

<sup>23</sup> υποποδιον f<sup>35</sup> xA [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || υποκατω B,D,W [0.5%] NU

<sup>24</sup> ουν f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W [2%] NU

<sup>25</sup> υιος αυτου εστιν f<sup>35</sup> xA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 B [0.5%] NU || ~ 312 D || two other variants

<sup>26</sup> ο f<sup>35</sup> A,B [99%] HF,RP,TR,OC[NU] || --- xD,W [1%] CP

<sup>27</sup> ελεγεν αυτοις εν τη διδαχη αυτου f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 13456 W [1%] || ~ 345612 [0.5%] || ~ 34561 xB [1%] NU || διδασκων 12 (D) [0.5%]

εν ταις συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας<sup>1</sup> ἐν τοῖς δειπνοῖς· 40 οἱ κατεσθιοντες τὰς οἰκίας των χηρῶν, καὶ προφασει μακρὰ προσευχομενοι. Οὗτοι ληψονται<sup>2</sup> περισσοτερον κριμα.”

[A widow's offering]

41 Καὶ καθισας ὁ Ἰησοῦς<sup>3</sup> κατεναντι<sup>4</sup> του γαζοφυλακιου εθεωρει πως ὁ οχλος βαλλει χαλκον εἰς το γαζοφυλακιον. Καὶ πολλοι πλουσιοι εβαλον<sup>5</sup> πολλὰ. 42 Καὶ ἐλθουσα μια χηρὰ πτωχὴ εβαλεν λεπτα δυο, ὃ ἐστιν κοδραντης. 43 Καὶ προσκαλεσαμενος τοὺς μαθητας αὐτου λεγει<sup>6</sup> αὐτοῖς: “Ἀμην λεγω ὑμῖν ὅτι ἡ χηρὰ αὕτη ἡ πτωχὴ<sup>7</sup> πλεον παντων βεβληκεν<sup>8</sup> των βαλλοντων<sup>9</sup> εἰς το γαζοφυλακιον· 44 παντες γὰρ ἐκ του περισσευοντος αὐτοῖς εβαλον, αὕτη δὲ, ἐκ τῆς ὑστερησεως αὐτῆς, παντὰ ὅσα εἶχεν εβαλεν, ὅλον τον βιον αὐτῆς.”

[The temple will be destroyed]

13.1 Καὶ ἐκπορευομενου αὐτου ἐκ του ἱερου, λεγει αὐτῷ εἰς<sup>10</sup> των μαθητων αὐτου: “Διδασκαλε, ἰδε! Ποταποι λιθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαὶ!” 2 Καὶ ἀποκριθεις ὁ Ἰησοῦς<sup>11</sup> εἶπεν αὐτῷ: “Βλεπεις ταυτὰς τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς? Οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε<sup>12</sup> λιθος ἐπὶ λιθῷ,<sup>13</sup> ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.”

[The Olivet Discourse]

[The end of the age]

3 Καὶ καθημενου αὐτου εἰς το ὄρος των Ἐλαιων κατεναντι του ἱερου, ἐπηρωτων<sup>14</sup> αὐτον κατ’ ἰδιαν Πέτρος καὶ Ἰακώβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας: 4 “Εἶπε<sup>15</sup> ἡμῖν, ποτε ταυτὰ εσται? Καὶ τί το σημεῖον ὅταν μέλλῃ παντὰ ταυτὰ συντελεσθαι?”<sup>16</sup> 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεις<sup>17</sup> αὐτοῖς ἤρξατο λεγειν:<sup>18</sup> “Βλεπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 6 Πολλοὶ γὰρ<sup>19</sup> ἐλευσονται ἐπὶ τῷ ὀνοματί μου, λεγοντες ὅτι ‘Ἐγώ εἰμι’, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 7 Ὅταν δὲ ἀκουσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ<sup>20</sup> γενεσθαι, ἀλλ’ οὕτω το τέλος. 8 Ἐγερθησεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ<sup>21</sup> ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ<sup>22</sup> εἰσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ<sup>23</sup> εἰσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί.<sup>24</sup> Ἀρχαί<sup>25</sup> ὧδινων ταυτὰ.

<sup>1</sup> πρωτοκλισίας *rell* || πρωτοκλησίας A [10%] CP

<sup>2</sup> ληψονται *rell* || λημψονται *ⲥ*A,D,W [1%] NU

<sup>3</sup> ο ἰησοῦς *ⲑ*<sup>35</sup> A(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *ⲥ*B [1%] NU

<sup>4</sup> κατεναντι *rell* || απεναντι B (10.9%) || κατενωπιον (0.3%)

<sup>5</sup> εβαλον *ⲑ*<sup>35</sup> [35%] CP || εβαλλον A,B(D)W [65%] HF,RP,TR,OC,NU || εξεβαλλον *ⲥ*

<sup>6</sup> λεγει *ⲑ*<sup>35</sup> W [85%] HF,RP,TR || εἶπεν *ⲥ*A,B,D [15%] CP,OC,NU

<sup>7</sup> αὕτη ἡ πτωχὴ *rell* || ~ 231 D [1%] OC

<sup>8</sup> βεβληκεν *ⲑ*<sup>35</sup> (89.7%) HF,RP,CP,TR || εβαλεν A,B,D (10.3%) OC,NU || εβαλλεν *ⲥ*

<sup>9</sup> βαλλοντων *ⲑ*<sup>35</sup> *ⲥ*A,B,D [60%] HF,RP,CP,OC,NU || βαλοντων [39%] TR || --- W [1%]

<sup>10</sup> εἰς *rell* || 1 ἐκ A,D [5%] CP

<sup>11</sup> ἀποκριθεις ο ἰησοῦς *ⲑ*<sup>35</sup> A(D) [30%] CP || ~ 231 [68%] HF,RP,TR,OC || 23 *ⲥ*B [1%] NU || 1 W [0.5%]

<sup>12</sup> ὧδε *ⲑ*<sup>35</sup> *ⲥ*B,D,W (21.1%) OC,NU || --- A (78.9%) HF,RP,CP,TR

<sup>13</sup> λιθῷ *ⲑ*<sup>35</sup> A,D [90%] HF,RP,CP,TR || λιθον *ⲥ*B,W [10%] OC,NU

<sup>14</sup> ἐπηρωτων *ⲑ*<sup>35</sup> D [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐπερωτων A [2%] || ἐπηρωτα *ⲥ*B,W [2%] NU

<sup>15</sup> εἶπε *ⲑ*<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || εἶπον *ⲥ*B,D,W [4%] NU

<sup>16</sup> παντὰ ταυτὰ συντελεσθαι *ⲑ*<sup>35</sup> D [88%] HF,RP,TR,OC || ~ 213 A [10%] CP || ~ 231 *ⲥ*B [0.5%] NU || 23 W [1%]

<sup>17</sup> ἀποκριθεις *ⲑ*<sup>35</sup> A(D,W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *ⲥ*B [1%] NU

<sup>18</sup> αὐτοῖς ἤρξατο λεγειν *ⲑ*<sup>35</sup> A(W) [95%] HF,RP,CP,TR || ~ 231 *ⲥ*B [2%] OC,NU || ~ 213 [1%] || 23 [1%] || ~ εἶπεν 1 D [1%]

<sup>19</sup> γὰρ *ⲑ*<sup>35</sup> A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *ⲥ*B,W [0.5%] NU

<sup>20</sup> γὰρ *ⲑ*<sup>35</sup> A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *ⲥ*B,W [0.5%] NU

<sup>21</sup> ἐπὶ *ⲑ*<sup>35</sup> A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ἐπ *ⲥ*B [5%] NU || two other variants

<sup>22</sup> καὶ *ⲑ*<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *ⲥ*B,D,W [1%] NU

<sup>23</sup> καὶ *ⲑ*<sup>35</sup> A(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B(W) [1%] NU || *ⲥ* omits five words [homoioteleuton]

<sup>24</sup> λιμοὶ καὶ ταραχαί *ⲑ*<sup>35</sup> (96.8%) HF,RP,CP,TR,OC || λοιμοὶ 23 (1.5%) || 12 λοιμοὶ (0.4%) || 12 λοιμοὶ 23 (0.5%) || 12 W (0.1%) || ~ 321 (0.1%) || 1 καταραχαί A || 1 B(D) (0.5%) NU || three other variants (0.2%) || long omission *ⲥ*

<sup>25</sup> ἀρχαί *ⲑ*<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || ἀρχή *ⲥ*B,D [10%] NU || --- W

9 “Βλεπετε δε υμεις εαυτους, παραδωσουσιν γαρ υμας εις συνεδρια και εις συναγωγας<sup>2</sup> δαρησεσθε, και επι ηγεμονων και βασιλεων αχθησεσθε<sup>3</sup> ενεκεν εμου, εις μαρτυριον αυτοις. 10 Και, εις παντα τα εθνη δει πρωτον<sup>4</sup> κηρυχθηναι το ευαγγελιον. 11 ‘Οταν δε<sup>5</sup> αγωσιν<sup>6</sup> υμας παραδιδοντες, μη προμεριμνατε<sup>7</sup> τι λαλησετε<sup>8</sup> μηδε μελετατε.<sup>9</sup> Αλλ’ ο εαν δοθη υμιν εν εκεινη τη ωρα, τουτο λαλειτε, ου γαρ εστε υμεις<sup>10</sup> οι λαλουντες, αλλα το Πνευμα το ‘Αγιον.

12 “Παραδωσει δε<sup>11</sup> αδελφος αδελφον εις θανατον και πατηρ τεκνον, και επαναστησονται τεκνα επι γονεις και θανατωσουσιν αυτους. 13 Και εσεσθε μισουμενοι υπο παντων δια το ονομα μου· ο δε υπομεινας εις τελος, ουτος σωθησεται.

[The Great Tribulation]

14 “Οταν δε ιδητε το βδελυγμα της ερημωσης, το ρηθεν υπο Δανιηλ του προφητου,<sup>12</sup> εστω<sup>13</sup> οπου ου δει”—ο αναγινωσκων νοειτω—“τοτε οι εν τη Ιουδαια φυγετωσαν εις τα ορη. 15 ‘Ο δε<sup>14</sup> επι του δωματος μη καταβατω εις την οικιαν,<sup>15</sup> μηδε εισελθετω<sup>16</sup> αραι τι εκ της οικιας αυτου. 16 Και ο εις τον αγρον ων<sup>17</sup> μη επιστρεψατω εις τα οπισω αραι το ιματιον αυτου. 17 Ουαι δε ταις εν γαστρι εχουσαις και ταις θηλαζουσαις εν εκειναις ταις ημεραις! 18 Προσευχεσθε δε ινα μη γενηται η φυγη υμων<sup>18</sup> χειμωνος· 19 εσονται γαρ αι ημεραι εκειναι θλιψις οια ου γεγονεν τοιαυτη απ’ αρχης κτισεως ης<sup>19</sup> εκτισεν ο Θεος εως του νυν, και ου μη γενηται. 20 Και ει μη Κυριος εκολοβωσεν<sup>20</sup> τας ημερας, ουκ αν εσωθη πασα σαρξ· αλλα δια τους εκλεκτους, ους εξελεξατο, εκολοβωσεν τας ημερας.

21 “Τοτε<sup>21</sup> εαν τις υμιν ειπη, ‘Ιδου,<sup>22</sup> ωδε ο Χριστος!’,<sup>23</sup> ‘Ιδου,<sup>24</sup> εκει!’, μη πιστευσητε.<sup>25</sup> 22 Εγερθησονται γαρ ψευδοχριστοι και ψευδοπροφηται, και δωσουσιν σημεια και τερατα προς το αποπλαναν, ει δυνατον, και<sup>26</sup> τους εκλεκτους. 23 ‘Υμεις δε βλεπετε! Ιδου,<sup>27</sup> προειρηκα υμιν παντα.<sup>28</sup>

[The return of Christ]

<sup>1</sup> γαρ f<sup>35</sup> A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B [0.5%] NU || και W [0.5%] || ειτα D [0.5%]

<sup>2</sup> εις συναγωγας rel || εν ταις συναγωγαις αυτων OC

<sup>3</sup> αχθησεσθε f<sup>35</sup> [30%] || σταθησεσθε A,B,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>4</sup> δει πρωτον f<sup>35</sup> A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 B,D [1%] NU || ~ προς τον λαον 1 A || ~ 2 δε 1 W [0.5%]

<sup>5</sup> οταν δε f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 1 A,B,D [1%] NU

<sup>6</sup> αγωσιν f<sup>35</sup> A,B,D,W [35%] NU || αγαγωσιν [65%] HF,RP,CP,TR,OC

<sup>7</sup> προμεριμνατε f<sup>35</sup> A,B,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || μεριμνατε [29%] || three other variants [1%]

<sup>8</sup> λαλησετε f<sup>35</sup> [35%] || λαλησητε A,B,D,W [65%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>9</sup> μηδε μελετατε f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B,D,W [3%] NU

<sup>10</sup> εστε υμεις rel || ~ 21 [2%] OC

<sup>11</sup> παραδωσει δε f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 1 A,B,D [0.5%] NU || 1 [0.5%]

<sup>12</sup> το ρηθεν υπο δανιηλ του προφητου f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 δια 456 [1%] || --- A,B,D,W [1%] NU

<sup>13</sup> εστω f<sup>35</sup> [80%] HF,RP,OC || εστος A [17.5%] CP,TR || εστηκοτα A [0.5%] NU || εστηκος D [0.5%] || στηκον W [1.5%]

<sup>14</sup> δε f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B [0.5%] || ~ και D [0.5%]

<sup>15</sup> εις την οικιαν f<sup>35</sup> A,D,W (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC || επι 23 (0.2%) || 13 (0.4%) || 123 αυτου (0.6%) || --- A,B (2.6%) NU

<sup>16</sup> εισελθετω rel || εισελθατω A,D [1.5%] NU

<sup>17</sup> ων f<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B,D [3%] NU

<sup>18</sup> η φυγη υμων f<sup>35</sup> A [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B(D)W [0.5%] NU || ταυτη [0.5%]

<sup>19</sup> ης f<sup>35</sup> A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ην A,B,C [1%] NU || --- D [0.5%]

<sup>20</sup> κυριος εκολοβωσεν f<sup>35</sup> A,C,D [98%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 A,B [0.5%] OC,NU || 2 W [0.5%] || ο θεος 2 [1%]

<sup>21</sup> τοτε f<sup>35</sup> [30%] RP || και 1 A,B,C,D,W [70%] HF,CP,TR,OC,NU

<sup>22</sup> ιδου f<sup>35</sup> A,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ιδε (A)B [0.5%] NU

<sup>23</sup> χριστος f<sup>35</sup> A(W) [40%] OC,NU || 1 η A,C,D [60%] HF,RP,CP,TR || 1 και B

<sup>24</sup> ιδου f<sup>35</sup> A(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ιδε (A)B(D) [1%] NU || --- C

<sup>25</sup> πιστευσητε f<sup>35</sup> [90%] TR || πιστευετε A,B,C,D,W [10%] HF,RP,CP,OC,NU

<sup>26</sup> και f<sup>35</sup> A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A,B,D [0.5%] NU

<sup>27</sup> ιδου f<sup>35</sup> A,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,W [0.5%] NU

<sup>28</sup> παντα rel || απαντα A [5%] OC

24 “Ἀλλ’ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην, ὁ ἥλιος σκοτισθῇ, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς· 25 καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπιπτοντες,<sup>2</sup> καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται”. 26 Καὶ τότε οὐσονται τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχομένον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. 27 Καὶ τότε ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ<sup>3</sup> καὶ ἐπισυναῖξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ<sup>4</sup> ἐκ τῶν τεσσαρῶν ἀνεμῶν, ἀπ’ ἀκροῦ<sup>5</sup> γῆς ἕως ἀκροῦ<sup>6</sup> οὐρανοῦ.

[Parable of the fig tree]

28 “Ἀπο δὲ τῆς συκῆς μαθετέ τὴν παραβολὴν: ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς<sup>7</sup> ἄπαλος γίνηται<sup>8</sup> καὶ ἐκφυῇ τὰ φύλλα, γινώσκειται<sup>9</sup> ὅτι ἐγγὺς τὸ θερὸς ἐστίν. 29 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἰδῇτε<sup>10</sup> γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν—ἐπὶ θύραις! 30 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μεχρὶς οὗ παντὰ ταῦτα<sup>11</sup> γίνηται. 31 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρέλευσεται,<sup>12</sup> οἱ δὲ λόγοι μου<sup>13</sup> οὐ μὴ παρέλθωσιν.<sup>14</sup>

[Watch!]

32 “Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ<sup>15</sup> ὥρα οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἀγγέλοι οἱ<sup>16</sup> ἐν τῷ<sup>17</sup> οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ Υἱὸς, εἰ μὴ ὁ Πατήρ. 33 Βλέπετε! Ἀγρυπνεῖτε! Προσευχεσθε!<sup>18</sup> Οὐκ οἰδατε γὰρ ποτε ὁ καιρὸς ἐστίν. 34 Ὡς ἄνθρωπος ἀποδημὸς, ἀφείκει τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δούλους τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ<sup>19</sup> ἕκαστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ· καὶ τῷ θυρῶνι ἐνετείλατο ἵνα γρηγορή. 35 Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἰδατε γὰρ ποτε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἐρχεται<sup>20</sup>—οἷψεν ἡ μεσσηνικτιῦ<sup>21</sup> ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωί—36 μὴ ἐλθῶν ἐξαίφνης εὐρὴ ὑμᾶς καθευδόντας. 37 “Ἀ<sup>22</sup> δὲ ὑμῖν λέγω, πασὶν λέγω: Γρηγορεῖτε!”

[The Sanhedrin make plans]

**14.1** Ἦν δὲ τὸ Πάσχα καὶ τὰ Ἀζύμα μετὰ δύο ἡμέρας. Καὶ ἐζητοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. 2 Ἐλέγον δὲ,<sup>23</sup> “Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θορυβὸς ἐστὶ<sup>24</sup> τοῦ λαοῦ”.

[An anointing in Simon's house]

<sup>1</sup> ἀλλ *rell* || ἀλλά *AB,C,D,W* [1%] NU

<sup>2</sup> τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπιπτοντες *f*<sup>35</sup> [97%] HF,RP,CP,TR || ἐκ 1234 [1%] || ἐκ 123 πειπτοντες D || ~ 3 ἐκ 124 A [0.5%] || ~ 3 ἐκ 12 πιπτοντες *AB,C* [1%] OC,NU || three other variations W [0.5%]

<sup>3</sup> αὐτοῦ *f*<sup>35</sup> *AB,C* [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D,W [0.5%] NU

<sup>4</sup> αὐτοῦ *f*<sup>35</sup> *AB,C* [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- D,W [2%]

<sup>5</sup> ἀκροῦ *rell* || 1 τῆς W [5%] OC

<sup>6</sup> ἀκροῦ *rell* || 1 τοῦ [5%] OC

<sup>7</sup> ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς *f*<sup>35</sup> *AB,C,D* (29%) (CP)NU || ~ 4123 (50.2%) HF,RP,TR || ~ 4231 (5%) OC || ~ 1423 (2.7%) || ~ 2341 (1.2%) || ~ 423 W (8.4%) || 234 (2.6%) || 123 (0.6%) || four other variants (0.2%)

<sup>8</sup> ἀπαλος γίνηται *rell* || ~ 21 [2%] OC

<sup>9</sup> γινώσκειται *f*<sup>35</sup> (D)W [25%] || γινώσκετε *AB(C)* [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>10</sup> ταῦτα ἰδῇτε *f*<sup>35</sup> (W) [95%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 *AB(C)(D)* [5%] OC,NU

<sup>11</sup> παντὰ ταῦτα *f*<sup>35</sup> A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 *AB,C* [5%] NU

<sup>12</sup> παρέλευσεται *f*<sup>35</sup> A,C,W [60%] HF,RP || παρέλυσονται *AB,D* [40%] CP,TR,OC,NU

<sup>13</sup> λόγοι μου *rell* || ~ ἐμοὶ 1 OC

<sup>14</sup> παρέλθωσιν *f*<sup>35</sup> A,C(D)W [99.5%] HF,RP,CP,TR || παρέλυσονται *B* [0.5%] OC,NU

<sup>15</sup> ἡ *f*<sup>35</sup> A [75%] HF,RP,CP || 1 τῆς B,C [15%] OC,NU || καὶ τῆς *BD,W* [8%] TR || καὶ [2%]

<sup>16</sup> οἱ ἀγγέλοι οἱ *f*<sup>35</sup> A,C,W [95%] HF,RP,CP,TR || 12 *BD* [5%] OC,NU || ἀγγέλους B

<sup>17</sup> τῷ *f*<sup>35</sup> D [55%] CP || --- *AB,C* [40%] HF,RP,TR,OC,NU || τῶν [5%]

<sup>18</sup> προσευχεσθε *f*<sup>35</sup> [20%] || καὶ 1 *B* [77%] HF,RP,CP,TR,OC || καὶ προσευχεσθαι A,C,W (2.3%) || προσευχεσθαι (0.2%) || --- B,D (0.6%) NU

<sup>19</sup> καὶ *f*<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *AB,C,D* [1%] NU

<sup>20</sup> ἐρχεται *f*<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ἡ *AB,C* [1%] NU

<sup>21</sup> μεσσηνικτιῦ *f*<sup>35</sup> A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC || μεσσηνικτιὸν *B* [1%] NU || μεσσηνικτιὸν B,W || μεσσηνικτιῶ [0.5%]

<sup>22</sup> α *f*<sup>35</sup> A,W [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ο *AB,C* [3%] NU || ἐγὼ D [0.5%]

<sup>23</sup> δε *f*<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || γὰρ *AB,C(D)* [1%] NU

<sup>24</sup> θορυβὸς ἐστὶ *f*<sup>35</sup> A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 *AB,C,D* [1%] NU || 1 γίνηται [2%] || one other variant

3 Και οντος αυτου εν Βηθανια εν τη οικια Σιμωνος του λεπρου, κατακειμενου αυτου, ηλθεν γυνη εχουσα αλαβαστρον μυρου ναρδου πιστικης πολυτελους. Και<sup>1</sup> συντριψασα το<sup>2</sup> αλαβαστρον, κατεχεεν αυτου κατα<sup>3</sup> της κεφαλης. 4 Ησαν δε τινες αγανακτουντες προς εαυτους και λεγοντες:<sup>4</sup> “Εις τί ή απωλεια αύτη του μυρου γεγονεν? 5 Ηδυνατο γαρ τουτο<sup>5</sup> πραθηναι επανω τριακοσιων δηναριων<sup>6</sup> και δοθηναι τοις πτωχοις!” Και ενεβριμωντο αυτη. 6 ‘Ο δε Ιησους ειπεν: “Αφετε αυτην! Τί αυτη κοπους παρεχετε? Καλον εργον ειργασατο<sup>7</sup> εν εμοι.<sup>8</sup> 7 Παντοτε γαρ τους πτωχους εχετε μεθ’ εαυτων, και όταν θελητε δυνασθε αυτους<sup>9</sup> ευ ποιησαι· εμε δε ου παντοτε εχετε. 8 “Ο εσχεν<sup>10</sup> αύτη<sup>11</sup> εποιησεν. Προελαβεν μυρισαι μου το σωμα<sup>12</sup> εις τον ενταφιασμον. 9 Αμην<sup>13</sup> λεγω υμιν, όπου εαν<sup>14</sup> κηρυχθη το ευαγγελιον τουτο<sup>15</sup> εις όλον τον κοσμον, και ὃ εποιησεν αύτη λαληθησεται εις μνημοσυνον αυτης.”

[Judas is hired]

10 Και<sup>16</sup> Ιουδας ὁ Ισκαριωτης,<sup>17</sup> εις των δωδεκα, απηλθεν προς τους αρχιερεις ινα παραδω αυτον<sup>18</sup> αυτοις. 11 Οἱ δε ακουσαντες εχαρησαν και επηγγειλαντο αυτω αργυρια<sup>19</sup> δουναι. Και εζητει πως ευκαιρως αυτον<sup>20</sup> παραδω.<sup>21</sup>

[The upper room is made ready]

12 Και τη πρωτη ήμερα των αζυμων, ὅτε το Πασχα εθυον, λεγουσιν αυτω οἱ μαθηται αυτου, “Που θελεις απελθοντες ετοιμασομεν,<sup>22</sup> ινα φαγης το Πασχα?” 13 Και αποστελλει δυο των μαθητων αυτου και λεγει αυτοις: “Υπαγετε εις την πολιν, και απαντησει υμιν ανθρωπος κεραμιον υδατος βασταζων· ακολουθησατε αυτω. 14 Και όπου εαν εισελθη, ειπατε τω οικοδεσποτη ὅτι “Ο διδασκαλος λεγει, “Που εστιν το καταλυμα<sup>23</sup> όπου το Πασχα μετα των μαθητων μου φαγω?” 15 Και αυτος υμιν δειξει ανωγειων<sup>24</sup> μεγα εστρωμενον ετοιμον· εκει<sup>25</sup> ετοιμασατε ήμιν.” 16 Και εξηλθον οἱ μαθηται αυτου<sup>26</sup> και ηλθον εις την πολιν και εύρον καθως ειπεν αυτοις· και ήτοιμασαν το Πασχα.

[The last night—begins Thursday evening, 04/04/30, and ends the next morning]

14.17 Και οψιας γενομενης ερχεται μετα των δωδεκα.

[The traitor identified]

<sup>1</sup> και f<sup>35</sup> A,C(D)W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [0.5%] NU

<sup>2</sup> το f<sup>35</sup> W [75%] HF,RP,CP,TR,OC || τον xA,D [24%] || την B,C [1%] NU

<sup>3</sup> κατα f<sup>35</sup> A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,W [1.5%] NU || επι D

<sup>4</sup> και λεγοντες f<sup>35</sup> A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR || 2 [0.5%] OC || --- (x)B,C [1%] NU || 1 ελεγον D

<sup>5</sup> τουτο f<sup>35</sup> [93%] HF,RP,CP,TR || 1 το μυρον A,B,C [5%] OC,NU || το μυρον 1 (D) [1.5%] || το μυρον x(W)

<sup>6</sup> τριακοσιων δηναριων f<sup>35</sup> A,B [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xC,D,W [1%] NU

<sup>7</sup> ειργασατο f<sup>35</sup> A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ηργασατο xB,D,W [1%] NU

<sup>8</sup> εν εμοι rel || εις εμε [5%] TR

<sup>9</sup> αυτους f<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || αυτοις B,C,D,W [4%] NU || --- x

<sup>10</sup> εσχεν rel || ειχεν W [10%] TR

<sup>11</sup> αυτη f<sup>35</sup> A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || αιτη C || --- xB,W [3%] NU

<sup>12</sup> μου το σωμα f<sup>35</sup> A,C,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 xB,D [3%] NU

<sup>13</sup> αμην f<sup>35</sup> A,C,W [70%] RP,TR,OC || 1 δε xB,D [30%] HF,CP,NU || 1 γαρ [0.5%]

<sup>14</sup> εαν rel || αν D,W [10%] TR

<sup>15</sup> τουτο f<sup>35</sup> A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D,W [2%] NU

<sup>16</sup> και f<sup>35</sup> xA,B,C,D [50%] OC,NU || 1 ο W [50%] HF,RP,CP,TR

<sup>17</sup> ο ισκαριωτης f<sup>35</sup> A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ ισκαριωθ 1 B,C [0.5%] NU || 2 (D) [1%] || ισκαριωθ x || at least three further variants

<sup>18</sup> παραδω αυτον f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 x [2%] || ~ 2 παραδοι B,C,NU || παραδοι 2 (D)W [0.5%]

<sup>19</sup> αργυρια f<sup>35</sup> A [40%] OC || αργυριον xB,C,D,W [60%] HF,RP,CP,TR,NU

<sup>20</sup> ευκαιρως αυτον f<sup>35</sup> D [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xA,B,C,W [2%] NU

<sup>21</sup> παραδω f<sup>35</sup> xA [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || παραδοι B,C,D,W [0.5%] NU

<sup>22</sup> ετοιμασομεν f<sup>35</sup> [65%] HF,CP || ετοιμασωμεν xA,B,C,D,W [35%] RP,TR,OC,NU

<sup>23</sup> καταλυμα f<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR || 1 μου xB,C,D,W [3%] OC,NU

<sup>24</sup> ανωγειων f<sup>35</sup> [30%] || ανωγειον [39%] HF,RP,TR || ανωγαλιον [25%] CP,OC || αναγαλιον xA,B,C(D) [5%] NU || αναγιον W || at least three other variants

<sup>25</sup> εκει f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || και 1 B,C [1%] NU || κακει xD

<sup>26</sup> αυτου f<sup>35</sup> A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [2%] NU



18 Και ανακειμενων αυτων και εσθιοντων, ειπεν ο Ιησους,<sup>1</sup> “Αμην λεγω υμιν οτι εις εξ υμων παραδωσει με, ο εσθιων μετ’ εμου”. 19 ΟΙ δε<sup>2</sup> ηρξαντο λυπεισθαι και λεγειν αυτω εις καθ’ εις,<sup>3</sup> “Μητι εγω?” Και αλλος, “Μητι εγω?”<sup>4</sup> 20 ‘Ο δε αποκριθεις<sup>5</sup> ειπεν αυτοις: “Εις εκ<sup>6</sup> των δωδεκα, ο εμβαπτομενος μετ’ εμου εις το τρυβλιον.<sup>7</sup> 21 ‘Ο μεν Υιος του Ανθρωπου υπαγει καθως γεγραπται περι αυτου, ουαι δε τω ανθρωπω εκεινω δι’ ου ο Υιος του Ανθρωπου παραδιδοται! Καλον ην<sup>8</sup> αυτω ει ουκ εγεννηθη ο ανθρωπος εκεινος.”

*[Jesus institutes the Lord's Supper]*

22 Και εσθιοντων αυτων, λαβων ο Ιησους<sup>9</sup> αρτον και<sup>10</sup> ευλογησας, εκλασεν και εδωκεν αυτοις και ειπεν, “Λαβετε, φαγετε.<sup>11</sup> τουτο εστιν το σωμα μου”. 23 Και λαβων το<sup>12</sup> ποτηριον, ευχαριστησας εδωκεν αυτοις, και επιον εξ αυτου παντες. 24 Και ειπεν αυτοις: “Τουτο εστιν το αιμα μου, το της καινης<sup>13</sup> διαθηκης, το περι πολλων εκχυνομενον.<sup>14</sup> 25 Αμην<sup>15</sup> λεγω υμιν οτι ουκετι ου μη πιω εκ του γεννηματος<sup>16</sup> της αμπελου εως της ημερας εκεινης οταν αυτο πινω καινον εν τη βασιλεια του Θεου.” 26 Και υμνησαντες, εξηλθον εις το Οροσ των Ελαιων.

*[Peter will deny Him]*

27 Και λεγει αυτοις ο Ιησους οτι “Παντες σκανδαλισθησεσθε εν εμοι εν τη νυκτι ταυτη,<sup>17</sup> οτι γεγραπται: ‘Παταξω τον Ποιμενα, και διασκορπισθησεται τα προβατα’.<sup>18</sup> 28 Μετα δε<sup>19</sup> το εγερθηναι με, προαξω υμας<sup>20</sup> εις την Γαλιλαιαν.” 29 ‘Ο δε Πετρος εφη αυτω, “Και ει<sup>21</sup> παντες σκανδαλισθησονται, αλλ’<sup>22</sup> ουκ εγω”. 30 Και λεγει αυτω ο Ιησους, “Αμην λεγω σοι, οτι συ,<sup>23</sup> σημερον, εν τη νυκτι ταυτη,<sup>24</sup> πριν η δις αλεκτορα φωνησαι,

<sup>1</sup> ειπεν ο ιησους f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 231 xB,C [0.5%] NU || λεγει 23 D [0.5%]

<sup>2</sup> οι δε f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [0.5%] NU || και C

<sup>3</sup> καθ εις f<sup>35</sup> A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || κατα 1 xB [1%] NU || εκαστος C

<sup>4</sup> και αλλος μητι εγω f<sup>35</sup> D (88.1%) HF,RP,CP,TR,OC || ειμι 1234 (2%) || ειμι κυριε 1234 (A) (0.6%) || ειμι 1234 ειμι (0.4%) || 34 (0.3%) || --- xB,C,W (8.3%) NU || six other variants (0.4%)

<sup>5</sup> αποκριθεις f<sup>35</sup> A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D [1%] NU

<sup>6</sup> εκ f<sup>35</sup> A,D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,W [1.5%] NU

<sup>7</sup> τρυβλιον f<sup>35</sup> A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 οτι xB [0.5%] NU || 1 και [0.5%]

<sup>8</sup> ην f<sup>35</sup> xA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,W [0.5%] NU

<sup>9</sup> ο ιησους f<sup>35</sup> xA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- B,D,W [0.5%] NU

<sup>10</sup> και f<sup>35</sup> [25%] CP || --- xA,B,C,D,W [75%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>11</sup> φαγετε f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B,C,D,W [5%] NU (OC is in small print)

<sup>12</sup> το f<sup>35</sup> A,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D [7%] NU (OC is in small print)

<sup>13</sup> το της καινης f<sup>35</sup> A (85.5%) HF,RP,CP,TR,OC || 23 (13.7%) || 2 xB,C (0.4%) NU || 12 D,W (0.2%) || one other variant

<sup>14</sup> περι πολλων εκχυνομενον f<sup>35</sup> [96%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 εκχυνομενον A [1%] || υπερ 2 εκχυνομενον (D)W [0.5%] || υπερ 23 [1%] || ~ εκχυνομενον υπερ 2 xB,C [1%] NU

<sup>15</sup> αμην *rell* || 1 δε [30%]

<sup>16</sup> γεννηματος f<sup>35</sup> xA,B,C,W [75%] HF,RP,CP,OC,NU || γεννηματος D,N<sup>v</sup> [25%] TR

<sup>17</sup> εν εμοι εν τη νυκτι ταυτη f<sup>35</sup> A,N,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC || 12 [0.5%] || 3456 [0.5%] || --- xB,C,D [29%] NU

<sup>18</sup> διασκορπισθησεται τα προβατα f<sup>35</sup> [95%] HF,RP,CP,TR || διασκορπισθησονται 23 A,N [3%] OC || ~ 23 διασκορπισθησονται xB,C,D [1%] NU || ~ 231 (W) [1%]

<sup>19</sup> μετα δε f<sup>35</sup> [20%] || ~ αλλα 1 xA,B,D,N,W [79%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || ~ και 1 C || αλλα και 1 [1%]

<sup>20</sup> υμας *rell* || υμων CP

<sup>21</sup> και ει f<sup>35</sup> A,N [94%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 xB,C,W [5%] NU || 2 εαν D || καν [0.5%]

<sup>22</sup> αλλ *rell* || εν σοι 1 [3%] CP

<sup>23</sup> συ f<sup>35</sup> A,B,N,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU || --- xC,D [10%] TR

<sup>24</sup> εν τη νυκτι ταυτη f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 423 xB,C,D [1.5%] NU || 234 W [1.5%]

τρεις απαρνηση με".<sup>1</sup> 31 'Ο δε<sup>2</sup> εκ περισσου<sup>3</sup> ελεγεν<sup>4</sup> μαλλον,<sup>5</sup> "Εαν με δεη<sup>6</sup> συναποθανειν σοι, ου μη σε απαρνησωμαι!"<sup>7</sup> 'Ωσαυτως δε και παντες ελεγον.

[The agony in Gethsemane]

32 Και ερχονται εις χωριον ου το ονομα Γεθσημανη<sup>8</sup> και λεγει τοις μαθηταις αυτου, "Καθισατε ωδε εως προσευξομαι".<sup>9</sup> 33 Και παραλαμβανει τον Πετρον και<sup>10</sup> Ιακωβον και<sup>11</sup> Ιωαννην μεθ' εαυτου,<sup>12</sup> και ηρξατο εκθαμβεισθαι και αδημονειν. 34 Και λεγει<sup>13</sup> αυτοις: "Περίλυπος εστιν η ψυχη μου, εως θανατου. Μεινατε ωδε και γρηγορειτε."<sup>14</sup> 35 Και προελθων<sup>15</sup> μικρον, επεσεν<sup>16</sup> επι της γης και προσηυχето ινα, ει δυνατον εστιν, παρελθη απ' αυτου η ωρα. 36 Και ελεγεν: "Αββα, ο Πατηρ, παντα δυνατα σοι. Παρενεγκαι<sup>17</sup> το ποτηριον απ' εμου τουτο.<sup>18</sup> αλλ' ου τι εγω θελω, αλλα<sup>19</sup> τι συ." 37 Και ερχεται και ευρισκει αυτους καθευδοντας, και λεγει τω Πετρω: "Σιμων, καθευδεις? Ουκ ισχυσας<sup>20</sup> μιαν ωραν γρηγορησαι? 38 Γρηγορειτε και προσευχεσθε, ινα μη εισελθητε<sup>21</sup> εις πειρασμον. Το μεν πνευμα προθυμον, η δε σαρξ ασθειας." 39 Και παλιν απελθων προσηυξατο, τον αυτον λογον ειπων. 40 Και υποστρεψας ευρεν αυτους παλιν<sup>22</sup> καθευδοντας, ησαν γαρ οί οφθαλμοι αυτων<sup>23</sup> καταβαρυνομενοι.<sup>24</sup> και ουκ ηδεισαν τι αυτω αποκριθωσιν.<sup>25</sup> 41 Και ερχεται το τριτον και λεγει αυτοις: "Καθευδετε<sup>26</sup> λοιπον και αναπαυεσθε! Απεχει· ηλθεν η ωρα· ιδου, παραδιδεται ο Υιος του Ανθρωπου εις τας χειρας των αμαρτωλων. 42 Εγειρεσθε, αγωμεν. Ιδου, ο παραδιδους με ηγγικεν."

[The betrayal and arrest]

<sup>1</sup> απαρνηση με f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 B,C,D [2%] NU || ~ 2 απαρνησει x || ~ 2 αρνηση W || 1 [0.5%]

<sup>2</sup> δε rell || 1 πετρος A,C,N(W) [5%] OC

<sup>3</sup> εκ περισσου f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || εκπερισσως x B,C,D [1%] NU || περισσως W [1%]

<sup>4</sup> ελεγεν f<sup>35</sup> A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ελαλει x B,D [1%] NU

<sup>5</sup> μαλλον f<sup>35</sup> A,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || --- x B,C,D [2%] NU

<sup>6</sup> με δεη f<sup>35</sup> C,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 η x || ~ 21 A,B,N [5%] NU

<sup>7</sup> απαρνησωμαι f<sup>35</sup> (x) [80%] HF,RP,CP || απαρνησομαι A,B,C,D,N,W [20%] TR,OC,NU

<sup>8</sup> γεθσημανη f<sup>35</sup> [88%] HF,RP,CP,TR,OC || γεθσημανει x A,C [5%] || γεσσημανει N [5%] || γεθσημανι [2%] NU || γετσημανει B || γησαμανει D || γεσσημανιν W || at least six further spellings

<sup>9</sup> προσευξομαι f<sup>35</sup> D [35%] CP || προσευξωμαι x A,B,C,W [65%] HF,RP,TR,OC,NU || προσευχωμαι N

<sup>10</sup> και f<sup>35</sup> x C,D,N [85%] HF,RP,CP,OC || 1 τον A,B,W [15%] TR[NU]

<sup>11</sup> και f<sup>35</sup> x C,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τον A,B,W [4%] [NU]

<sup>12</sup> μεθ εαυτου f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || μετ αυτου x B,C,D,W [3%] NU

<sup>13</sup> λεγει rell || λεγειν [1%] OC

<sup>14</sup> γρηγορειτε rell || 1 μετ εμου [2%] CP

<sup>15</sup> προελθων f<sup>35</sup> x B,N,W [50%] CP,TR,OC,NU || προσελθων A,C,D [50%] HF,RP

<sup>16</sup> επεσεν f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR || επιπτεν x B [0.5%] NU || 1 επι προσωπον OC

<sup>17</sup> παρενεγκαι f<sup>35</sup> x A,C [30%] || παρενεγκε B,D,N,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || παρενεγκειν [0.5%]

<sup>18</sup> το ποτηριον απ εμου τουτο f<sup>35</sup> [92%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 12534 x A,B,C,W [5%] NU || ~ 34125 [2%] || ~ 51234 D,N [1%]

<sup>19</sup> αλλα rell || αλλ ει C [2%] OC

<sup>20</sup> ισχυσας rell || ισχυσατε D [2%] OC

<sup>21</sup> εισελθητε f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ελθητε x B [0.5%] NU

<sup>22</sup> υποστρεψας ευρεν αυτους παλιν f<sup>35</sup> A,C(N,W) (94.9%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 1423 (2%) || ~ 1243 (0.4%) || 123 (1.3%) || 1 ευρισκει 3 (0.6%) || ~ 4 ελθων 23 x B (0.5%) NU || ~ ελθων ευρισκει 3 (D) (0.2%) || one other variant

<sup>23</sup> οι οφθαλμοι αυτων f<sup>35</sup> A,D,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312 x B,C [3%] NU

<sup>24</sup> καταβαρυνομενοι f<sup>35</sup> A,B,N [35%] OC,NU || καταβαρουμενοι D,W [0.5%] || βαρυνομενοι [0.5%] || καταβεβαρημενοι x || βεβαρημενοι C [64%] HF,RP,CP,TR

<sup>25</sup> αυτω αποκριθωσιν f<sup>35</sup> N,W [96%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 x A,B,C,D [3%] OC,NU || 2 [1%]

<sup>26</sup> καθευδετε f<sup>35</sup> A,C,D,W [75%] HF,RP,OC || 1 το x B,N [25%] CP,TR,NU

43 Και ευθεως,<sup>1</sup> ετι αυτου λαλουντος, παραγινεται Ιουδας,<sup>2</sup> εις ων<sup>3</sup> των δωδεκα, και μετ' αυτου οχλος πολυς<sup>4</sup> μετα μαχαιρων και ξυλων,<sup>5</sup> παρα των αρχιερων και των<sup>6</sup> γραμματεων και των πρεσβυτερων. 44 Δεδωκει δε ο παραδιδους αυτον συσσημον αυτοις, λεγων, "'Ον αν φιλησω, αυτος εστιν· κρατησατε αυτον και απαγαγετε<sup>7</sup> ασφαλως". 45 Και ελθων, ευθεως<sup>8</sup> προσελθων αυτω λεγει αυτω, "'Ραββι, ραββι!"<sup>9</sup> και κατεφιλησεν αυτον. 46 Οι δε επεβαλον επ' αυτον τας χειρας αυτων<sup>10</sup> και εκρατησαν αυτον. 47 Εις δε τις<sup>11</sup> των παρεστηκοτων σπασαμενος την μαχαιραν επαισεν τον δουλون του αρχιερεως, και αφειλεν αυτου το ωτιον.<sup>12</sup> 48 Και αποκριθεις ο Ιησους ειπεν αυτοις: "'Ως επι ληστην εξηλθετε μετα μαχαιρων και ξυλων συλλαβειν με. 49 Καθ' ημεραν ημην προς υμας<sup>13</sup> εν τω ιερω, διδασκων, και ουκ εκρατησατε με. Αλλ' ινα πληρωθωσιν αι Γραφαι." 50 Και αφεντες αυτον παντες εφυγον.<sup>14</sup>

[A curious case]

51 Και εις τις νεανισκος<sup>15</sup> ηκολουθησεν<sup>16</sup> αυτω, περιβεβλημενος σινδωνα επι γυμνου. Και κρατουςιν αυτον οι νεανισκοι,<sup>17</sup> 52 ο δε καταλιπων την σινδωνα γυμνος εφυγεν απ' αυτων.<sup>18</sup>

[At Caiaphas' house]

53 Και απηγαγον τον Ιησουν προς τον αρχιερα· και συνερχονται αυτω<sup>19</sup> παντες οι αρχιερεις και οι πρεσβυτεροι και οι γραμματεις. 54 Και ο Πετρος απο μακροθεν ηκολουθησεν αυτω, εως εσω εις την αυλην του αρχιερεως· και ην συγκαθημενος μετα των υπηρετων και θερμαινομενος προς το φως.

[A farcical trial]

55 Οι δε αρχιερεις και ολον το συνεδριον εζητουν κατα του Ιησου μαρτυριαν εις το θανατωσαι αυτον, και ουχ ευρισκον.<sup>20</sup> 56 Πολλοι γαρ εψευδομαρτυρουν κατ' αυτου, και ισαι αι μαρτυριαι ουκ ησαν. 57 Και τινες ανασταντες εψευδομαρτυρουν κατ' αυτου, λεγοντες 58 οτι "'Ημεις ηκουσαμεν αυτου λεγοντος οτι 'Εγω καταλυσω τον ναον τουτον τον χειροποιητον, και δια τριων ημερων αλλον αχειροποιητον οικοδομησω'." 59 Και ουδε ουτως ιση ην η μαρτυρια αυτων.

<sup>1</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB,C [1%] NU || --- D,W [2%]

<sup>2</sup> ιουδας rell || 1 ο ισκαριωτης A(D) [5%] OC

<sup>3</sup> ων f<sup>35</sup> [90%] HF,RP,CP,TR || --- xA,B,C,D,N,W [10%] OC,NU || εκ [0.5%]

<sup>4</sup> πολυς f<sup>35</sup> A,C,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB [1.5%] NU

<sup>5</sup> ξυλων rell || 1 απεσταλμενοι [1%] OC

<sup>6</sup> των rell || --- A,C,N,W [8%] OC

<sup>7</sup> απαγαγετε f<sup>35</sup> A,C(N) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || αγαγετε W [1%] || απαγετε xB(D) [1%] NU

<sup>8</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθυς xB,C [1%] NU || --- D [0.5%]

<sup>9</sup> αυτω ραββι ραββι f<sup>35</sup> [84%] HF,RP || 12 (D)(N) [1%] || 23 A [10%] TR || 2 xB,C [1%] NU || χαιρε 23 [1%] CP || χαιρε 2 W [3%] OC || at least three further variants (xA,B,C,D,W and perhaps [20%] have ραββει for ραββι.)

<sup>10</sup> επ αυτον τας χειρας αυτων f<sup>35</sup> [91%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 34512 A [2%] || 345 xC,W [0.5%] || 34 αυτω B,D [4%] NU || 1234 [2%] || αυτω 345 N || two other variants

<sup>11</sup> τις f<sup>35</sup> B,C(D)N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- xA [2%]

<sup>12</sup> ωτιον f<sup>35</sup> A,C,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ωταριον xB,D [1.5%] NU

<sup>13</sup> ημην προς υμας rell || ~ 231 OC

<sup>14</sup> παντες εφυγον f<sup>35</sup> A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 xB,C [2%] OC,NU || 2 N [1%]

<sup>15</sup> εις τις νεανισκος f<sup>35</sup> A,N,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC || ~ 32 xB,C(D) (0.6%) NU || four other variants (0.4%)

<sup>16</sup> ηκολουθησεν f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,OC || συνηκολουθει xB,C [1%] NU || ηκολουθει D,W [2%] TR || συνηκολουθησεν [0.5%]

<sup>17</sup> οι νεανισκοι f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 1 δε 2 (W) [2%] || --- xB,C,D [1%] NU

<sup>18</sup> απ αυτων f<sup>35</sup> A,D,N,W (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC || επ 2 (0.4%) || --- xB,C (0.5%) NU || three other variants (0.2%)

<sup>19</sup> αυτω f<sup>35</sup> A,B [97%] HF,RP,CP,TR,OC || αυτου [0.5%] || αυτων N || προς αυτον C || --- xD(W) [2%] NU

<sup>20</sup> ευρισκον f<sup>35</sup> xA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ηυρισκον B,D,W [2%] NU

60 Και αναστας ὁ ἀρχιερεὺς εἰς<sup>1</sup> μέσον ἐπηρώτησεν<sup>2</sup> τὸν Ἰησοῦν, λέγων· “Οὐκ ἀποκρινὴ οὐδεν; Τί οὗτοι σου καταμαρτυροῦσιν;” 61 Ὁ δὲ εἰώπα καὶ οὐδεν ἀπεκρίνατο.<sup>3</sup> Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ, “Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Εὐλογητοῦ;” 62 Ὁ δὲ Ἰησοὺς εἶπεν· “Ἐγὼ εἰμι, καὶ ὀψέσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθημένον<sup>4</sup> τῆς Δυνάμεως, καὶ ἐρχομένον μετὰ<sup>5</sup> τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.” 63 Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρηξάς τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· “Τί ἐτι χρειαὶν ἐχομέν μαρτυρῶν; 64 Ἡκουσατε<sup>6</sup> τῆς βλασφημίας! Τί ὑμῖν φαίνεται;” Οἱ δὲ πάντες κατεκρίναν αὐτὸν εἶναι ἐνοχόν<sup>7</sup> θανάτου. 65 Καὶ ᾠρξάντο τινες ἐμπτυεῖν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ<sup>8</sup> καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ, “Προφητεύσον!”<sup>9</sup> Καὶ οἱ ὑπηρέται ῥάπισμασιν αὐτὸν ἐβαλλον.<sup>10</sup>

[Peter's denials]

66 Καὶ οὗτος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κατῶ,<sup>11</sup> ἐρχεται μία τῶν παιδίσκων τοῦ ἀρχιερέως. 67 Καὶ ἰδούσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλεψάσα αὐτῷ λέγει, “Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα!”<sup>12</sup> 68 Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, “Οὐκ<sup>13</sup> οἶδα οὐτε<sup>14</sup> ἐπιστάμαι τί σὺ<sup>15</sup> λέγεις.” Καὶ ἐξηλθεν ἐξω εἰς τὸ προαυλίον, καὶ ἀλεκτῶρ ἐφώνησεν.<sup>16</sup> 69 Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδούσα αὐτὸν πάλιν ᾠρξάτο λέγειν<sup>17</sup> τοῖς παρεστηκόσιν<sup>18</sup> ὅτι “Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.” 70 Ὁ δὲ πάλιν ἠρνείτο. Καὶ μετὰ μικρὸν, πάλιν οἱ παρεστώτες ἐλέγον τῷ Πέτρῳ, “Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλία σου ὁμοιάζει!”<sup>19</sup> 71 Ὁ δὲ ᾠρξάτο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύναι<sup>20</sup> ὅτι “Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τούτον ὃν λέγετε!” 72 Καὶ<sup>21</sup> ἐκ δευτέρου ἀλεκτῶρ ἐφώνησεν. Καὶ ἀνεμνησθὴ ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα<sup>22</sup> ὃ<sup>23</sup> εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοὺς ὅτι “Πρὶν ἀλεκτορά<sup>24</sup> φωνῆσαι δις, ἀπαρνήσῃ με τρίς.”<sup>25</sup> Καὶ ἐπιβαλὼν ἐκλαίειν.

[Crucifixion Day—Friday, 04/05/30 AD]

<sup>1</sup> εἰς *rell* || 1 το D [10%] TR,OC

<sup>2</sup> ἐπηρώτησεν *rell* || ἐπηρώτα [1%] OC

<sup>3</sup> οὐδεν ἀπεκρίνατο *f*<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ ουκ 21 *κ*B,C [1.5%] NU || 1 ἀπεκριθη D

<sup>4</sup> ἐκ δεξιῶν καθημένον *f*<sup>35</sup> *κ*B,C,D,N,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU || ~ 312 A [10%] TR

<sup>5</sup> μετὰ *rell* || ἐπι [2%] OC

<sup>6</sup> ἡκουσατε *rell* || 1 παντως OC || 1 παντες N,W [2%]

<sup>7</sup> εἶναι ἐνοχόν *f*<sup>35</sup> A,N,W [98.5%] HF,RP,TR,OC || ~ 21 *κ*B,C [1.5%] CP,NU || 2 D

<sup>8</sup> τὸ πρόσωπον αὐτοῦ *f*<sup>35</sup> A(D),N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312 *κ*B,C [2%] NU

<sup>9</sup> προφητεύσον *rell* || 1 ἡμιν τις ἐστίν ὁ παισας σε OC || 1 ἡμιν χριστε τις ἐστίν ὁ παισας σε N(W) [3%]

<sup>10</sup> ἐβαλλον *f*<sup>35</sup> (54.8%) HF,RP,CP,TR || ἐβαλον (37.4%) OC || ἐλαβον *κ*A,B,C,N (5.8%) NU || ἐλαμβανον D,W (1.7%) || six other variants (0.4%)

<sup>11</sup> ἐν τῇ αὐλῇ κατῶ *f*<sup>35</sup> A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR || ~ 4123 *κ*B,C [2%] OC,NU || 123 D [1%]

<sup>12</sup> ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα *f*<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR || 12 ἡς W [0.5%] || 23 [0.5%] || ~ 13 τοῦ 2 B,C [1%] NU || ~ 23 τοῦ 1 *κ* || 2 τοῦ 13 D [0.5%] OC (at least six spellings for 'Nazarene')

<sup>13</sup> ουκ *f*<sup>35</sup> A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || οὐτε *κ*B,D,W [2%] NU

<sup>14</sup> οὐτε *f*<sup>35</sup> *κ*B,C,D,W [50%] HF,CP,NU || οὐδε A,N [50%] TR,OC,RP

<sup>15</sup> τί σὺ *f*<sup>35</sup> A [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 *κ*B,C,N,W [4%] NU || 1 D

<sup>16</sup> καὶ ἀλεκτῶρ ἐφώνησεν *f*<sup>35</sup> A,C,D,N (98.5%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] || 1 εὐθεως 23 (0.9%) || --- *κ*B,W (0.6%) (1,623 X 9 mss.)

<sup>17</sup> πάλιν ᾠρξάτο λέγειν *f*<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 213 *κ*C [1%] NU || 23 W [0.5%] || εἶπεν B || D is wild

<sup>18</sup> παρεστηκόσιν *f*<sup>35</sup> A(D),N,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC || παρεστῶσιν *κ*B,C [5%] NU

<sup>19</sup> καὶ ἡ λαλία σου ὁμοιάζει *f*<sup>35</sup> A [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- *κ*B,C,D(W) [2.5%] NU || 1234 δηλοῖ N

<sup>20</sup> ὀμνύναι *f*<sup>35</sup> B [75%] HF,RP,CP,OC,NU || ὀμνύειν *κ*A,C,N,W [25%] TR || λέγειν D

<sup>21</sup> καὶ *f*<sup>35</sup> A,N (96.6%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 εὐθεως C,D,W (1.9%) || 1 εὐθὺς *κ*B (0.8%) NU || --- (0.7%)

<sup>22</sup> τὸ ῥῆμα *rell* || τοῦ ῥηματος W [10%]

<sup>23</sup> ὁ *f*<sup>35</sup> D,N [96%] HF,RP,CP,OC || ὡς *κ*A,B,C [2%] NU || οὐ W [1%] TR || τοῦ ἰησοῦ [1%]

<sup>24</sup> ἀλεκτορά *rell* || ἀλεκτῶρα N [2%] CP

<sup>25</sup> ἀπαρνήσῃ με τρίς *f*<sup>35</sup> A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 321 *κ*B,C,W [1%] NU || long omission D

**15.1** Και ευθεως<sup>1</sup> επι το<sup>2</sup> πρωι, συμβουλιον ποιησαντες, οί αρχιερεις μετα των πρεσβυτερων και γραμματεων, και όλον το συνεδριον, δησαντες τον Ιησουν απηνεγκαν και παρεδωκαν τω<sup>3</sup> Πιλατω.

[Jesus before Pilate]

2 Και επηρωτησεν αυτον ο Πιλατος, “Συ ει ο βασιλευς των Ιουδαιων?” Ο δε αποκριθεις ειπεν αυτω,<sup>4</sup> “Συ λεγεις!” 3 Και κατηγορουν αυτου οί αρχιερεις πολλα.<sup>5</sup> 4 Ο δε Πιλατος παλιν επηρωτησεν αυτον,<sup>6</sup> λεγων: “Ουκ αποκρινη ουδεν? Ιδε ποσα σου καταμαρτυρουσιν!”<sup>7</sup> 5 Ο δε Ιησους ουκετι ουδεν απεκριθη, ώστε θαυμαζειν τον Πιλατον.

[Barabbas]

6 Κατα δε έορτην απελυεν αυτοις ένα δεσμιον, όνπερ ητουντο.<sup>8</sup> 7 Ήν δε ο λεγομενος Βαραββας, μετα των συστασιαστων<sup>9</sup> δεδεμενος, οίτινες εν τη στασει φονον πεποιηκεισαν. 8 Και αναβοησας<sup>10</sup> ο οχλος ηρξατο αιτεισθαι καθως αι<sup>11</sup> εποιει αυτοις. 9 Ο δε Πιλατος απεκριθη αυτοις, λεγων, “Θελετε απολυσω ύμιν τον βασιλεα των Ιουδαιων?” 10 (Εγινωσκεν γαρ ότι δια φθονον παραδεδωκεισαν αυτον οί αρχιερεις.) 11 Οί δε αρχιερεις ανεσεισαν τον οχλον, ίνα μαλλον τον Βαραββαν απολυση αυτοις. 12 Ο δε Πιλατος αποκριθεις παλιν ειπεν<sup>12</sup> αυτοις, “Τί ουν θελετε<sup>13</sup> ποιησω όν λεγετε<sup>14</sup> βασιλεα<sup>15</sup> των Ιουδαιων?” 13 Οί δε παλιν εκραξαν, “Σταυρωσον αυτον!” 14 Ο δε Πιλατος ελεγεν αυτοις, “Τί γαρ κακον εποιησεν?”<sup>16</sup> Οί δε περισσοτερος<sup>17</sup> εκραξαν, “Σταυρωσον αυτον!” 15 Ο δε Πιλατος, βουλομενος τω οχλω το ίκανον ποιησαι, απελυσεν αυτοις τον Βαραββαν, και παρεδωκεν τον Ιησουν, φραγελλωσας, ίνα σταυρωθη.

[Soldiers have a little ‘fun’]

16 Οί δε στρατιωται απηγαγον αυτον εσω της αυλης, ό εστιν Πραιτωριον, και συγκαλουσιν όλην την σπειραν. 17 Και ενδυουσιν<sup>18</sup> αυτον πορφυραν και περιτιθεασιν αυτω πλεξαντες ακανθινον στεφανον, 18 και ηρξαντο ασπαζεσθαι αυτον και λεγειν,<sup>19</sup> “Χαιρε, ο βασιλευς<sup>20</sup> των Ιουδαιων!” 19 Και ετυπτον αυτου την κεφαλην καλαμω και ενεπτυσαν αυτω, και τιθεντες τα γονατα προσεκυνουν αυτω. 20 Και ότε ενεπαιξαν αυτω, εξεδυσαν αυτον την πορφυραν και ενεδυσαν αυτον τα ίματια τα ιδια.<sup>21</sup> Και εξαγουσιν αυτον ίνα σταυρωσασιν αυτον.

[The Crucifixion]

<sup>1</sup> ευθεως f<sup>35</sup> A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || ευθως xB,C [1%] NU

<sup>2</sup> επι το f<sup>35</sup> A,N,W (80%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 τω (17.3%) || 2 (0.7%) || 1 (0.3%) || τω (0.3%) || --- xB,C,D (1.1%) NU || three other variants (0.2%)

<sup>3</sup> τω f<sup>35</sup> A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C,D [3%] NU

<sup>4</sup> ειπεν αυτω f<sup>35</sup> A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || λεγει 2 [1%] || ~ 2 λεγει xB,C,D [1%] NU || 1 W

<sup>5</sup> πολλα f<sup>35</sup> xA,B,C,D [90%] HF,RP,TR,NU || 1 αυτος δε ουδεν απεκρινατο N,W [10%] CP,OC

<sup>6</sup> παλιν επηρωτησεν αυτον f<sup>35</sup> xA [98%] HF,RP,CP,TR || ~ 231 C,D || 1 επηρωτα 3 B,W [1%] OC,NU || επηρωτα 3 [1%]

<sup>7</sup> καταμαρτυρουσιν f<sup>35</sup> A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || κατηγορουσιν xB,C,D,W [2%] NU

<sup>8</sup> ονπερ ητουντο f<sup>35</sup> C,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ον 2 W [1%] || ον παρητουντο xA,B [0.5%] NU || ον αν 2 D [1%]

<sup>9</sup> συστασιαστων f<sup>35</sup> (A) [96%] HF,RP,CP,TR,OC || στασιαστων xB,C,D,N,W [4%] NU

<sup>10</sup> αναβοησας f<sup>35</sup> A,C,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || αναβας xB [0.5%] NU || αναβας ολος D

<sup>11</sup> αι f<sup>35</sup> A,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,W [1%] NU || one other variant [0.5%]

<sup>12</sup> αποκριθεις παλιν ειπεν f<sup>35</sup> A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 213 [0.5%] || ~ 21 ελεγεν xB,C [1%] NU || 13 D,W [1.5%] || one other variant

<sup>13</sup> θελετε f<sup>35</sup> A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- xB,C,W [1.5%]

<sup>14</sup> ον (-ον B) λεγετε f<sup>35</sup> x(B)C,N (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- A,D,W (1.5%) || long omissions (0.2%)

<sup>15</sup> βασιλεα f<sup>35</sup> (D)N [95%] HF,RP,CP,TR || τον 1 xA,B,C,W [5%] OC,NU

<sup>16</sup> κακον εποιησεν f<sup>35</sup> xA,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR || ~ 21 B,C [1.5%] OC,NU (W vacant)

<sup>17</sup> περισσοτερος f<sup>35</sup> N [90%] HF,RP,CP,TR,OC || περισσως xA,B,C,D [10%] NU

<sup>18</sup> ενδυουσιν f<sup>35</sup> A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ενδιδυσκουσιν xB,C(D) [4%] NU

<sup>19</sup> και λεγειν f<sup>35</sup> xN [30%] CP || λεγοντες [2%] || --- A,B,C,D [68%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>20</sup> ο βασιλευς f<sup>35</sup> A,N [80%] HF,RP,CP,OC || βασιλευ xB,D [20%] TR,NU

<sup>21</sup> ιματια τα ιδια f<sup>35</sup> A,N (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC || 1 αυτου 23 (1.9%) || ~ 31 αυτου x (0.3%) || 1 αυτου B,C (0.8%) NU || ~ 31 (0.4%) || 1 D (0.2%) || two other variants (0.1%)

21 Και αγγαρευουσιν παραγοντα τινα, Σιμωνα Κυρηναιον, ερχομενον απ' αγρου (τον πατερα Αλεξανδρου και 'Ρουφου), ινα αρη τον σταυρον αυτου. 22 Και φερουσιν αυτον επι<sup>1</sup> Γολγοθα<sup>2</sup> τοπον, ὃ εστιν μεθερμηνευομενον, 'Κρανιου Τοπος'. 23 Και εδιδουν αυτω πιειν<sup>3</sup> εσμυρνισμενον οινον, ὃ<sup>4</sup> δε ουκ ελαβεν. 24 Και σταυρωσαντες<sup>5</sup> αυτον,<sup>6</sup> διαμεριζονται<sup>7</sup> τα ιματια αυτου, βαλλοντες κληρον επ' αυτα, τις τι αρη. 25 Ἦν δε ὥρα τριτη και εσταυρωσαν αυτον. 26 Και ἦν ἡ επιγραφη της αιτιας αυτου επιγεγραμμενη:

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

27 Και συν αυτω σταυρουσιν δυο ληστας, ἓνα εκ δεξιων και ἓνα εξ ευωνυμων αυτου. 28 Και πληρωθη ἡ Γραφη ἡ λεγουσα, "Και μετα ανομων ελογισθη".<sup>8</sup>

29 Και οἱ παραπορευομενοι εβλασφημουν αυτον, κινουντες τας κεφαλας αυτων και λεγοντες, "Ουα, ὃ καταλυων τον ναον και εν τρισιν ἡμεραις οικοδομων,<sup>9</sup> 30 σωσον σεαυτον και καταβα<sup>10</sup> απο του σταυρου!" 31 Ὁμοιωσ<sup>11</sup> και οἱ αρχιερεις, εμπαιζοντες προς αλληλους μετα των γραμματεων, ελεγον: "Αλλους εσωσεν· ἑαυτον ου δυναται σωσαι! 32 Ὁ Χριστος, ὃ βασιλευς του<sup>12</sup> Ισραηλ, καταβατω νυν απο του σταυρου, ινα ιδωμεν και πιστευσωμεν αυτω."<sup>13</sup> Και οἱ συνεσταυρωμενοι αυτω<sup>14</sup> ωνειδιζον αυτον.

33 Γενομενης δε<sup>15</sup> ὥρας ἑκτης, σκοτος εγενετο εφ' ὁλην την γην ἕως ὥρας ενατης.<sup>16</sup> 34 Και τη ὥρα τη ενατη<sup>17</sup> εβοησεν ὁ Ιησους φωνη μεγαλη, λεγων,<sup>18</sup> "Ελωι, Ελωι, λιμα<sup>19</sup> σαβαχθανι?" ὃ εστιν μεθερμηνευομενον, "Ὁ Θεος,<sup>20</sup> ὁ Θεος μου, εις τί με εγκατελιπες?"<sup>21</sup> 35 Και τινες των παρεστηκοτων ακουσαντες ελεγον, "Ιδου,<sup>22</sup> Ηλιαν φωνει". 36 Δραμων δε εις<sup>23</sup> και<sup>24</sup> γεμισας σπογγον οξους, περιθεις τε<sup>25</sup> καλαμω, εποτιζεν αυτον, λεγων, "Αφετε! Ἰδωμεν ει ερχεται Ηλιας καθελιν αυτον!"

37 Ὁ δε Ιησους, αφεις φωνην μεγαλην, εξεπνευσεν. 38 και το καταπετασμα του ναου εσχισθη εις δυο απο<sup>26</sup> ανωθεν ἕως κατω. 39 Ἰδων δε ὁ κεντυριων, ὃ παρεστηκως εξ εναντιας αυτου, ὅτι οὕτως κραζας<sup>27</sup> εξεπνευσεν, ειπεν, "Αληθως ὁ ανθρωπος οὗτος Υἱος ἦν Θεου!"<sup>28</sup>

<sup>1</sup> επι f<sup>35</sup> A,C(D) [95%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τον xB,N [5%] NU

<sup>2</sup> γολγοθα f<sup>35</sup> A,C,D [90%] HF,RP,TR,OC || γολγοθαν xB,N [10%] CP,NU

<sup>3</sup> πιειν f<sup>35</sup> A(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C [1%] NU

<sup>4</sup> ο f<sup>35</sup> A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ος xB [1%] NU || και D [1%]

<sup>5</sup> σταυρωσαντες f<sup>35</sup> xA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || σταυρουσιν B [0.5%] NU

<sup>6</sup> αυτον f<sup>35</sup> xA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 και B [0.5%] NU

<sup>7</sup> διαμεριζονται f<sup>35</sup> xA,B,C,D [95%] HF,RP,CP,OC,NU || διεμεριζοντο [3%] || διεμεριζον [2%] TR || three other variants

<sup>8</sup> verse 28 entire f<sup>35</sup> (88.7%) HF,RP,CP,TR,OC || --- xA,B,C,D (11.1%) NU || two other variants (0.1%) (OC is in small print)

<sup>9</sup> εν τρισιν ημεραις οικοδομουν f<sup>35</sup> xC [97%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 4123 B(D) [1%] NU || 234 A [2%]

<sup>10</sup> και καταβα f<sup>35</sup> A,C [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC || καταβας xB [1.5%] NU || 1 καταβηθι [2%]

<sup>11</sup> ομοιωσ f<sup>35</sup> xA,B,C [90%] HF,RP,CP,NU || 1 δε [10%] TR,OC || --- D

<sup>12</sup> του f<sup>35</sup> A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D [5%] NU

<sup>13</sup> αυτω f<sup>35</sup> D [80%] HF,RP,CP,OC || --- xA,B,C [20%] TR,NU

<sup>14</sup> αυτω f<sup>35</sup> A,C (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC || συν 1 xB (1.2%) NU || --- D (1.9%) || long omissions (0.2%)

<sup>15</sup> γενομενης δε f<sup>35</sup> A,C [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ και 1 xB,D [4%] NU

<sup>16</sup> ενατης f<sup>35</sup> xA,B,C,D,N [80%] HF,RP,CP,OC,NU || εινατης [20%] TR (Also in the next verse.)

<sup>17</sup> ὥρα τη ενατη f<sup>35</sup> A,C,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 31 xB,D [4%] NU

<sup>18</sup> λεγων f<sup>35</sup> A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,D [1.5%] NU

<sup>19</sup> λιμα f<sup>35</sup> A [85%] HF,RP,CP,OC || λειμα [10%] || λεμα xC [1%] NU || λαμμα [2%] TR || λαμα B,D,N [1.5%]

<sup>20</sup> ο θεος f<sup>35</sup> A [45%] || 12 μου xC,D,N [55%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || --- B

<sup>21</sup> με εγκατελιπες f<sup>35</sup> (A)C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 21 (x)B [1.5%] NU || ~ ωνιδισας 1 D

<sup>22</sup> ιδου f<sup>35</sup> A,N [90%] HF,RP,CP,TR || ιδε xB [4%] OC,NU || οτι C [0.5%] || οτι 1 [5%] || --- D [0.5%]

<sup>23</sup> εις f<sup>35</sup> A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || τις xB [1%] NU || --- [1%]

<sup>24</sup> και f<sup>35</sup> xA,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B [1.5%]

<sup>25</sup> τε f<sup>35</sup> A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB(D)N [1.5%] NU || ~ και [1.5%]

<sup>26</sup> απο f<sup>35</sup> xA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC || απ B,D,W [2%] NU

<sup>27</sup> κραζας f<sup>35</sup> A,C,N,W (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC || κραξαντα D || --- xB (0.4%) NU || longer omissions (0.9%)

<sup>28</sup> ο ανθρωπος ουτος υιος ην θεου f<sup>35</sup> A,C,N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC || ~ 312465 xB [2%] NU || ~ 312645 D || two other variants

40 Ησαν δε και γυναikes απο μακροθεν θεωρουσαι, εν αἷς ἦν<sup>1</sup> Μαρια ἡ Μαγδαληνη και Μαρια ἡ του<sup>2</sup> Ιακωβου του μικρου και Ιωση<sup>3</sup> μητηρ και Σαλωμη—41 αἱ και<sup>4</sup> ὅτε ἦν εν τη Γαλιλαια ηκολουθουν αυτω και διηκουνουν αυτω—και αλλαι πολλαι αἱ συναναβασαι αυτω εις Ἱεροσολυμα.

[The burial]

42 Και ηδη οψιας γενομενης, επει Παρασκευη ἦν,<sup>5</sup> ὅ ἐστιν προσαββατον,<sup>6</sup> 43 ἐλθων<sup>7</sup> Ιωσηφ ὁ<sup>8</sup> απο Αριμαθαιας, ευσημων βουλευτης, ὃς και αὐτος ἦν προσδεχομενος την βασιλειαν του Θεου,<sup>9</sup> τολμησας εισηλθεν προς<sup>10</sup> Πιλατον και ητησατο το σωμα του Ιησου. 44 Ὁ δε Πιλατος εθαυμασεν ει ηδη τεθνηκεν· και προσκαλεσαμενος τον κεντυριωνα επηρωτησεν αυτον ει παλαι απεθανεν. 45 Και γνους απο του κεντυριωνος, ἐδωρησατο το σωμα<sup>11</sup> τω Ιωσηφ. 46 Και αγορασας<sup>12</sup> σινδωνα και<sup>13</sup> καθελων αυτον, ἐνειλησεν<sup>14</sup> τη σινδονι και κατεθηκεν<sup>15</sup> αυτον εν μνημειω, ὃ ἦν λελατομημενον εκ πετρας· και προσεκυλισεν λιθον επι την θυραν του μνημειου. 47 Ἡ δε Μαρια ἡ Μαγδαληνη και Μαρια<sup>16</sup> Ιωση<sup>17</sup> εθεωρουν που τιθεται.<sup>18</sup>

16.1 Και διαγενομενου του σαββατου, Μαρια ἡ Μαγδαληνη και Μαρια<sup>19</sup> Ιακωβου και Σαλωμη ηγορασαν<sup>20</sup> αρωματα, ἵνα ἐλθουσαι αλειψωσιν τον Ιησουν.<sup>21</sup>

[Resurrection Day—Sunday, 04/07/30 AD]

[Women go to sepulcher]

16.2 Και λιαν πρωι της μιας<sup>22</sup> σαββατων, ερχονται επι το μνημειον, ανατειλαντος του ἡλιου. 3 Και ελεγον προς ἑαυτας, “Τίς ἀποκυλισει ἡμιν τον λιθον εκ της θυρας του μνημειου?” 4 Και αναβλεψασαι θεωρουσιν ὅτι ἀποκεκυλισται ὁ λιθος! (ἦν γαρ μεγας σφοδρα). 5 Και εισελθουσαι εις το μνημειον ειδον νεανισκον καθημενον εν τοις δεξιοις περιβεβλημενον στολην λευκην, και ἐξεθαμβηθησαν. 6 Ὁ δε λεγει αυταις: “Μη ἐκθαμβεισθε. Ιησουν ζητετε, τον Ναζαρηνον, τον εσταυρωμενον. Ηγερθη! Ουκ ἐστιν ὧδε! Ἴδε, ὁ τοπος ὅπου ἐθηκαν αυτον. 7 Ἀλλ’<sup>23</sup> ὑπαγετε, ειπατε τοις μαθηταις αυτου, και τω Πητρῳ, ὅτι Ἰπροαγει ὑμας εις την Γαλιλαιαν· ἐκει αυτον οψεσθε, καθως ειπεν ὑμιν’.” 8 Και ἐξελθουσαι<sup>24</sup> ἐφυγον

<sup>1</sup> ἦν f<sup>35</sup> D,W [55%] CP || 1 και A,C,N [45%] HF,RP,TR,OC || και xB [0.5%] NU

<sup>2</sup> του f<sup>35</sup> A [90%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB,C(D)N,W [10%] NU

<sup>3</sup> ιωση f<sup>35</sup> xA,C,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC || ιωσητος (B)D [2%] NU

<sup>4</sup> αι και f<sup>35</sup> D (88.8%) HF,RP,CP,TR,OC || 2 A,C,N,W (7.4%) || 1 xB (3.7%) NU || 1 δε (0.1%)

<sup>5</sup> παρασκευη ην f<sup>35</sup> [25%] || ~ 21 xA,B,C,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU

<sup>6</sup> προσαββατον f<sup>35</sup> xB,C,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU || προσαββατον A [30%] || πρινσαββατον D

<sup>7</sup> ἐλθων f<sup>35</sup> xA,B,C,W [35%] OC,NU || ηλθεν D [65%] HF,RP,CP,TR

<sup>8</sup> ο f<sup>35</sup> xA,C,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] || --- B,D [1.5%]

<sup>9</sup> θεου rel || 1 και [2%] CP

<sup>10</sup> προς f<sup>35</sup> A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 τον xB,W [1%] NU

<sup>11</sup> σωμα f<sup>35</sup> A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC || πτωμα xB,D [1%] NU

<sup>12</sup> αγορασας rel || αγωρασας CP

<sup>13</sup> και f<sup>35</sup> A,C(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC || --- xB(D) [1%] NU

<sup>14</sup> ἐνειλησεν rel || ἐνείλισε [5%] CP

<sup>15</sup> κατεθηκεν f<sup>35</sup> C (94.1%) HF,RP,CP,TR,OC || ἐθηκεν xB,D,W (4.6%) NU || τεθηκεν (0.7%) || καθηκεν A (0.3%) || long omission (0.2%) || one other variant

<sup>16</sup> μαρια f<sup>35</sup> D [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 η A,B,C,W [3%] NU || x has a long omission [homoioteleuton]

<sup>17</sup> ιωση f<sup>35</sup> C(W) [96%] HF,RP,CP,TR,OC || ιωσηφ A [0.5%] || ιωσητος B [3%] NU || ιακωβου D [0.5%] || --- x

<sup>18</sup> τιθεται f<sup>35</sup> W [97%] HF,RP,CP,TR,OC || τεθειται A,B,C,D [3%] NU || --- x

<sup>19</sup> μαρια f<sup>35</sup> [88%] HF,RP,CP || 1 η του A,B [2%] TR,OC[NU] || 1 η xC,W [10%] || D has a long omission

<sup>20</sup> ηγορασαν rel || ηγωρασαν CP

<sup>21</sup> τον ιησουν f<sup>35</sup> [30%] CP || αυτον xA,B,C(D)W [70%] HF,RP,TR,OC,NU

<sup>22</sup> της μιας f<sup>35</sup> A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC || 2 D || 12 των [1%] || τη μια των x [1.5%] NU || μια των B,W || μια [0.5%]

<sup>23</sup> αλλ rel || αλλα xA,B,C,D,W [2%] NU

<sup>24</sup> ἐξελθουσαι rel || 1 ταχυ [5%] TR

απο του μνημείου, ειχεν δε<sup>1</sup> αυτας τρομος και εκστασις· και ουδενι ουδεν ειπον, εφοβουντο γαρ.<sup>2</sup>

*[Jesus appears to the Magdalene, first]*

9 Αναστας δε ο Ιησους<sup>3</sup> πρωι πρωτη σαββατου, εφανη πρωτον Μαρια τη Μαγδαληνη, αφ<sup>4</sup> ης<sup>5</sup> εκβεβληκει επτα δαιμονια. 10 Εκεινη πορευθεισα απηγγειλεν τοις μετ' αυτου γενομενοις, πειθουσιν και κλαιουσιν. 11 Κακεινοι, ακουσαντες οτι ζη και εθεαθη υπ' αυτης, ηπιστησαν.

*[Emmaus]<sup>6</sup>*

12 Μετα δε ταυτα δυσιν εξ αυτων περιπατουσιν εφανερωθη, εν ετερα μορφη, πορευομενοις εις αγρον. 13 Κακεινοι απελθοντες απηγγειλαν τοις λοιποις· ουδε εκεινοις επιστευσαν.

*[Jesus appears to the 'Eleven', fifth]*

14 'Υστερον<sup>7</sup> ανακειμενοις αυτοις τοις ενδεκα εφανερωθη· και ωνειδισεν την απισ-  
τιαν αυτων και σκληροκαρδιαν, οτι τοις θεασαμενοις αυτον εγηγερμενον<sup>8</sup> ουκ επιστευσαν. 15 Και ειπεν αυτοις: "Πορευθεντες εις τον κοσμον παντα, κηρυξατε το ευαγγελιον παση τη κτισει. 16 'Ο πιστευσας και βαπτισθεις σωθησεται· ο δε απιστησας κατακριθησεται. 17 Σημεια δε τοις πιστευσασιν ταυτα παρακολουθησει: εν τω ονοματι μου δαιμονια εκβαλουσιν· γλωσσαις λαλησουσιν καιναις·<sup>9</sup> 18 οφεις αρουσιν· καν θανασιμον τι πιωσιν, ου μη αυτους βλαψη·<sup>10</sup> επι αρρωστους χειρας επιθησουσιν, και καλως εξουσιν."

*[The Ascension]*

16.19 'Ο μεν ουν Κυριος,<sup>11</sup> μετα το λαλησαι αυτοις, ανεληφθη εις τον ουρανον και εκαθισεν εκ δεξιων του Θεου. 20 Εκεινοι δε εξελθοντες εκηρυξαν πανταχου, του Κυριου συνεργουτος και τον λογον βεβαιουτος δια των επακολουθουντων σημειων. Αμην.<sup>12,13,14,15</sup>

<sup>1</sup> δε f<sup>35</sup> A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC || γαρ xBD(W) [0.5%] NU

<sup>2</sup> have verses 9-20 *rell* [[NU]] || --- xB (For a full discussion of this variant, please see Appendix E in my, *The Identity of the New Testament Text IV*.)

<sup>3</sup> ο ιησους f<sup>35</sup> [30%] CP || --- A,C,D,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU (xB omit verses 9-20 and NU puts them in double brackets.)

<sup>4</sup> αφ f<sup>35</sup> A [98%] HF,RP,CP,TR,OC || παρ C,D,W [2%] NU

<sup>5</sup> ης *rell* || 1 και CP

<sup>6</sup> [This was either the third or the fourth appearance; the 2nd was to the women; Jesus also appeared to Peter, but the Text does not permit us to know for sure if it was before or after Emmaus.]

<sup>7</sup> υστερον f<sup>35</sup> C,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 δε A,D [2%] [NU]

<sup>8</sup> εγηγερμενον *rell* || 1 εκ νεκρων A,C [10.7%]

<sup>9</sup> καιναις f<sup>35</sup> A,W [97.8%] HF,RP,CP,TR,OC || και εν ταις χειρσιν 1 C [2.2%] [NU]

<sup>10</sup> βλαψη f<sup>35</sup> A,C,W [95%] HF,RP,CP,NU || βλαψει [5%] TR,OC

<sup>11</sup> κυριος f<sup>35</sup> A [94.5%] HF,RP,CP,TR,OC || 1 ιησους C(W) [5.2%] NU || ιησους (0.2%) || one other variant

<sup>12</sup> αμην f<sup>35</sup> C,W [97.9%] HF,RP,CP,TR,OC || --- A [2.1%] NU

<sup>13</sup> have verses 9-20 *rell* [[NU]] || --- xB (For a full discussion of this variant, please see Appendix E in my, *The Identity of the New Testament Text IV*.)

<sup>14</sup> In the colophons, f<sup>35</sup> [50%] have, "published ten years after the ascension of Christ". For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that f<sup>35</sup> goes back at least to the 3<sup>rd</sup> century. If this information is correct, then Mark was 'published' in 40 AD. The same sources have Matthew published two years earlier (38) and Luke five years later (45), while John was 'published' thirty-two years after the ascension, or 62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or 'correcting' something that they remembered differently.

<sup>15</sup> The citation of f<sup>35</sup> is based on the following fifty-three MSS—18, 35, 128, 141, 204, 510, 547, 553, 586, 645, 689, 789, 824, 928, 1023, 1040, 1072, 1075, 1111, 1117, 1133, 1145, 1147, 1199, 1251, 1339, 1384, 1435, 1461, 1496, 1503, 1572, 1628, 1637, 1652, 1667, 1705, 1713, 2122, 2221, 2253, 2261, 2323, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765, 2875, 2876, I.2110 and L.65—all of which I collated myself. None of them is a 'perfect' representative of f<sup>35</sup> in Mark, as it stands [an unreasonable expectation, presumably, for a book this size, besides being a Gospel]. But 586 is only off by one letter, and its exemplar, and that of 35, probably were perfect! And several other exemplars come close—those of 789, 1072, 1461, 1496, 1628, 1652, 1713, 2253, 2382 and 2554 were off by one variant; those of 128, 510, 1503 and 1637 were off by two variants, and so on. [This refers to the MSS I have collated—there may be even better ones out there! In fact, since I have collated scarcely 20% of the family representatives for this book, there probably are better ones out there.] The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Cyprus, Patmos, Lesbos, Modena, Andros, Constantinople, Aegean, Tirana, Mt. Athos [nine different monasteries], Bucharest, Corinth<sup>7</sup>, Athens,



---

Bologna, Grottaferrata, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either ( ) or [ ]. I have used ( ) for the evidence taken from TuT, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there, I mainly depended on Legg (*Novum Testamentum Graece Secundum Westcotto-Hortianum*. Evangelium Secundum Marcum [Ed. S.C.E. Legg, Oxonii: E. Typographeo Clarendoniano, 1935]). I occasionally supplemented from Swanson, Scrivener and von Soden—the percentages offered, I have used [ ] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed  $\pm 2\%$ ; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed  $\pm 4\%$ ; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed  $\pm 15\%$ —since my sources had collated a lower percentage of the extant MSS than ECM for the General Epistles, for example, my guesses as to percentages are more tentative than they were there, except that I guarantee the witness of  $\text{f}^{35}$ . Please see the last footnote for Matthew for further information.